

Strategia Rozwoju Gminy Człuchów na lata 2021-2028 -PROJEKT-

Łukasz Jurkowlaniec | Człuchów | 2021

Spis treści

Wstęp.....	3
Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Człuchów	4
Ogólna charakterystyka gminy.....	5
Zasoby dziedzictwa kulturowego	7
Zasoby naturalne i infrastruktura.....	8
Środowisko naturalne	9
Transport, komunikacja i infrastruktura.....	13
kapitał ludzki i kapitał społeczny gminy	18
Demografia gminy	18
Rynek pracy	26
Edukacja.....	33
Kultura i sport.....	39
Integracja społeczna.....	42
Problemy społeczne i pomoc społeczna	49
Ochrona zdrowia.....	51
Kapitał Gospodarczy	52
Podmioty gospodarcze i przedsiębiorczość	52
Rolnictwo.....	60
Zagospodarowanie przestrzeni	62
Turystyka	65
Finanse Gminy Człuchów	65
Ilościowe badania ankietowe	76
Metodologia.....	76
Struktura badanej grupy	76
Ocena różnych aspektów życia na terenie gminy Człuchów	81
Obszary wymagające interwencji	88
Aspiracje i oczekiwania mieszkańców	90
Ocena potencjału gminy Człuchów	93
Zagrożenia i potencjał rozwojowy	93
Słabe i mocne strony gminy Człuchów	97
Przywiązanie do miejsca i tożsamość lokalna.....	100

Wnioski z warsztatów i spotkań konsultacyjnych.....	104
spotkania konsultacyjne (opracowanie analizy SWOT).....	104
Wnioski i Rekomendacje	105
Analiza SWOT.....	106
Mocne Strony Gminy Człuchów	106
Słabe strony gminy Człuchów	107
Szanse gminy Człuchów.....	107
Zagrożenia dla gminy Człuchów	108
Uwagi i spostrzeżenia	109
Wnioski Z diagnozy społeczno gospodarczej.....	109
Wizja i misja rozwoju gminy	112
Cel główny	113
Cele strategiczne i cele operacyjne.....	113
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej.....	127
Charakterystyka poszczególnych obszarów i kierunków interwencji	129
System finansowania i wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Człuchów	131
Wdrażanie strategii.....	131
Ramy finansowe	131
Spójność kierunków rozwoju gminy Człuchów z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa	132
Monitorowanie i ewaluacja strategii	136
Spis tabel	137
Spis rysunków	139
Spis rysunków	141

Wstęp

Zarządzanie gminną jednostką samorządu terytorialnego jest bezpośrednio związane z koniecznością planowania strategicznego. Jednym z najważniejszych dokumentów planistycznych każdej gminy jest Strategia Rozwoju Gminy. Dokument ten jest niejako kierunkowskazem, który wyznacza kierunki rozwoju danej gminy. Dokument ten wyznacza też określoną perspektywę czasową. Projektowanie zmian, kierunków rozwoju i celów, które należy osiągnąć, wymaga kompleksowego podejścia i dokładnej diagnozy wielu przestrzeni funkcjonowania lokalnej społeczności. Strategia Rozwoju Gminy Człuchów na lata 2021-2028, to dokument planistyczny, który określa kierunki i ramy rozwoju gminy. Opracowanie nowej strategii było procesem, któremu przyświecało przede wszystkim zaangażowanie jak największej liczby interesariuszy i oparciu wniosków o potrzeby lokalnej społeczności. W trakcie przygotowywania dokumentu wzięto pod uwagę obowiązujące normy prawne, dane zastane, zapisy unijnych i krajowych dokumentów strategicznych oraz lokalnych dokumentów planistycznych i strategicznych. Jednym z najważniejszych elementów diagnozy były ilościowe i jakościowe badania społeczne, które swoim zasięgiem objęły całą gminę. W pewnym zakresie niniejsza strategia stanowi także kontynuację poprzedniego dokumentu strategicznego.

Rezultatem kilkumiesięcznych prac są długookresowe wytyczne, które wskazują kierunki rozwoju gminy oraz plan wdrożenia poszczególnych zmian. Ważnym elementem niniejszej Strategii jest też mierzalność poszczególnych celów, która w przyszłości ułatwi ocenę stopnia realizacji niniejszego dokumentu.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Człuchów

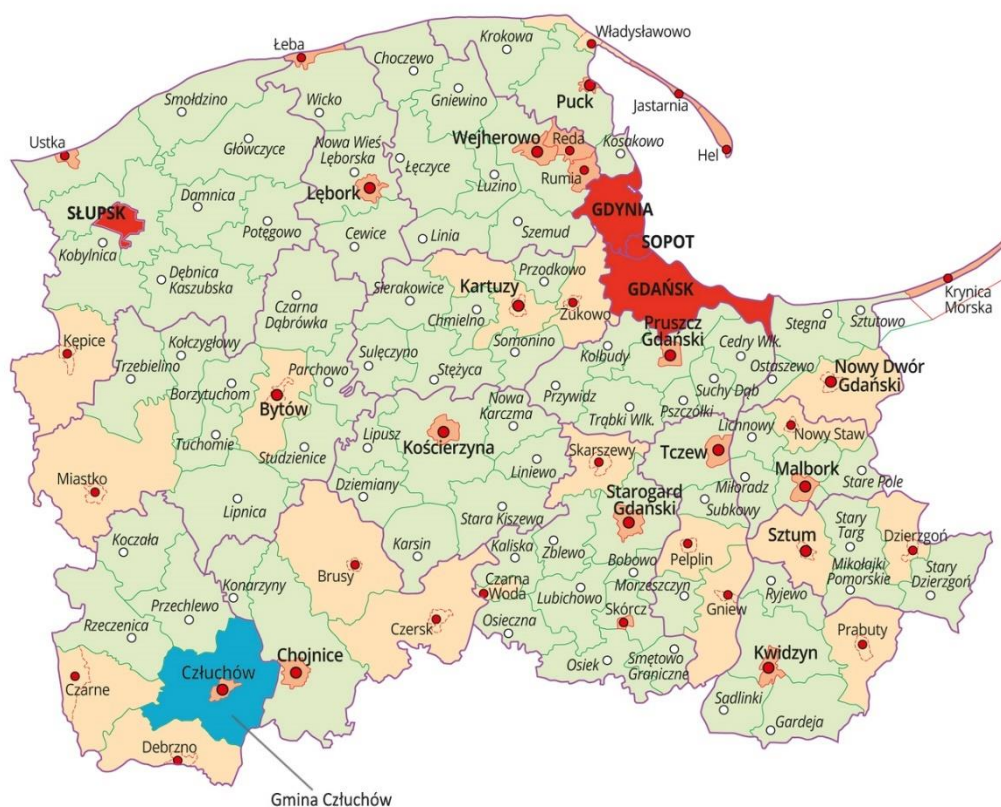
Diagnoza społeczno-gospodarcza jest niejako punktem wyjścia do opracowania dokumentu Strategii Rozwoju Gminy Człuchów. Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju zakłada, że opracowując projekt strategii rozwoju, przygotowuje się diagnozę sytuacji gospodarczej, społecznej i przestrzennej. Diagnoza ta powinna też uwzględniać wewnętrzne obszary funkcjonalne jednostki. W przypadku strategii opracowywanej dla pojedynczej gminy, na obszarze której nie wyznaczono obszarów funkcjonalnych, ten etap analizy zostaje pominięty. Dokument ten stanowi wypełnienie ustawowego obowiązku poprzedzającego opracowanie projektu strategii rozwoju i jest syntetycznym podejściem do diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Człuchów.

Większość przeprowadzonych analiz została oparta na danych statystycznych, które zostały uzyskane z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Urzędu Gminy Człuchów oraz jednostek organizacyjnych. Na etapie zbierania i analizy danych, wykorzystano również dokumenty takie jak opracowane w poprzednich latach raporty o stanie gminy oraz inne dokumenty strategiczne

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Człuchów jest gminą o charakterze wiejskim, która jest położona na terenie powiatu człuchowskiego, w południowo zachodniej części województwa pomorskiego. Gmina Człuchów ma charakter obwarzankowy. Oznacza, to, że swoim terenem okala miasto Człuchów, które stanowi odrębną jednostkę administracyjną. Gmina Człuchów graniczy z wcześniej wspomnianym już miastem Człuchów oraz gminami: Rzeczenica, Przechlewo, Debrzno, Czarne, położonymi na terenie powiatu Człuchowskiego oraz gminą Chojnice i gminą Konarzyny, położonymi w powiecie Chojnickim. Od strony południowo-wschodniej gmina Człuchów graniczy również z gminą Kamień Krajeński położoną w województwie kujawsko-pomorskim.

Rysunek 1. Gmina Człuchów na tle Województwa Pomorskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie epodreczniki.pl.

Łączna powierzchnia gminy Człuchów, to 361,65 km². Gmina ma charakter rolniczo – leśny. Aż 55% powierzchni gminy stanowią użytki rolne, a 36 % lasy. Gmina Człuchów stanowi blisko 23% powierzchni powiatu człuchowskiego, co oznacza, że jest obszarem największą jednostką na jego terenie.

Tabela 1. Powierzchnia poszczególnych gmin na terenie powiatu człuchowskiego.

Powierzchnia poszczególnych jednostek administracyjnych na terenie powiatu człuchowskiego.		
Nazwa jednostki	Powierzchnia w km ²	Udział % w powierzchni powiatu człuchowskiego
Gmina Człuchów	361,65	22,96
Gmina Rzeczenica	274,92	17,45
Gmina Przechlewo	243,88	15,48
Gmina Czarne	234,9	14,91
Gmina Debrzno	224,17	14,23
Gmina Koczała	223,39	14,18
Miasto Człuchów	12,48	0,79

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych poszczególnych Urzędów Gmin.

W skład gminy wchodzi 53 miejscowości. Gmina podzielona jest też na 25 jednostek pomocniczych (sołectw): Barkowo, Biskupnica, Brzeźno, Bukowo, Chrzastowo, Czarnoszyce, Dębica, Dobjewo, Głędowo, Jaromierz, Jęczniki Wielkie, Jęczniki Małe, Kołdowo, Krępsk, Kiełpin, Mosiny, Nieżywieć, Polnica, Płonica, Rychnowy, Sieroczyn, Skarszewo, Stołczno, Wierzchowo oraz Wierzchowo Dworzec.

Tabela 2. Miejscowości wchodzące w skład poszczególnych sołectw oraz liczba mieszkańców sołectw.

Miejscowości i liczba mieszkańców poszczególnych sołectw		
Sołectwo	Miejscowości	liczba mieszkańców sołectwa
POLNICA	Gostudz, Grzybowo, Jeziorno, Kątki, Polnica, Polniczka, Sokole, Stara Rogoźnica	1341
KOŁDOWO	Dąbki, Kołdowo, Murzynowo, Nowosiółki, Piaskowo, Zbrzyca	1075
RYCHNOWY	Krzyżanki, Krery, Rychnowy, Zagórki	1060
WIERZCHOWO DWORZEC	Wierzchowo-Dworzec, Wierzchowo (od nr 41)	791
GLĘDOWO	Głędowo	737
NIEŻYWIĘĆ	Nieżywieć	525
BISKUPNICA	Biskupnica, Gębarzewo	498
KRĘPSK	Krępsk, Kujanki	403
MOSINY	Mosiny	391
DĘBNICA	Dębica, Przytok	382
BUKOWO	Bukowo, Bukowo Człuchowskie, Mirogńew	378
BARKOWO	Barkowo, Rogowo	376
KIEŁPIN	Kiełpin, Kiełpinek, Zielątkowo	369

CHRZĄSTOWO	Chrząstowo, Chrząstówko	323
SIEROCZYN	Gozdnicza, Sieroczyn, Skórzewo, Śniaty	322
JĘCZNIKI WIELKIE	Jęczniki Wielkie	303
JĘCZNIKI MAŁE	Jęczniki Małe	291
BRZEŻNO	Brzeźno	286
PŁONICA	Płonica	284
JAROMIERZ	Jaromierz	222
DOBOJEWO	Dobojewo	202
WIERZCHOWO	Wierzchowo (od nr 1 do 40), Mąkowo	200
STOŁCZNO	Stołczno	181
CZARNOSZYCE	Czarnoszyce, Czarnoszki, Czarze	124
SKARSZEWO	Skarszewo	50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Człuchów (stan na 31.10.2019).

Pod względem liczby mieszkańców, największym sołectwem na terenie gminy Człuchów jest sołectwo Polnica, na terenie którego mieszka 1341 osób. Najmniejszą jednostką pomocniczą jest sołectwo Skarszewo, które w październiku 2019 roku zamieszkiwało zaledwie 50 mieszkańców.

ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Wiejski charakter gminy w pewien sposób determinuje także charakter dziedzictwa kulturowego tego obszaru. Średniowieczny rodowód poszczególnych wsi nie jest jednak wyznacznikiem początku osadnictwa na tym terenie. Duża liczba stanowisk archeologicznych wskazuje na wiele wcześniejszych materialnych śladów osadnictwa. Rejestr zabytków województwa pomorskiego zawiera 9 obiektów, znajdujących się na terenie gminy Człuchów. Poniższa tabela zawiera ich zestawienie.

Tabela 3. Zabytki wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Pomorskiego.

Nr rejestru/ data wpisu	Nazwa obrębu	Miejscowość, adres	Opis obiektu
A-90 1958.05.13	Kiełpin	Kiełpin	kościół filialny pw. św. Andrzeja z otoczeniem - cmentarz przykościelny
A-91 1958.05.13	Polnica	Polnica	kościół parafialny pw. św. Trójcy z otoczeniem - cmentarz przykościelny
A-98 1959.02.21	Głędowo	Głędowo	kościół filialny pw. Nawiedzenia NMP z otoczeniem - cmentarz przykościelny
A-101 1959.02.21	Krępsk	Krępsk	kościół filialny pw. św. Jakuba Apostoła z otoczeniem - cmentarz przykościelny
A-385 1965.12.20	Brzeźno	Brzeźno 16	Chata
A-1593 1996.04.23	Stołczno	Stołczno	park, wpis obejmuje działkę gruntu nr 165/9

A-1819 2007.11.29	Barkowo	Barkowo	Kościół filialny pw. św. Trójcy wraz z częścią działki w granicach obrysu budowli
A-1831 2008.06.05	Dębница	Dębница	Kościół parafialny pw. św. Krzyża wraz z otoczeniem - cmentarz przykościelny
A-1947 2017.04.20	Polnica	Polnica	Kościół filialny pw. św. Józefa wraz z założeniem urządzonej zieleni w formie szpalerów i alei drzew oraz dz. nr 266 obr. Polnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Rejestr zabytków nieruchomości województwa pomorskiego.

Poza najcenniejszymi obiektami, które znalazły się w wojewódzkim rejestrze zabytków, na terenie gminy Człuchów znajdują się także obiekty i obszary, które wpisano do gminnej i wojewódzkiej ewidencji zabytków. W pierwszym z tych zestawień znajduje się 145 obiektów takich jak domy, budynki mieszkalne, budynki gospodarcze, cmentarze oraz parki dworskie. Warto zwrócić uwagę na fakt, że w gminnej ewidencji zabytków znajdują się także zespoły zabudowy, do których należą zespoły folwarczne oraz zagroda młynarska.

Tabela 4. Wykaz zespołów zabudowy ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie
1	Barkowo	Zagroda młynarska	-
2	Bukowo	Zespół folwarczny	1900-1930
3	Jęczniki Małe	Zespół folwarczny	Początek XX wieku
4	Kiełpin	Zespół folwarczny	1900-1938
5	Kiełpinek	Zespół folwarczny	Początek XX wieku
6	Krzyżanki	Zespół folwarczny	Lata 30-te XX wieku
7	Wierzchowo	Zespół folwarczny	Początek XX wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Człuchów”.

Jak wspomniano wcześniej, na terenie gminy znajduje się wiele stanowisk archeologicznych, wśród których znajdują się liczne ślady osadnictwa i cmentarzyska. Łącznie na obszarze gminy Człuchów znajdują się aż 504 stanowiska archeologiczne, ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków archeologicznych województwa pomorskiego. Aż siedemnaście z tych stanowisk objętych jest pełną ochroną archeologiczno konserwatorską. Dziewięćdziesiąt dwa stanowiska objęte są częściową ochroną archeologiczno-konserwatorską, a pozostałe 395 stanowisk objęte jest ograniczoną ochroną archeologiczno-konserwatorską.

ZASOBY NATURALNE I INFRASTRUKTURA

Środowisko naturalne

Gmina posiada duże walory krajobrazowe i ze względu na małe natężenie przemysłu oraz oddalenie od dużych aglomeracji, stanowi miejsce charakteryzujące się stosunkowo nienaruszonym środowiskiem naturalnym. Największymi walorami gminy są przede wszystkim duże zasoby leśne (36% powierzchni) oraz mnogość jezior o wysokim stopniu czystości. Na terenie gminy Człuchów znajduje się 36 zbiorników wodnych o łącznej powierzchni blisko 800 ha. Największym akwenem jest malowniczo położone jezioro Krępsko, którego powierzchnia przekracza 385,3 ha. Należy zaznaczyć, że w literaturze¹ klasyfikuje się te zbiorniki na trzy kategorie: jeziora, jeziora zanikowe oraz zbiorniki sztuczne. Spośród 36 sklasyfikowanych akwenów 18 to jeziora. Zestawienie wszystkich zbiorników wodnych zawiera poniższa tabela.

Tabela 5. Zbiorniki wodne na terenie gminy Człuchów.

NAZWA	Powierzchnia (ha)	Głębokość Maksymalna
Jezioro Krępsko	337,6	17,4
Jezioro Wielzijdz (Barkowskie Duże)	48,49	6,2
Jezioro Gostudno	46,38	12,9
Jezioro Tuczo	33,24	5,9
Jezioro Mąkowo	29,87	3,8
Jezioro Kłodzko Duże	28,11	2,1
Jezioro Węgorzyn	17,66	7,6
Jezioro Kłodzko Małe	17,16	4,5
Jezioro Linówko	14,92	5,4
Jezioro Bardze	14,88	11,8
Jezioro Jęczniki Wielkie	14,44	7
Jezioro Okoń Duży	12,11	11,7
Jezioro Polne	10,72	2,5
Jezioro Sporacz	10,61	7,5
Jezioro Polnickie	8,16	3,4
Jezioro Korby	7,85	4,4
Jezioro Regnickie	7,12	13,3
Jezioro Buszewo	5,63	2
Jezioro Górzno	Jezioro zanikowe	
Jezioro bez nazwy(okolice wsi Skarszewo)	Jezioro zanikowe	
Jezioro Przechlewskie	Jezioro zanikowe	
Jezioro Płytkie	Jezioro zanikowe	
Jezioro Okoń Mały	Jezioro zanikowe	
Jezioro bez nazwy (obok wsi Rychnowy)	Jezioro zanikowe	
Jezioro bez nazwy (Staw w Rychnowach)	Jezioro zanikowe	

¹ Zestawienia zostały przygotowane w oparciu o wydany w 2020 roku Atlas Jezior i Rzek Powiatu Człuchowskiego (Karol Dziemieńczyk, Maciej Wdowczyk).

Jeziro bez nazwy (Krery)	Jeziro zanikowe
Zbiornik bez nazwy (okolice Chrząstowa)	Zbiornik sztuczny
Zbiornik bez nazwy (okolice Jaromierza)	Zbiornik sztuczny
Zbiornik bez nazwy (Przytok)	Zbiornik sztuczny
Zbiornik bez nazwy (okolice jez. Gostudno)	Zbiornik sztuczny
Zbiornik bez nazwy (okolice Zielątkowa)	Zbiornik sztuczny
Zbiornik bez nazwy (Jeziro Sandacz)	Zbiornik sztuczny
Zbiornik bez nazwy (Polnica)	Zbiornik sztuczny
Zbiornik bez nazwy (Czarnoszyce)	Zbiornik sztuczny
Zbiornik bez nazwy (na biegu rzeczki Kanał Wierzchowo)	Zbiornik sztuczny
Zbiornik bez nazwy (Staw w Brzeźnie)	Zbiornik sztuczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Atlas jezior i rzek powiatu człuchowskiego, K. Dziemiańczyk, M. Wdowczyk, Człuchów 2020.

Zasoby przyrodnicze i zarazem atrakcje turystyczne, nie ograniczają się jednak nigdy tylko i wyłącznie do obszaru danej gminy. Dlatego należy wspomnieć jeszcze o dwóch akwenach, które bezpośrednio graniczą z obszarem gminy Człuchów. Pierwszym jest jezioro Rychnowskie, które stanowi część Zespołu Jezior Człuchowskich i jest akwenem o najbardziej rozwiniętej infrastrukturze turystycznej na obszarze powiatu człuchowskiego. Drugim jest Jezioro Szczytno, które wraz z Jeziorem Krępsko kiedyś stanowiło jeden akwen, a dziś jest połączone przepływem pod drogą nr 25 w okolicach Gwieździna. Zarówno pierwszy jak i drugi zbiornik stanowi ogromny atut w kontekście rozwoju turystyki i wpływa na atrakcyjność terenów gminy Człuchów.

Przez teren gminy Człuchów przepływa też kilka rzek. Do najbardziej rozpoznawalnych należą: Chrząstawa i Szczyra. Prze teren gminy przepływają jednak także: Silnica, Kamionka, Czerwonka oraz Kanał Wierzchowo. O ile większość z wód płynących jest wykorzystywana przez wędkarzy, to tylko rzeka Szczyra i Kamionka są szlakami kajakowymi.

Teren gminy jest bardzo cenny przyrodniczo. Z tego względu na jej terenie funkcjonuje kilka obszarów chronionych, które obejmują tereny chronione, ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach oraz kilka rezerwatów przyrody.

Obszar Chronionego Krajobrazu „Okolice jezior Krępsko i Szczytno”

Jest to obszar o łącznej powierzchni 12 000 ha, który jest umiejscowiony w północnej części gminy. Obszar nie występuje w całości na terenie gminy Człuchów, ale obejmuje swoim zasięgiem także gminę Przechlewo oraz gminę Rzeczenica. Został on utworzony w celu zachowania unikalnych krajobrazów Pomorza Środkowego i zabezpieczenia ich dla turystyki i wypoczynku. Swoim zasięgiem obszar ten obejmuje doliny rzeki Brdy, Lipczynki i Czerwonej Strugi. Na terenie gminy Człuchów znajduje się jezioro Krępsko oraz okoliczne lasy.

Obszar Chronionego Krajobrazu „Zespół jezior Człuchowskich”

Obszar ten obejmuje kompleks jezior (Rychnowskie, Urzędowe, Miejskie Duże oraz Miejskie Małe) wraz z otaczającymi go terenami. Łącznie jest to 1108 ha. Zespół Jezior Człuchowskich należy do obszaru chronionego krajobrazu od 1981 roku.

Rezerwat przyrody „Jezioro Sporackie”

Rezerwat przyrody o charakterze wodno-florystycznym. Został utworzony w 1965 roku w obrębie wsi Polnica. Obszar rezerwatu, to 11,36 ha, które obejmują jezioro lobeliowe wraz z fragmentami torfowiska przejściowego. Na ternie rezerwatu występują: lobelia jeziorna, poryblin jeziorny, elizma wodna, sit alpejski oraz turzycza nitkowata.

Rezerwat przyrody „Jezioro Bardzo Małe”

To rezerwat wodno-florystyczny utworzony w 1981 roku w obrębie Nadleśnictwa Człuchów. Rezerwat obejmuje powierzchnię 7,37 ha, w tym bezodpływowe jezioro otoczone borami sosnowymi oraz torfowiskami przejściowymi. Na terenie rezerwatu występują: jeżogłówka pokrewna, turzycza nitkowata, sit drobny oraz widłak torfowy.

Rezerwat „Sosny”

To powołany w 1984 roku rezerwat, który obejmuje fragment lasu sosnowego o charakterze naturalnego zespołu leśnego. Wiele z egzemplarzy drzew znajdujących się na terenie rezerwatu, to dorodne okazy sosny zwyczajnej, liczące sobie nawet 190 lat. Obszar ten znajduje się nieopodal wsi Sieroczyn.

Obszar Natura 2000 - „Czerwona Woda Pod Babilonem”

Jest to specjalny obszar ochrony siedlisk. Występują tu siedliska charakterystyczne dla rynien jeziornych oligotroficznego krajobrazu sandrowego. Cały obszar stanowi bardzo cenne ekosystemy bagiennie i wodne. Na terenie „Czerwonej Wody Pod Babilonem” znajdują się jeziora lobeliowe, posiadające statut rezerwatów. Cały kompleks zajmuje 821,1 ha.

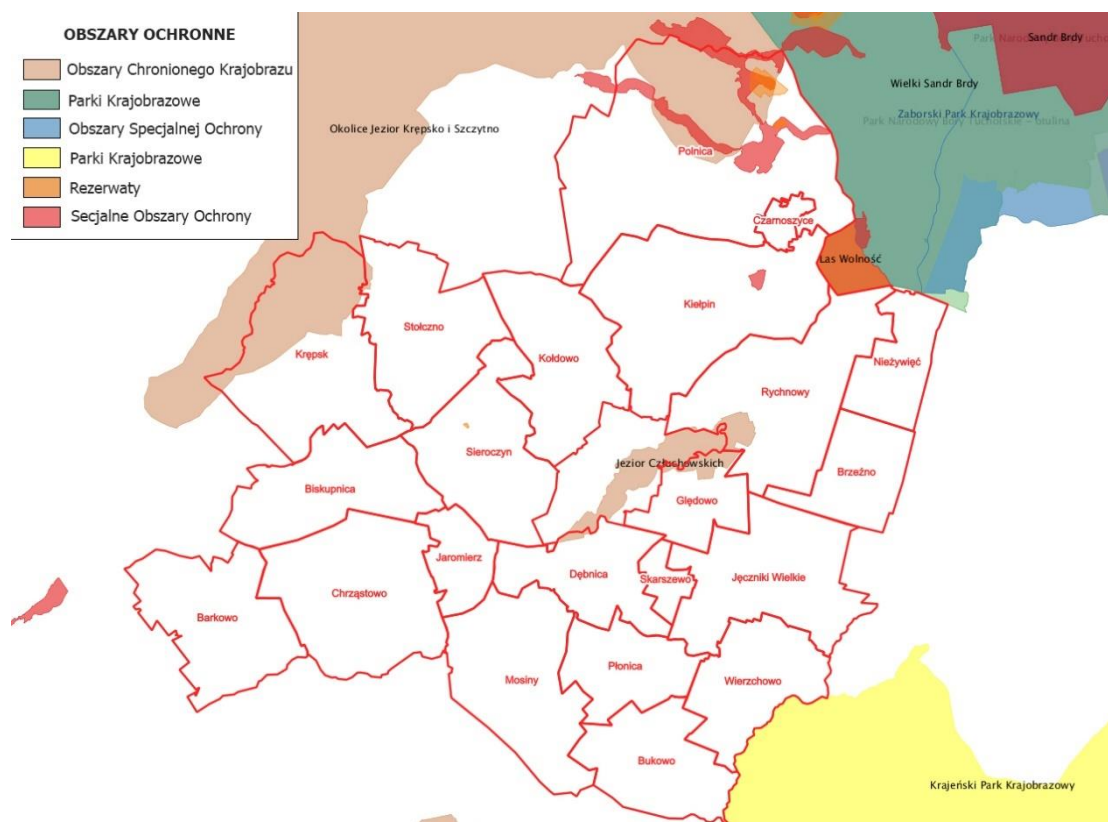
Obszar Natura 2000- „Duży Okoń”

Specjalny obszar ochronny siedlisk, obejmujący śródleśne jezioro, tworzące ostoję o powierzchni 21,5 ha, na terenie którego występuje silna populacja elizmy wodnej.

Obszar Natura 2000 - „Las Wolność”

Obszar ochrony siedlisk charakteryzujący się bardzo urozmaiconą rzeźbą terenu (deniwelacje terenu sięgają nawet 80 metrów). Teren objęty ochroną, to wzniesienie morenowe zlokalizowane wśród równin Borów Tucholskich. Cały kompleks stanowi 335,3 ha buczyn z niewielkimi torfowiskami i brzezinami bagiennymi.

Rysunek 2. Obszary ochronne na terenie gminy Człuchów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: geoportal.pl

Teren gminy Człuchów stanowi również źródło surowców naturalnych. Zestawienie surowców naturalnych, występujących na terenie gminy przedstawia poniższa tabela:

Tabela 6. Surowca naturalne na terenie gminy Człuchów.

Nazwa złoża	Kopalina główna	Powierzchnia złoża (ha)	Stan zagospodarowania
Czarnoszyce	kredy	1,59	złoże skreślone z bilansu zasobów
Krzyżanki	kruszywa naturalne	22,01	złoże rozpoznane szczegółowo
Nieżywieć	kruszywa naturalne	0,00	złoże skreślone z bilansu zasobów
Nieżywieć II	kruszywa naturalne	1,98	złoże zagospodarowane
Nieżywieć III	kruszywa naturalne	10,47	złoże zagospodarowane
Polnica	kredy	5,70	złoże skreślone z bilansu zasobów
Polnica II	kruszywa naturalne	5,62	Eksploracja złoża zaniechana
Polnica-C	kredy	4,92	złoże rozpoznane szczegółowo
Rychnowy I	kruszywa naturalne	53,43	złoże rozpoznane szczegółowo

Rychnowy II	kruszywa naturalne	8,00	złoże zagospodarowane
Rychnowy III	kruszywa naturalne	18,26	złoże rozpoznane szczegółowo
Zagórki	kruszywa naturalne	6,78	złoże zagospodarowane

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Człuchów na lata 2020-2023 wraz z perspektywą na lata 2024-2027.

Jak pokazują powyższe dane, na terenie gminy znajdują się udokumentowane i eksploatowane złoża surowców naturalnych. Należą do nich kredy i kruszywa naturalne. Udokumentowanych jest 12 złóż o łącznej powierzchni ponad 1389 ha. Wśród udokumentowanych zasobów surowców naturalnych, znajdują się cztery złoża zagospodarowane, cztery złoża rozpoznane szczegółowo, trzy złoża skreślone z bilansu i jedno, którego eksploatacji zaniechano. O ile wydobycie surowców naturalnych ma uzasadnienie ekonomiczne, to niestety wiąże się z negatywnym wpływem na warstwę glebową, krajobraz gminy florę i faunę. Jak wskazują autorzy *Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Człuchów na lata 2020-2023 wraz z perspektywą na lata 2024-2027*, maszyny wykorzystywane do wydobycia, mogą również powodować zwiększenie uciążliwego hałasu.

Teren gminy Człuchów stanowi bardzo ciekawy przykład połączenia różnorodnych atrakcji przyrodniczych, mnogość jezior, zbiorników wodnych, rzek i lasów, znacząco wpływa na podniesienie atrakcyjności tego terenu. Różnorodne obszary chronione i położenie gminy na styku z dużymi akwenami, takimi jak jezioro Charzykowskie czy jezioro Szczytno Wielkie, sprawia że obszar gminy posiada ogromny potencjał do stania się bazą wypoczynkową dla turystów.

Różnorodność przyrodnicza w pewien sposób uzupełniana jest też przez liczne parki, które znajdują się na terenie gminy Człuchów. Należą do nich przede wszystkim parki przydworskie, ale także specjalnie tworzone parki w stylu krajobrazowym.

Transport, komunikacja i infrastruktura

Gmina Człuchów znajduje się na przecięciu dwóch ważnych szlaków komunikacyjnych, którymi są drogi krajowe nr 22 i nr 25. Ważnym elementem układu komunikacyjnego jest także przebiegająca przez gminę droga wojewódzka nr 188. Przez teren gminy przebiega również droga wojewódzka nr 201 oraz kilkanaście odcinków dróg powiatowych. Sieć dróg gminnych ma łączną długość 130,91 km. Wśród wszystkich dróg będących we władaniu gminy Człuchów, jest 9,13 km dróg o nawierzchni bitumicznej, 8,6 km dróg z kostki betonowej, 3,3 km dróg o nawierzchni z brukowca, 2,55 km dróg o nawierzchni tłuczniowej oraz 107,33 km dróg o nawierzchni gruntowej². Jak wskazuje studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

² Dane dotyczące dróg publicznych podano na podstawie informacji zawartych w „Raport o stanie Gminy Człuchów za 2019 rok”.

Człuchów, przebiegające przez miasto Człuchów drogi krajowe oraz droga wojewódzka generują problemy komunikacyjne, polegające na konieczności łączenia ruchu tranzytowego z ruchem lokalnym. Rozwiązanie tych problemów, łączy się z koniecznością wyprowadzenia ruchu tranzytowego poza miasto, a więc w obręb terytorialny gminy Człuchów. Zmiana charakteru ruchu tranzytowego i przeniesienie go na teren gminy Człuchów, spowoduje wzrost hałasu, zanieczyszczenia powietrza oraz zachwianie w ruchu kołowym na drogach lokalnych³. Z tego też powodu w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Człuchów zaproponowano wariant obwodnicy przebiegającej na południe od miasta Człuchowa. Jak zauważono w studium, wariant ten gwarantuje, że potencjalne konflikty przestrzenne i społeczne związane z realizacją budowy obwodnicy, będą zdecydowanie mniejsze niż w wariantcie północnym (odcinek od Zagórek do Sieroczyna), który był zawarty w poprzednim studium gminy Człuchów i jest proponowany w studium miasta Człuchowa. Koncepcja ta zakładała przebieg obwodnicy w bezpośrednim sąsiedztwie terenów podmiejskich, które charakteryzuje intensywna zabudowa. Realizacja tego wariantu przyczyniłaby się do ograniczenia procesu rozwoju zabudowy podmiejskiej, zmianę lokalnego układu dróg oraz załamanie kształtującej się struktury przestrzennej strefy podmiejskiej.

Złożony układ dróg na terenie gminy Człuchów znajduje swój pożądany i docelowy kształt w zapisach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Człuchów. Zakłada on następujący układ dróg:

Tabela 7. Pożądany układ dróg na terenie Gminy Człuchów.

Nadrzędny układ dróg w gminie Człuchów		
I.p.	Droga	Klasa drogi
1	droga krajowa nr 22 relacji Gorzów Wlk. - Człuchów - Chojnice - Malbork - Elbląg - granica państwa	klasa drogi głównej przyspieszonej GP
2	droga krajowa nr 25 relacji Bydgoszcz - Człuchów - Koszalin	klasa drogi głównej przyspieszonej GP
3	droga wojewódzka nr 188 relacji Człuchów - Debrzno - Złotów - Piła	klasa drogi głównej G
4	droga wojewódzka nr 201 relacji Gwda Mała - Czarne - Barkowo	klasa drogi zbiorczej Z
Podstawowy układ dróg w gminie		
1	droga powiatowa nr 2521 G (Człuchów /ul. Sienkiewicza/ - Kiełpinek - Polnica - DW nr 212)	klasa drogi Z
2	droga powiatowa 2505 G (Kołodowo - droga powiatowa nr 2520 G)	klasa drogi Z
3	droga powiatowa nr 2546 G (Barkowo - Debrzno)	klasa drogi Z
4	droga gminna nr 236024 G	klasa drogi Z
5	droga gminna nr 236020 G	klasa drogi Z
6	droga gminna nr 236007 G (Ględowo - Rychnowy)	klasa drogi Z
7	droga gminna nr 230005 G	klasa drogi Z

³ Problem ruchu tranzytowego oraz koncepcji przebiegu obwodnicy miasta Człuchów został omówiony w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Człuchów.

	(Rychnowy - Kiełpin)	
8	droga gminna nr 236002 G (Kiełpin - Kiełpinek)	klasa drogi Z
Uzupełniający układ dróg		
1	droga powiatowa nr 2534G (Stołczno-Krępsk-Chrzastowo)	klasa drogi L
2	droga powiatowa nr 2555G (Mosiny-Bukowo)	klasa drogi L
3	droga powiatowa 2556 G (DK nr 25 - Wierzchowo - Bukowo - DP nr 2557 G)	klasa drogi L
4	droga powiatowa nr 2557 G (Mosiny - Stare Gronowo)	klasa drogi L
5	droga powiatowa nr 2515 G (DP nr 2505G - Szczytno - DK nr 25)	klasa drogi L
6	droga powiatowa nr 2524 G (DW nr 212 - Nieżywieć - Brzeźno)	klasa drogi L
7	droga powiatowa nr 2538 G (Człuchów, ul. Traugutta - Sieroczyn)	klasa drogi D
8	droga powiatowa 2553 G (Dębica - Skarszewo)	klasa drogi D
9	droga powiatowa nr 2554G (Przytok - Bukowo)	klasa drogi D
10	droga powiatowa nr 2519 G (DW nr 212 - Stara Rogoźnica - Polnica)	klasa drogi D
11	droga powiatowa nr 2518 G (Sępolno - Czosnowo - Polnica)	klasa drogi D
12	droga powiatowa nr 2520 G (DP nr 2521G - Murzynowo - DP nr 2505 G)	klasa drogi D
13	droga powiatowa nr 2522 G (DP nr 2521 G - Kiełpin)	klasa drogi D
14	droga powiatowa nr 2523 G (Krzyżanki - Rychnowy)	klasa drogi D
15	droga gminna 236009 G (Skarszewo - Jęczniki Wielkie)	klasa drogi L
16	droga gminna 236034 G (Krępsk - droga gminna nr 236033 G),	klasa drogi L
17	droga gminna nr 236033 G (droga gminna nr 236034 G - Dobojewo),	klasa drogi L
18	droga gminna nr 236032 G (droga gminna 236034 G - Biskupnica),	klasa drogi L
19	droga gminna nr 236027 G (Kołodowo - Sieroczyn)	klasa drogi L
20	droga gminna nr 236004 G (Czarnoszyce - Krzyżanki)	klasa drogi L

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Człuchów”.

Na terenie gminy Człuchów znajdują się także dwie linie kolejowe: trasa linii kolejowej relacji Piła – Chojnice – Tczew (mająca połączenie z trasą Berlin – Poznań i Katowice-Gdynia) oraz trasa linii kolejowej relacji Runowo Pomorskie - Szczecinek – Czarne – Człuchów – Chojnice (na której kursują pociągi bezpośredniej relacji Szczecin – Tczew). Na terenie gminy Człuchów znajdują się również przystanki kolejowe w Bukowie Człuchowskim oraz Wierzchowie Człuchowskim.

Według danych GUS z 2019 roku, na terenie gminy Człuchów znajduje się także 8 km ścieżek rowerowych, z czego 5,6 km jest pod zarządem gminy a 2,4 km pod zarządem urzędu marszałkowskiego. Na tle województwa i kraju liczba kilometrów ścieżek rowerowych w przeliczeniu na obszar gminy jest relatywnie mała. Jeżeli jednak wskaźnik będzie dotyczył kilometrów w przeliczeniu na liczbę mieszkańców, to gmina Człuchów znajduje się wysoko powyżej średniej krajowej i wojewódzkiej⁴.

Tabela 8. Sieć ścieżek rowerowych na terenie gminy w odniesieniu do obszaru województwa i całego kraju.

Ścieżki rowerowe na 10 tys. km ²	
Gmina Człuchów	221,3 km
Województwo Pomorskie	678,5 km
Polska	444,7 km
Ścieżki rowerowe na 10 tys. mieszkańców	
Gmina Człuchów	7,2 km
Województwo Pomorskie	5,3 km
Polska	3,6 km

Źródło: Opracowanie własne na podstawie polskawliczbach.pl

Sieć drogowa znajdująca się na terenie gminy Człuchów, w ogromnej większości, nie jest w zarządzie gminy. Sieć dróg krajowych i wojewódzkich biegnących przez teren gminy, ułatwia komunikację z regionem, ale sprawia też, że w kolejnych latach zapewne będzie nasilał się uciążliwy ruch tranzytowy. Duża część dróg będących w zarządzie gminy Człuchów, jest nieutwardzona i w związku z tym generuje koszty z ich stałym utrzymaniem i systematycznymi naprawami.

Infrastruktura wodociągowa i kanalizacyjna

Na terenie gminy Człuchów funkcjonuje rozbudowana sieć wodociągowa o łącznej długości 203,9 km z 2075 podłączeniami do budynków mieszkalnych. Jak obrazują to poniższe dane, z opisanej instalacji wodociągowej korzysta 99,9% mieszkańców gminy Człuchów.

Tabela 9. Sieć wodociągowa na terenie gminy Człuchów na koniec 2019 roku.

Wskaźnik	Jednostka	Wartość
Długość czynnej sieci rozdzielczej	km	203,9
Podłączenia do budynków mieszkalnych	Szt.	2075
Woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam ³	387,0
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	11117
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności	%	99,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie gminy znajduje się łącznie 13 ujęć wód podziemnych. Znajdują się one w następujących miejscowościach:

⁴ Wskaźniki na podstawie danych z polskawliczbach.pl

Tabela 10. Ujęcia wód podziemnych na terenie gminy Człuchów.

RZGW w Gdańsku (Zarząd Zlewni w Chojnicach)
Polnica
Rychnowy
Kiełpiniek
Nieżywięc
Krępsk
Głędowo
Kołodowo
Bukowo
Dębica
RZGW w Bydgoszczy (Zarząd Zalewni w Pile)
Barkowo
Biskupnica
Jaromierz
Zagórki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Człuchów na lata 2020-2023 wraz z perspektywą na lata 2024-2027.

Na terenie gminy znajduje się też ciągle rozbudowywana sieć kanalizacyjna. W 2019 roku miała ona łączną długość 159,5 km z 1260 przyłączami do budynków mieszkalnych oraz mieszkania zbiorowego.

Tabela 11. Sieć kanalizacyjna na terenie gminy Człuchów.

Wskaźnik	Jednostka	Wartość
długość sieci kanalizacyjnej	km	159,5
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	Szt.	1260
Ścieki oczyszczone odprowadzone	dam ³	205,7
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	7029
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności	%	63,2
Zbiorniki bezodpływowe	szt.	258
Oczyszczalnie przydomowe	szt.	153

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Człuchów na lata 2020-2023 wraz z perspektywą na lata 2024-2027.

Gmina Człuchów jest częścią aglomeracji Człuchów i jej teren jest obsługiwany przez oczyszczalnię ścieków Człuchów. Sieć kanalizacyjna nie jest tak bardzo rozbudowana jak sieć wodociągowa. Obejmuje ona swoim zasięgiem 63,2% mieszkańców. Część z mieszkańców korzysta ze zbiorników bezodpływowych lub przydomowych oczyszczalni ścieków. Rozbudowa sieci kanalizacyjnej jest jednak jednym z priorytetów gminy Człuchów i jej zasięg systematycznie się zwiększa.

KAPITAŁ LUDZKI I KAPITAŁ SPOŁECZNY GMINY

Demografia gminy

Zmiany demograficzne zachodzące w ostatnich latach w skali makrospołecznej, znajdują także odzwierciedlenie w funkcjonowaniu mniejszych społeczności. Ocena sytuacji demograficznej poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego jest możliwa jedynie po uwzględnieniu i przeanalizowaniu wieloletnich zmian zachodzących w strukturze ludności. Należy zauważyć, że w przypadku gminy Człuchów duży wpływ na charakter zmian demograficznych ma przede wszystkim podmiejski charakter gminy.

Jak pokazuje to poniższe zestawienie, liczba mieszkańców gminy systematycznie rośnie.

Tabela 12. Liczba mieszkańców gminy Człuchów w latach 2015-2019.

Liczba ludności gminy Człuchów w latach 2015-2019					
	2015	2016	2017	2018	2019
ogółem	10938	10976	11038	11113	11128
mężczyźni	5598	5623	5648	5699	5718
kobiety	5340	5353	5390	5414	5410

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mimo, że wskazywany wzrost nie jest duży, to należy zauważyć, że w sytuacji „wyludniania” się małych wiejskich społeczności, na terenie gminy Człuchów należy uznać to zjawisko za trend pozytywny. Jest tak tym bardziej, że w zestawieniu gmin okolicznych, tylko gmina Chojnice i gmina Konarzyny odnotowały wzrost liczby mieszkańców w perspektywie kilku ostatnich lat.

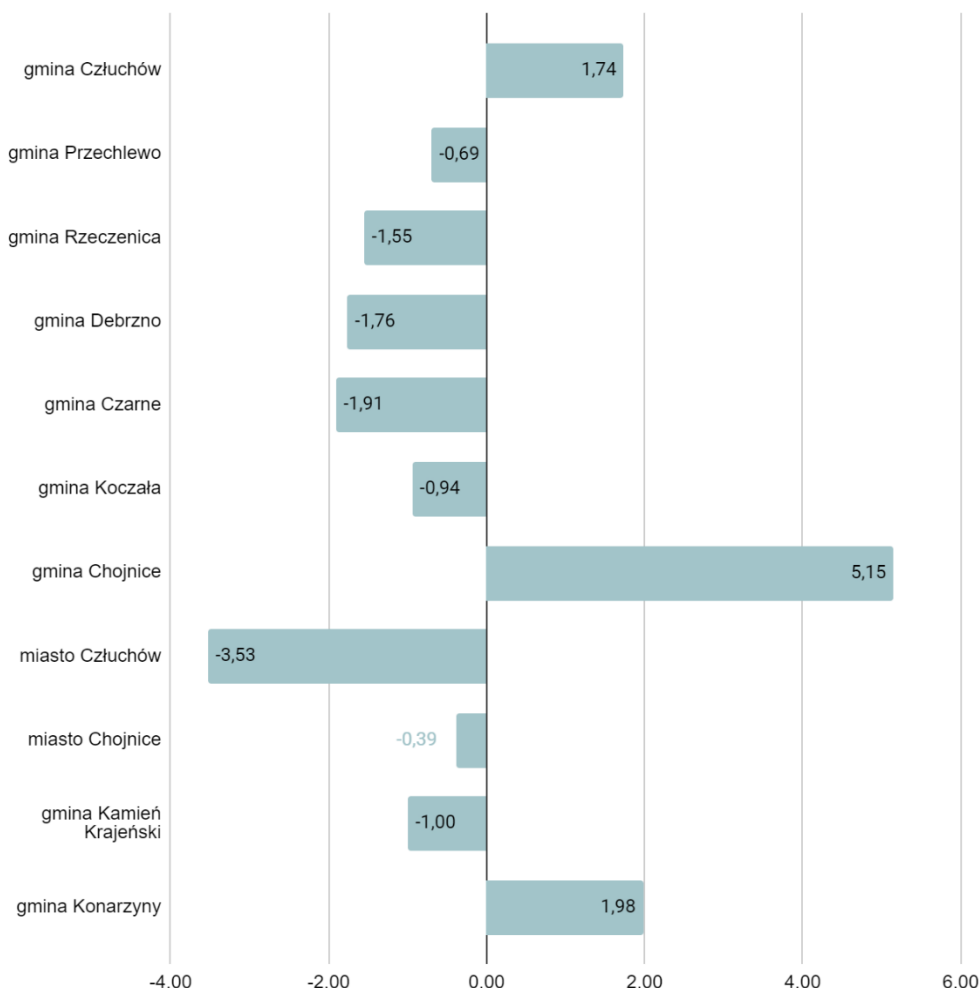
Tabela 13. Liczba mieszkańców gminy Człuchów na tle innych gmin.

Liczba ludności gminy Człuchów na tle innych gmin (w latach 2015-2019)						
	2015	2016	2017	2018	2019	%wzrostu/spadku
gmina Człuchów	10938	10976	11038	11113	11128	1,74
gmina Przechlewo	6375	6 354	6 366	6 371	6331	-0,69
gmina Rzeczenica	3681	3 685	3 674	3 647	3624	-1,55
gmina Debrzno	9199	9 176	9 176	9 088	9037	-1,76
gmina Czarne	9278	9 266	9 234	9 159	9101	-1,91
gmina Koczała	3399	3 409	3 390	3 376	3367	-0,94
gmina Chojnice	18255	18 564	18 838	19 005	19195	5,15
miasto Człuchów	14148	13 936	13 888	13 842	13649	-3,53
miasto Chojnice	40047	39 961	39 950	39 900	39890	-0,39
gmina Kamień Krajeński	7016	7 018	6 993	6 974	6946	-1,00
gmina Konarzyny	2271	2 259	2 262	2 297	2316	1,98

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wraz ze wzrostem liczby mieszkańców na terenie gminy Człuchów, można zauważyć znaczący spadek liczby mieszkańców na terenie miasta Człuchów (największy wśród analizowanych samorządów). Jak pokazują to dokładniejsze analizy, zmiany liczby mieszkańców nie są w poszczególnych latach równomierne. Zestawienie sąsiadujących ze sobą gmin, nabiera szczególnego znaczenia w kontekście potencjału rozwojowego poszczególnych gmin oraz dynamiki następujących zmian. Jak obrazują to dwa poniższe wykresy, największy bezwzględny wzrost liczby mieszkańców dotyczy gminy Chojnice. Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku wzrostów odniesionych do liczby mieszkańców poszczególnych gmin. W tym przypadku, największą dynamiką może pochwalić się ponownie gmina Chojnice. Chociaż w tym drugim przypadku, znaczący wzrost w ostatnich latach odnotowała również gmina Konarzyny. Należy jednak zauważyć, że niewielka liczba mieszkańców tej gminy sprawia, że procentowe wzrosty są w liczbach bezwzględnych relatywnie mało znaczące.

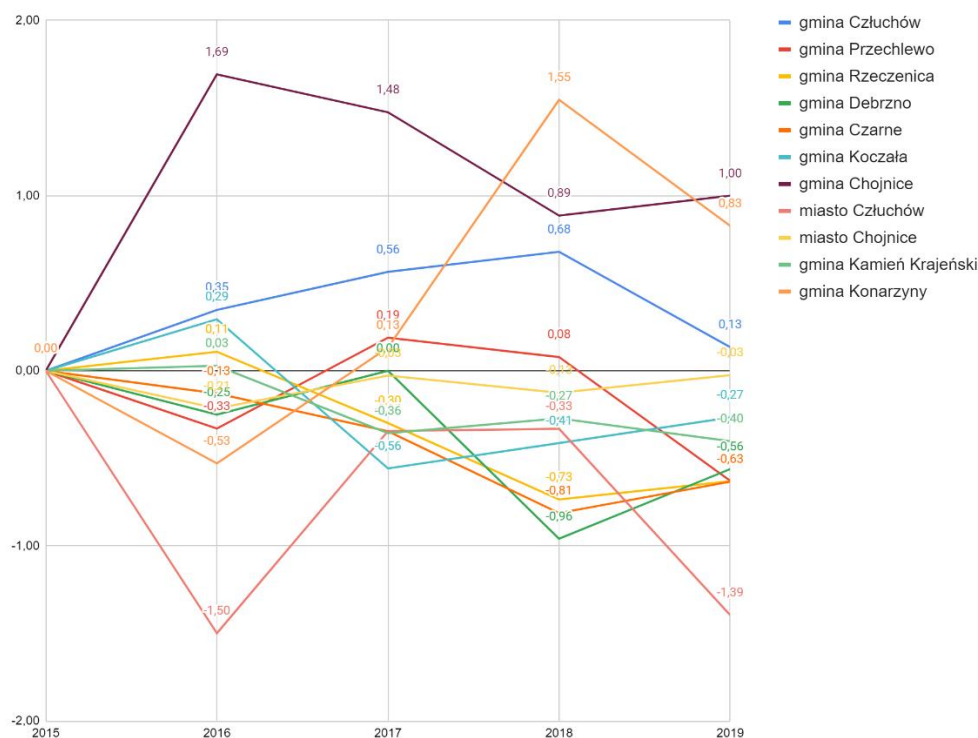
Wykres 1. Zmiana liczby mieszkańców poszczególnych gmin w latach 2015-2019 (wartość skumulowana).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zestawienia rocznych proporcjonalnych zmian liczby mieszkańców poszczególnych gmin pokazują, że największy potencjał zmiany posiadają zwłaszcza gminy obwarzankowe, do których należy gmina Człuchów i gmina Chojnice. Należy jednak zauważyć, że gmina Chojnice może pochwalić się zdecydowanie większą dynamiką wzrostu liczby mieszkańców niż gmina Człuchów.

Wykres 2. Zmiana liczby mieszkańców poszczególnych gmin w latach 2015-2019 (wartości analizowane rok do roku).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

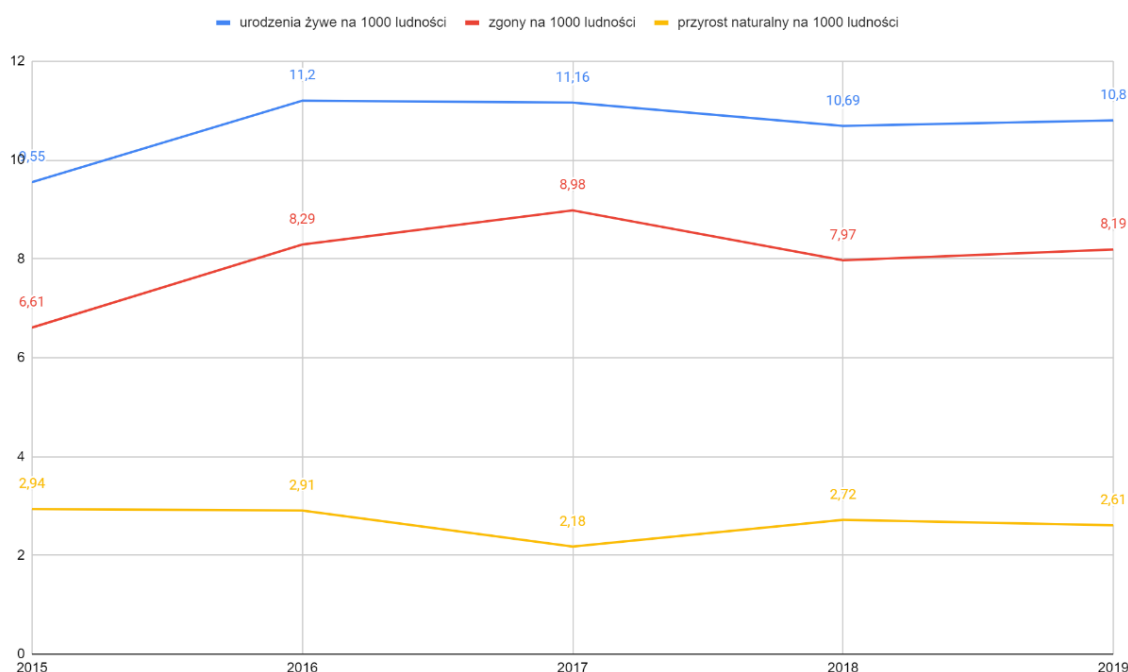
Zmiany liczby mieszkańców są uwarunkowane różnymi czynnikami. Dwa najważniejsze z nich, to liczba urodzeń i zgonów oraz migracje wewnętrzne i zewnętrzne. Suma tych zmiennych pokazuje obraz gminy w kontekście zmian sytuacji demograficznej oraz zależności, które charakteryzują lokalne procesy demograficzne. W latach 2015-2019 na terenie gminy Człuchów mieliśmy do czynienia z dodatnim przyrostem naturalnym. Oznacza to, że różnica pomiędzy liczbą urodzeń i liczbą zgonów była dodatnia. Chociaż trzeba zaznaczyć, że wartość tego wskaźnika z roku na rok ulegała pewnym wahaniom i nie miała charakteru czysto wzrostowego.

Tabela 14. Urodzeni, zgony i przyrost naturalny w latach 2015-2019.

Urodzenia, zgony i przyrost naturalny.					
	2015	2016	2017	2018	2019
urodzenia żywe na 1000 ludności	9,55	11,2	11,16	10,69	10,8
zgony na 1000 ludności	6,61	8,29	8,98	7,97	8,19
przyrost naturalny na 1000 ludności	2,94	2,91	2,18	2,72	2,61

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

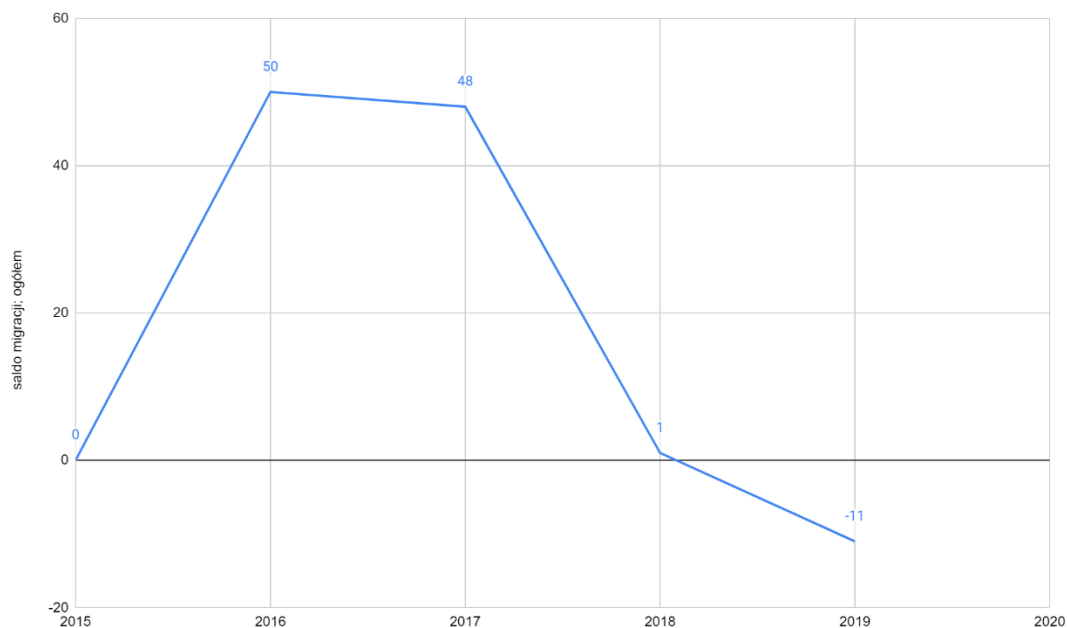
Wykres 3. Urodzenia, zgony i przyrost naturalny.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mniej pozytywne informacje wiążą się z analizą danych dotyczących sald migracyjnych. Jak pokazują dane Głównego Urzędu Statystycznego, saldo migracji ogółem, przez lata było dodatnie. Niestety w roku 2018 nastąpiło wyhamowanie tego trendu i w 2019 roku saldo stało się ujemne.

Wykres 4. Saldo migracji na terenie gminy Człuchów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

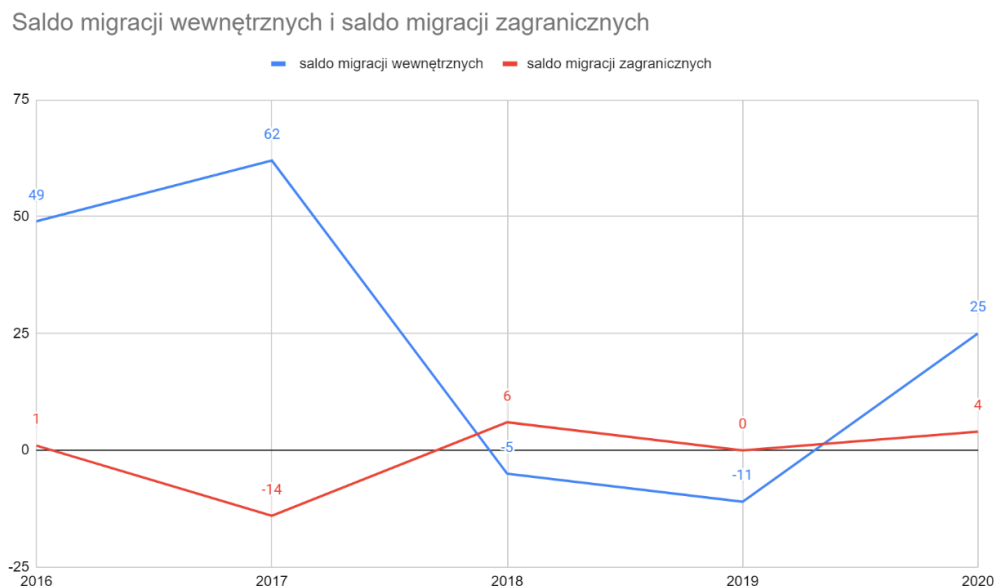
Tabela 15. Migracje wewnętrzne i zewnętrzne.

Migracje wewnętrzne i zewnętrzne w latach 2015-2020 (stan na I półrocze 2020)						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
I półrocze; migracje wewnętrzne na pobyt stały - napływ	-	159	179	162	155	67
I półrocze; migracje zagraniczne na pobyt stały - imigracja	-	3	0	6	0	4
I półrocze; migracje wewnętrzne na pobyt stały - odpływ	-	110	117	167	166	42
I półrocze; migracje zagraniczne na pobyt stały - emigracja	-	2	14	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W momencie przeprowadzania niniejszych analiz nie były dostępne jeszcze pełne dane za rok 2020. Analizie poddano jednak dane za pierwsze półrocze roku 2020 i pokazują one zmianę salda migracyjnego. Po saldach ujemnych w latach 2018-2019 następuje zmiana na saldo dodatnie (po pierwszym półroczu 2020 roku).

Rysunek 3. Saldo migracji wewnętrznych i saldo migracji zewnętrznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak zauważono powyżej, gmina Człuchów może pochwalić się rosnącą liczbą mieszkańców. Wraz z rosnącą wartością tego wskaźnika, możemy zauważyć również, że w strukturze wieku mieszkańców gminy przeważają osoby będące w wieku produkcyjnym. Dugą grupę stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym, czyli te które są w trakcie nauki i uczęszczają do placówek edukacyjnych. Trzecią kategorię (pod względem liczebności) stanowią osoby będące w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 16. Struktura ludności wg wieku mieszkańców.

Ludność wg wieku					
	2015	2016	2017	2018	2019
w wieku przedprodukcyjnym - 14 lat i mniej	1956	1962	1971	2000	2000
w wieku produkcyjnym: 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni	7535	7516	7540	7512	7467
w wieku poprodukcyjnym	1447	1498	1527	1601	1661

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując te dane w kontekście trendu zmian, należy zaznaczyć, że w perspektywie kilku lat, procentowy udział poszczególnych kategorii wiekowych w całości populacji ulega pewnym zmianom. Systematycznie (choć roczny skok jest niewielki) zwiększa się liczba osób w wieku poprodukcyjnym oraz maleje liczba osób w wieku produkcyjnym. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku wskaźników obciążenia demograficznego. Od roku 2014 do roku 2019 współczynnik liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produktywnym, wzrósł z 54,1 do 57,4. Jeszcze większa dysproporcja jest widoczna w przypadku ludności w wieku poprodukcyjnym, przypadającej na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym. W tym przypadku wartość

z 2014 roku -56, wzrasta aż do 69,3 w roku 2019. Najbardziej obrazowe są jednak dane, dotyczące współczynnika obciążenia demograficznego osobami starszymi. Jak pokazują zestawienia GUS, współczynnik ten z wartości 13,9 w 2014 roku, wzrósł do wartości 17 w roku 2019. Warto zaznaczyć, że jest to jednak współczynnik niższy, niż współczynnik dla całego województwa pomorskiego, gdzie w tych samych latach współczynnik rósł z wartości 20,2 do 25,5.

Tabela 17. Wskaźniki obciążenia demograficznego.

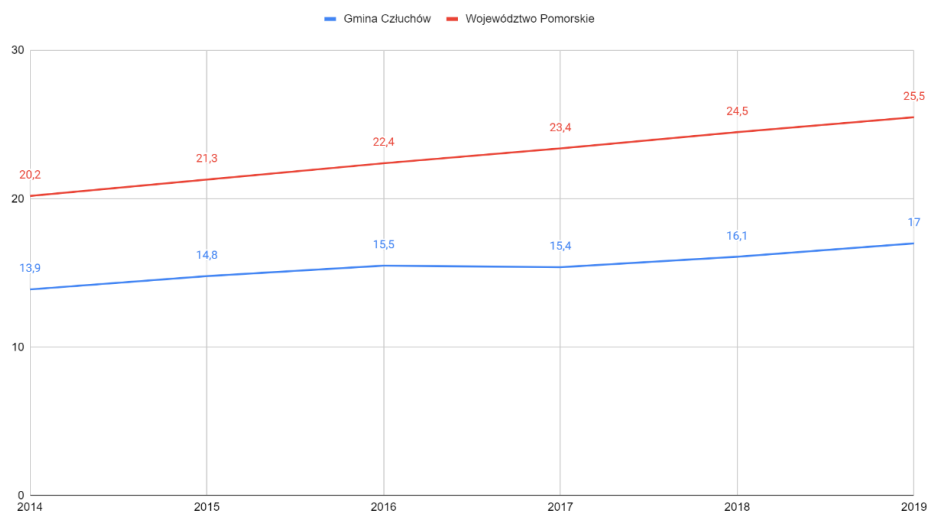
Wskaźniki obciążenia demograficznego.						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	54,1	54,2	54,7	55,1	56,7	57,4
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	56	60,4	62,8	63,8	66,1	69,3
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	19,4	20,4	21,1	21,5	22,6	23,5
współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	13,9	14,8	15,5	15,4	16,1	17
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	10	10,6	11	11	11,4	11,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Sytuację demograficzną na terenie gminy Człuchów należy uznać za relatywnie dobrą. Chociaż trend zmian charakteryzuje wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, to należy uznać, że zmiany te nie są szybkie, a zestawienie wartości poszczególnych wskaźników, chociażby z danymi dla Województwa Pomorskiego pokazuje, że wyjściowe wartości wskaźników obciążenia demograficznego są zdecydowanie niższe, niż ma to miejsce w skali całego województwa.

Wykres 5. Wskaźniki obciążenia demograficznego gminy Człuchów i Województwa Pomorskiego.

Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rynek pracy

Charakterystyka sytuacji ekonomicznej mieszkańców oraz uwarunkowania ruchów migracyjnych, w dużym stopniu są zależne od sytuacji, jaka panuje na lokalnym rynku pracy. Chęć do osiedlania się na terenie gminy Człuchów lub do pozostania na jej obszarze, w dużym stopniu zdeterminowana jest stopniem zapewnienia podstawowych potrzeb mieszkańców. Jedną z kluczowych potrzeb jest dostęp do miejsc pracy, możliwość zarobkowania i zapewnienia dzięki temu podstawowych potrzeb życiowych.

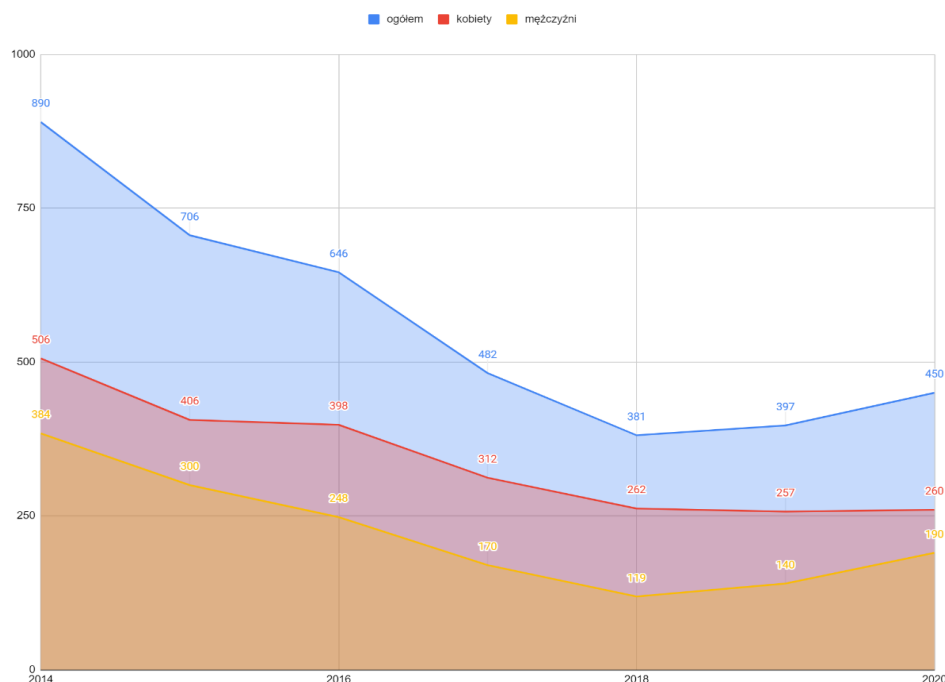
Tabela 18. Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy Człuchów w latach 2015-2019.

Bezrobocie rejestrowane							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	890	706	646	482	381	397	450
kobiety	506	406	398	312	262	257	260
mężczyźni	384	300	248	170	119	140	190

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak obrazuje to powyższa tabela i umieszczony poniżej wykres, liczba osób bezrobotnych na terenie gminy Człuchów systematycznie maleje. Krzywa pokazująca spadek osób zarejestrowanych jako bezrobotne do roku 2018. W roku 2019 widać delikatne odbicie. Ponowny wzrost liczby bezrobotnych widać w roku 2020, ale można to połączyć bezpośrednio z wybuchem pandemii i generalnym spowolnieniem gospodarki.

Wykres 6. Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy Człuchów w latach 2015-2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak widać to w pierwszym zestawieniu, na terenie gminy Człuchów bez pracy pozostaje więcej kobiet niż mężczyzn. Taka sytuacja utrzymywała się na terenie gminy Człuchów w ostatnich latach. Rok 2020 pokazuje jednak, że wzrost liczby osób pozostających bez pracy, nie jest w tych grupach równomierny. Dane pokazują, że grupą, którą zasililo zdecydowanie więcej bezrobotnych są mężczyźni. Ich liczba wzrosła z 140 do 190 osób (o 50 osób w przeciągu roku). W przypadku kobiet wzrost był bardzo mały, bo w 2020 roku odnotowano jedynie trzy osoby bezrobotne więcej niż w roku 2019.

Systematyczny spadek osób bezrobotnych widać również w udziale osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Generalnie należy zauważyć, że liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych systematycznie spada we wszystkich analizowanych gminach.

Tabela 19. Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Człuchów	12,7	10	9,1	6,8	5,4	5,6
Miasto Człuchów	9,3	7,8	6,8	5,4	4,7	4,5
Gmina Chojnice	10,8	8,8	7,6	6	5,7	4,9
Gmina Przechlewo	8,6	7,7	7,1	5,1	4,3	4,5
Gmina Rzeczenica	12,6	11,1	9,2	7,7	5,9	4,5
Gmina Koczała	12,8	12,3	9,8	8,8	6,5	6,8
Gmina Debrzno	14,3	13,9	10,5	8,7	6,7	6,4
Gmina Czarne	12,5	11,4	8,6	6,8	5,4	4,9
Powiat Człuchowski	11,6	10,3	8,5	6,7	5,4	5,2
Województwo Pomorskie	6,7	5,4	4,5	3,5	3,3	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największy względny spadek bezrobocia w analizowanym okresie, odnotowała gmina Rzeczenica, najmniejszy gmina Przechlewo. Należy jednak zauważyć, że są to wartości względne, wynikające też z początkowej stopy bezrobocia. Warto zaznaczyć, że reedukacja liczby osób bezrobotnych we wszystkich analizowanych gminach nadal odbiega od średniej wojewódzkiej, która w 2019 roku wynosiła 3%.

Poniższy wykres pokazuje jak na tle powiatu, miasta Człuchów oraz obszaru województwa wygląda sytuacja na terenie gminy Człuchów. Stopa bezrobocia rejestrowanego, jest co prawda najwyższa wśród wszystkich analizowanych jednostek,

ale trzeba zauważyć, że gmina Człuchów jest w tym zestawieniu jedyną gminą o charakterze wiejskim (porównanie wykonano do miasta Człuchów, powiat człuchowski i województwa pomorskiego). Dane nie uwzględniają też roku 2020, ponieważ dane udostępniane przez GUS w momencie przygotowywania tych analiz były niekompletne.

Wykres 7. Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2014 -2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dla dokładnego zobrazowania zjawiska bezrobocia wykonano też analizy porównawcze, uwzględniające udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, z podziałem na mężczyzn i kobiety. Jak pokazują umieszczone poniżej zestawienia, zarówno w przypadku gminy Człuchów, jak i innych analizowanych podmiotów, możemy zauważyć, że liczba kobiet zarejestrowanych jako bezrobotne, jest większy niż mężczyzn. Nie zmienia to jednak faktu, że w analizowanych latach, można zaobserwować trend spadkowy wskaźników bezrobocia zarówno kobiet, jak i mężczyzn. Siła spadku w poszczególnych regionach była praktycznie niezależna od płci.

Tabela 20. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym - mężczyźni.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym - mężczyźni						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Człuchów	10	7,8	6,4	4,4	3,1	3,6
Powiat Człuchowski	9,9	8,8	6,9	5,1	4,3	4
Województwo Pomorskie	5,6	4,4	3,4	2,5	2,3	2,1
Polska	6,9	5,9	5	3,9	3,5	3,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

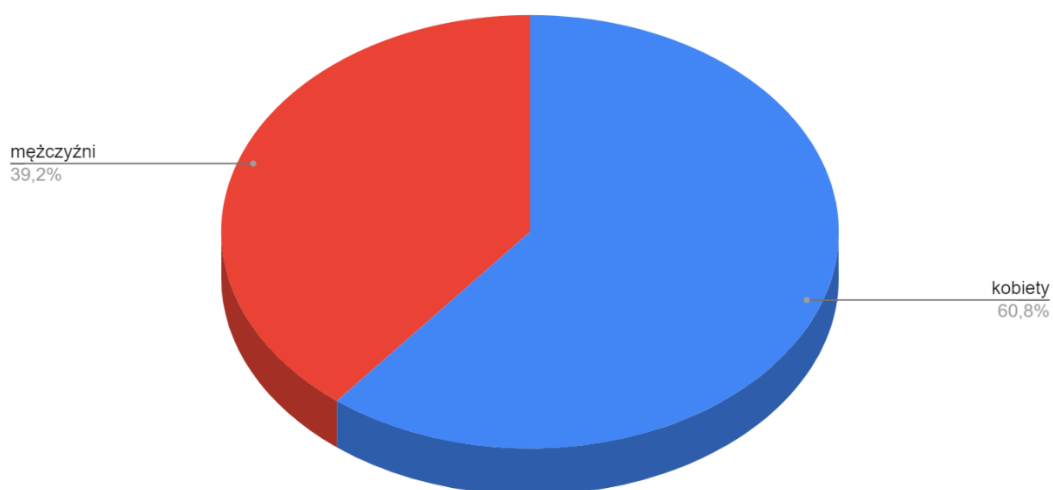
Tabela 21. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym – kobiety.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym - kobiety						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Człuchów	15,8	12,5	12,3	9,6	8,1	8
Powiat Człuchowski	13,5	12	10,4	8,6	6,8	6,7
Województwo Pomorskie	7,9	6,6	5,7	4,6	4,4	4
Polska	8,2	7,2	6,4	5,4	5	4,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dokonane analizy wskazują, iż struktura zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2015 – 2020 nie wykazuje znaczących zmian w zależności od płci bezrobotnego. Niezależnie od trendu spadkowego, praktycznie o równej sile, zarówno dla kobiet, jak i dla mężczyzn, ilość kobiet, zarejestrowanych jako bezrobotne, przekracza ilość zarejestrowanych bezrobotnych mężczyzn i średnio przyjmuje proporcję: 60%/40%. Proporcja ta ulega w poszczególnych latach odchyleniom (np. w 2019 roku wynosiła aż 65%/35%). Dużemu zachwianiu uległa natomiast w roku 2020. Jak już wcześniej wspomniano, w roku tym odnotowano wzrost liczby osób bezrobotnych i był to wzrost zwłaszcza w grupie mężczyzn (aż 95% nowych bezrobotnych stanowili mężczyźni).

Wykres 8. Struktura bezrobocie rejestrowanego w gminie Człuchów w latach 2014 – 2020 wg. płci.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak wskazano powyżej, za powód wzrostu liczby zarejestrowanych, jako bezrobotne w 2020 r. potraktowano sytuację kryzysową, spowodowaną pandemią. Jak pokazuje poniższe zestawienie, wzrost ten nie był równomierny w różnych grupach wiekowych. Najmniej narażeni na zmiany koniunktury okazali się pracownicy w wieku od 30 do 50 lat. W grupie tej nie odnotowano wzrostu osób bezrobotnych, a wręcz ich spadek. Jest to jedyna grupa, której przedstawiciele znajdowali pracę nawet w trakcie spowolnienia gospodarczego. Nie odnotowano też większych zmian z kategorii pracowników powyżej 50 roku życia. Najbardziej narażeni na zmiany na rynku byli pracownicy najmłodszy.

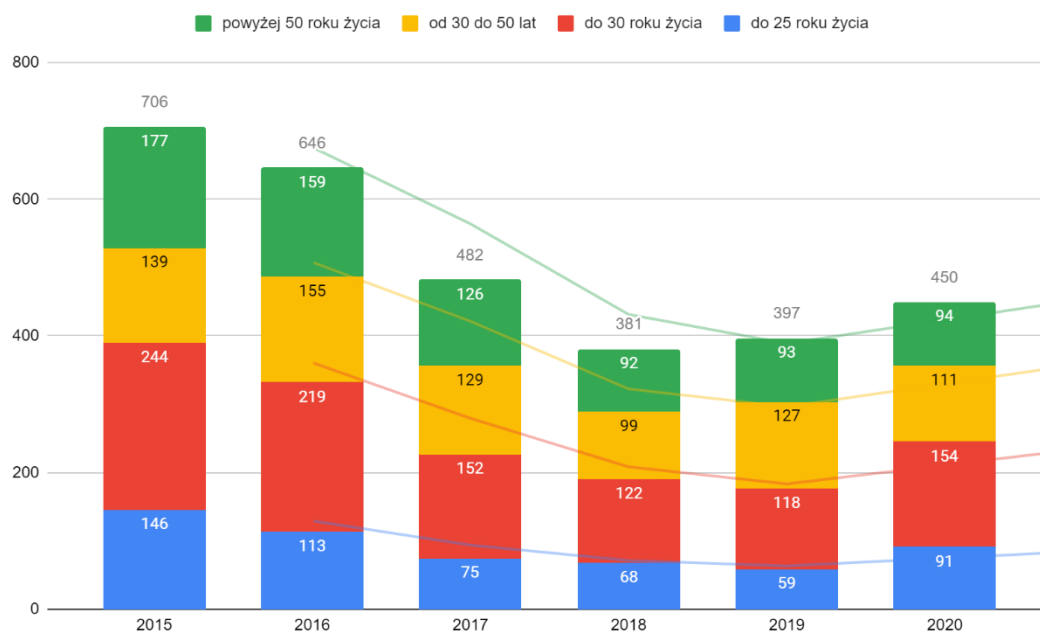
Tabela 22. Bezrobocie wg wieku.

Bezrobocie wg wieku						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
do 25 roku życia	146	113	75	68	59	91
do 30 roku życia	244	219	152	122	118	154
od 30 do 50 lat	139	155	129	99	127	111
powyżej 50 roku życia	177	159	126	92	93	94

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźniki stopy bezrobocia, niezależnie od wieku osoby zarejestrowanej jako bezrobotnej, wykazują tendencję spadkową, z tym że najmniejszą dynamikę spadku wykazują wskaźniki obliczone dla osób w wieku 30-50 lat. Należy zaznaczyć, że jest to też kategoria najmniej narażona na wzrost liczby osób bezrobotnych.

Wykres 9. Zmiany liczby osób bezrobotnych w podziale na grupy wiekowe.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

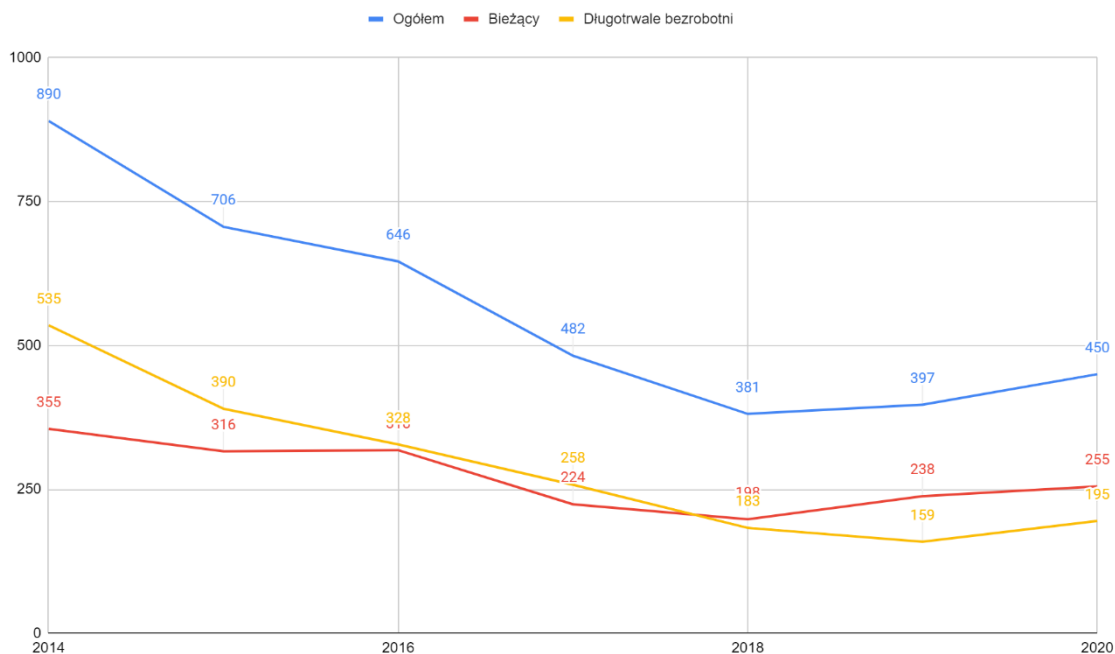
W kolejnych analizach dokonano weryfikacji wpływu okresu pozostawania bez pracy na trend i strukturę stopy bezrobocia w gminie Człuchów.

Tabela 23. Bezrobocie wg okresu pozostawania bez pracy.

Bezrobocie wg okresu bezrobocia w latach							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem	890	706	646	482	381	397	450
Bieżący	355	316	318	224	198	238	255
Długotrwale bezrobotni	535	390	328	258	183	159	195

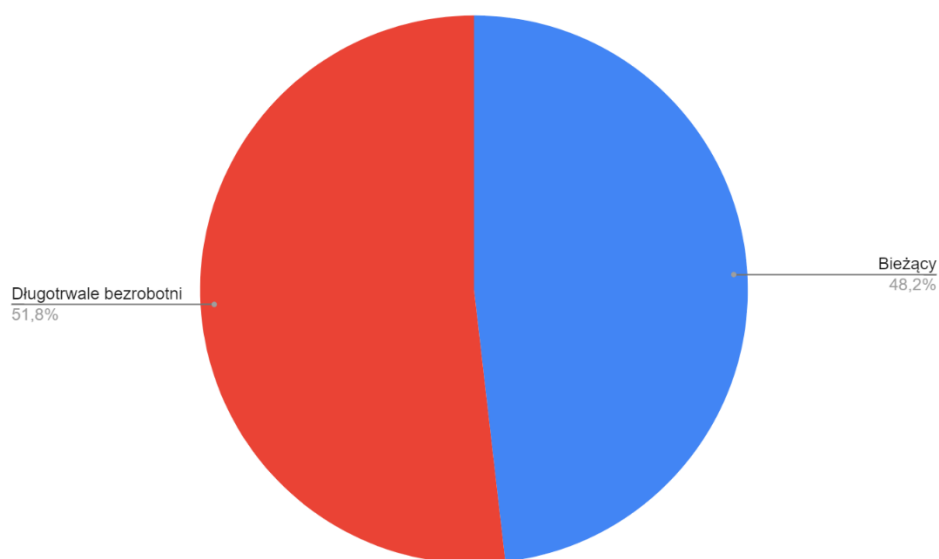
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 10. Stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Człuchów w latach 2014-2020 wg okresu pozostawania bez pracy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 11. Podział bezrobotnych ze względu na długość pozostawania bez pracy - dane dla lat 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analiza danych GUS, przeprowadzona dla stopy bezrobocia w podziale na okres pozostawania bez pracy (w dalszej treści „bieżące” i „długotrwałe”) wskazała, iż w okresie 2014-2020 stopa bezrobocia bieżącego, wykazała względny spadek. Jednak od roku 2018 możemy odnotować już wzrost liczby osób w tej kategorii. Podobnie wygląda sytuacja w przypadku bezrobocia „długotrwałego”, którego systematyczne spadki skończyły się 2019 roku.

W latach 2014-2020, w strukturze bezrobocia, osoby bieżąco bezrobotne stanowiły średnio 48,2%, zaś długotrwałe pozostające bez pracy średnio 51,8%. W badanym okresie znacząco zmieniła się struktura bezrobotnych, na korzyść bieżąco bezrobotnych. W 2014 roku grupa ta stanowiła niespełna 40% (przy ponad 60% osób długotrwałe bezrobotnych). W 2020 roku odsetek osób bieżąco bezrobotnych stanowił już ponad 56%. Należy zauważyć, że największy wpływ na strukturę i stan bezrobocia mają osoby, które pozostają bez pracy krótkotrwałe.

Przeprowadzone analizy pokazują, że popyt na pracę na terenie gminy Człuchów, nie odbiega znacząco od sytuacji, która panuje w gminach ościennych. Niestety cały region człuchowski i chojnicki charakteryzuje się gorszymi wskaźnikami, niż całe województwo pomorskie. Długotrwały trend spadków liczby osób bezrobotnych, spowolnił w ostatnich latach i w 2020 roku zamienił się nawet we wzrosty liczby osób bezrobotnych. Należy jednak zauważyć, że jest to prawdopodobnie efekt krótkotrwały.

Edukacja

Analizy związane ze stanem edukacji, zarówno infrastruktury jak i dynamiki zmian kadrowych i związanych z liczbą uczniów, są utrudnione przez fakt zmian strukturalnych w szkolnictwie, które zapoczątkowała likwidacja gimnazjów. Do połowy 2019 roku na terenie gminy Człuchów funkcjonowały 4 szkoły podstawowe (w Stołcznie, Rychnowach, Wierzchowie i Polnicy), gimnazjum (w Rychnowach), 3 przedszkola samorządowe (w Głędowie, Wierzchowie Dworcu i Polnicy) oraz dwa punkty przedszkolne przy szkołach podstawowych.

Sytuacja uległa zmianie gdy 1 lipca 2019 roku został utworzony Zespół Szkolno-Przedszkolny w Wierzchowie-Dworcu, który powstał z połączenia Szkoły Podstawowej w Wierzchowie-Dworcu oraz Przedszkola Samorządowego w Wierzchowie-Dworcu. Podobna sytuacja miała miejsce w Polnicy, gdzie 1 września 2019 roku utworzono Zespół Szkolno-Przedszkolny w Polnicy (powstał z połączenia Szkoły Podstawowej im. Józefa Wybickiego w Polnicy i Przedszkola Samorządowego w Polnicy). 31 sierpnia 2019 roku zostało także zlikwidowane gimnazjum w Rychnowach.

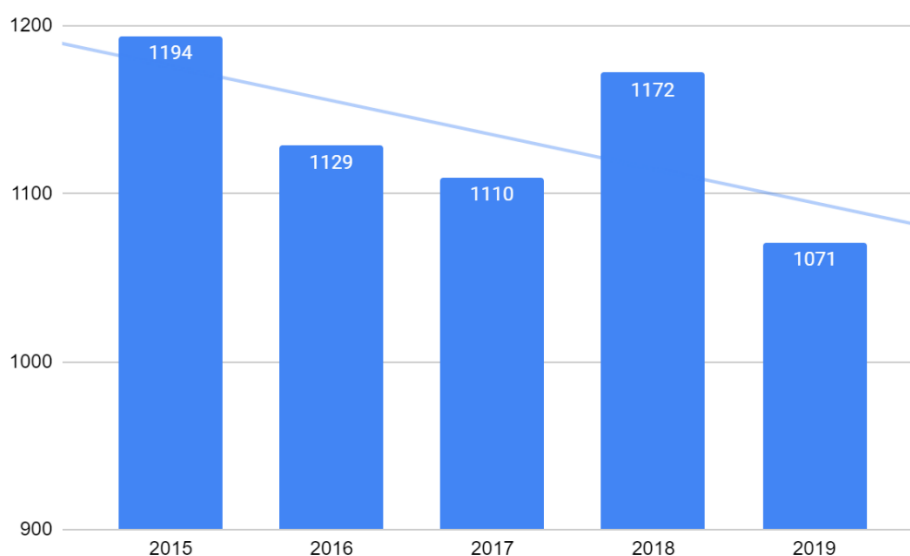
Poniższe zestawienie pokazuje liczbę uczniów i oddziałów, które funkcjonowały we wszystkich placówkach na terenie gminy Człuchów w latach 2015 – 2019. Jak widać to na poniższych zestawieniach, liczba wszystkich dzieci uczęszczających do szkół i przedszkoli na terenie gminy Człuchów w ostatnich latach systematycznie malała i od roku 2015 do 2019 zmniejszyła się o ponad 10% (z 1194 osób do 1070). Równocześnie zmniejszyła się łączna liczba oddziałów - co zapewne było związane też z reorganizacją lokalnych szkół powiązaną z likwidacją gimnazjów.

Wykres 12. Placówki edukacyjne, liczba uczniów i liczba oddziałów w latach 2015 – 2019.

Nazwa placówki	30.09.2015		30.09.2016		30.09.2017		30.09.2018		30.09.2019	
	uczniowie	oddziały	uczniowie	oddziały	uczniowie	oddziały	uczniowie	oddziały	uczniowie	oddziały
Szkoła Podstawowa w Rychnowach	226	13	195	12	203	12	271	15	279	15
Punkt Przedszkolny w Rychnowach	28	2	55	3	58	3	67	4	80	4
Szkoła Podstawowa w Wierzchowie	235	15	208	14	235	16	264	18	245	18
Szkoła Podstawowa w Polnicy	133	8	118	7	135	8	146	9	145	9
Szkoła Podstawowa w Stołcznie	147	8	122	7	138	8	155	9	157	10
Punkt Przedszkolny w Stołcznie	24	1	20	1	29	2	32	2	36	2
Gimnazjum Gminne w Rychnowach	301	16	301	15	201	10	117	6		
Samoprządowe Przedszkole w Głędowie	43	2	47	2	44	2	46	2	45	2
Samorządowe Przedszkole w Polnicy	26	2	31	2	37	2	39	2	46	2
Samorządowe Przedszkole w Wierzchowie	31	2	32	2	30	2	35	2	38	2
Razem	1194	69	1129	65	1110	65	1172	69	1071	64

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Człuchów.

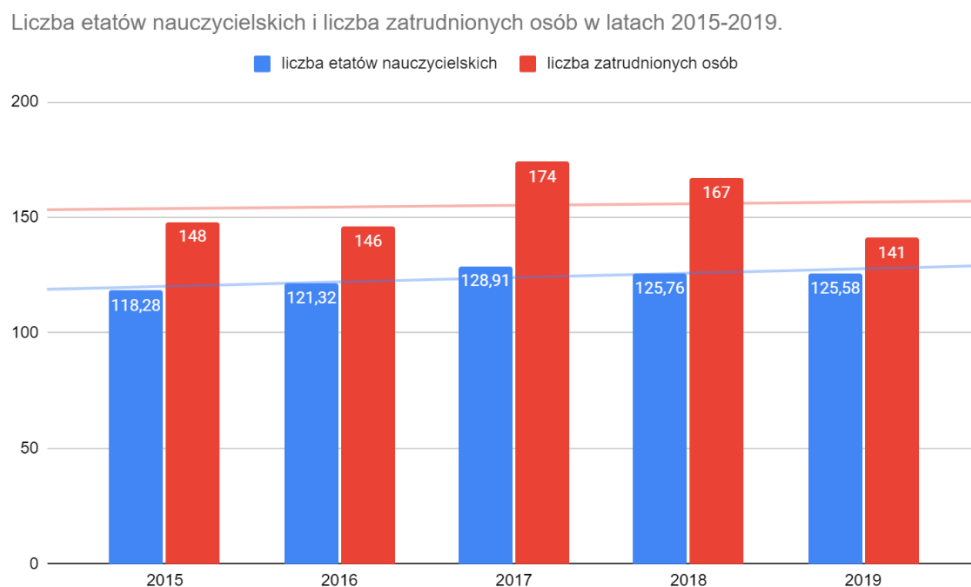
Wykres 13. Liczba uczniów w szkołach i przedszkolach w latach 2015-2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Człuchów.

Reorganizacja szkół spowodowała też zmiany w strukturze zatrudnienia. Według danych udostępnionych przez Urząd Gminy Człuchów, na przestrzeni ostatnich lat znaczącym zmianom ulegała zarówno liczba zatrudnionych nauczycieli, jak i etatów nauczycielskich. Poniższy wykres obrazuje liczbę etatów i fizycznie zatrudnionych osób.

Wykres 14. Liczba etatów i zatrudnionych nauczycieli w latach 2015-2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Człuchów.

Po zmianach organizacyjnych, które zostały przeprowadzone w 2019 roku, liczba zatrudnionych osób we wszystkich placówkach zmalała do 141 osób, co stanowi liczbę mniejszą niż 2015 roku. Jeżeli jednak spojrzymy na liczbę etatów, to zauważymy, że ta w analogicznym okresie wzrosła o ponad 7. Największa liczba zatrudnionych nauczycieli przypada na lata 2017 i 2018.

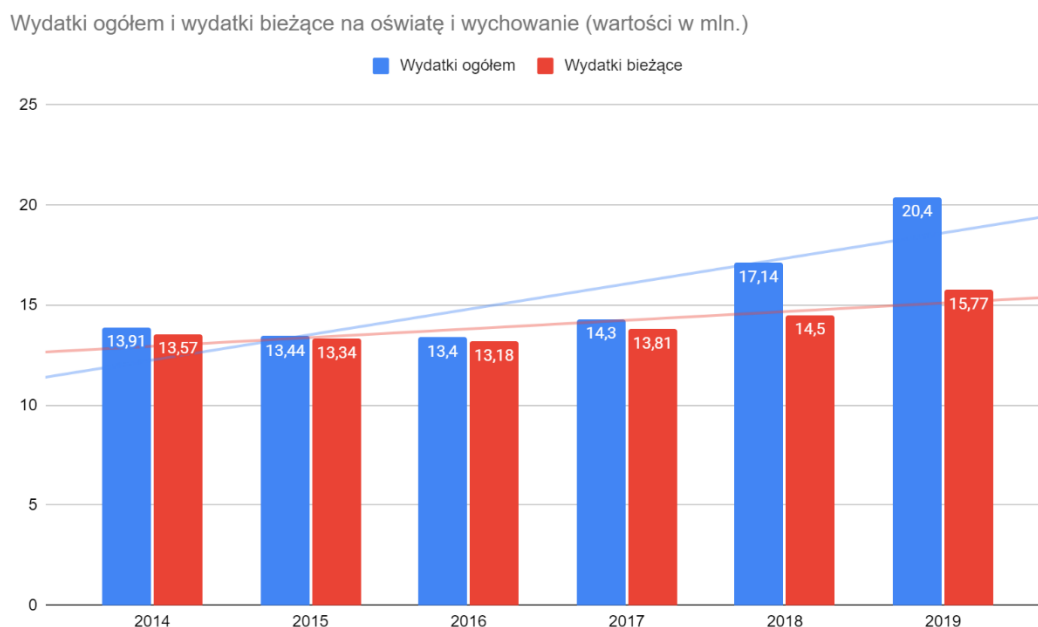
Tabela 24. Liczba pracowników niepedagogicznych w latach 2015-2019

Pracownicy niepedagogiczni					
	30.09.2015	30.09.2016	30.09.2017	30.09.2018	30.09.2019
Szkoła Podstawowa w Rychnowach	7	7	7	7	10
Szkoła Podstawowa w Wierzchowie	7	8	8	8	12
Szkoła Podstawowa w Polnicy	5	5	5	5	11
Szkoła Podstawowa w Stołcznie	6	5	7	6	8,25
Gimnazjum Gminne w Rychnowach	11	12	12	11	
Samorządowe Przedszkole w Głędowie	4	4	4	4	5
Samorządowe Przedszkole w Polnicy	3	3	3	4	Zespół
Samorządowe Przedszkole w Wierzchowie	1	1	1	1	Zespół
RAZEM	44	45	47	46	46,25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Człuchów.

Uzupełnieniem danych dotyczących zatrudnienia we wszystkich placówkach, są dane obrazujące liczbę etatów pracowników niepedagogicznych. Jak pokazuje powyższa tabela, liczba ta na przestrzeni ostatnich lat nie uległa znaczącym zmianom. Dla pełnego zobrazowania sytuacji oświaty na terenie gminy Człuchów, poniżej zamieszczono analizę wydatków, które w budżecie gminy Człuchów znalazły się w dziale 801, czyli wydatków poniesionych na oświatę i wychowanie. Jak pokazuje poniższy wykres, wydatki te mają tendencję wzrostową. Szczególnie widoczne jest to, gdy analizujemy osobno wydatki bieżące oraz wydatki ogółem. O ile wydatki bieżące, których głównym składnikiem są wynagrodzenia rosną systematycznie, to wydatki ogółem w roku 2018 i 2019 rosną zdecydowanie. Jest to podyktowane większą aktywnością inwestycyjną samorządu w tych latach.

Tabela 25. Wydatki ogółem oraz wydatki bieżące na oświatę i wychowanie.

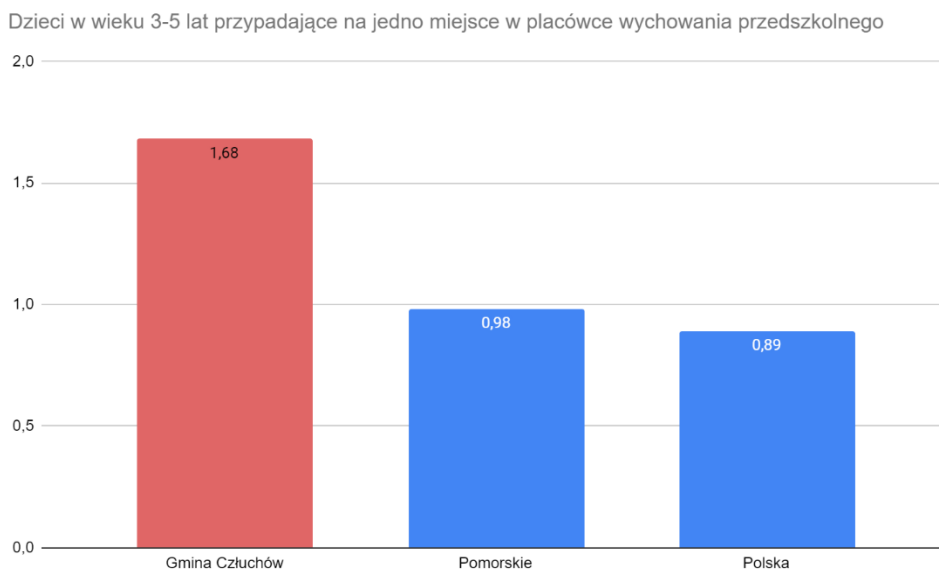

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dla opisanie sytuacji dostępu do szkolnictwa i jakości oferowanych usług, przeanalizowano jeszcze trzy wskaźniki. Pierwszymi dwoma były wskaźniki obrazujące liczbę dzieci w wieku 3-5 lat, przypadające na jedno miejsce w placówkach wychowania przedszkolnego oraz liczba uczniów przypadających na jeden oddział w szkołach podstawowych. Zarówno dane dotyczące pierwszego jak i drugiego wskaźnika pochodziły z danych przeanalizowanych przez portal „Polska w liczbach”, który korzysta z danych pochodzących z Głównego Urzędu Statystycznego.

Liczba dzieci w wieku 3-5 lat, przypadających na jedno miejsce w placówkach wychowania przedszkolnego, wyniosła dla gminy Człuchów 1,68. W porównaniu ze średnią dla województwa (0,98) oraz średnią dla całej Polski (0,89) nie jest to wynik imponujący i sugeruje zbyt małą liczbę miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego.

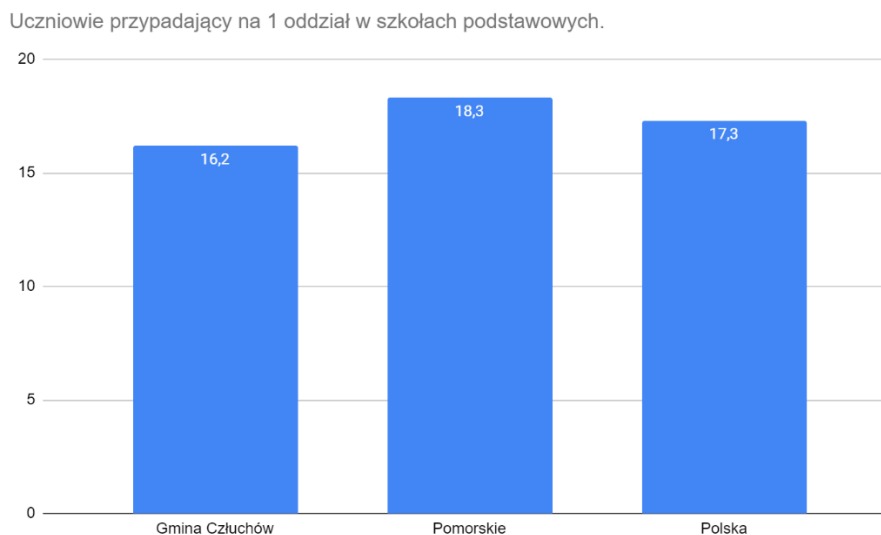
Wykres 15. Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych polskawliczbach.pl.

Drugi wskaźnik, obrazujący liczbę uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach podstawowych wyniósł 16,2 i jest niższy, niż średnia dla województwa i całego kraju. Oznacza, to, że oddziały szkolne na terenie gminy Człuchów są mniej liczne, niż w skali regionu i całego kraju.

Wykres 16. Uczniowie przypadający na jeden oddział w szkołach podstawowych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych polskawliczbach.pl

Ostatnim analizowanym wskaźnikiem, były wyniki egzaminu ósmoklasisty. Przyjęto je jako wskaźnik, aby ocenić poziom wyników osiągniętych przez szkoły na terenie gminy Człuchów. Jak pokazuje poniższa tabela, średnie wyniki dla całej gminy znacząco odbiegają od średniej ogólnopolskiej i średniej województwa. Są też zdecydowanie niższe, niż średnia na wsiach oraz średnia dla całego powiatu.

Wykres 17. Wyniki sprawdziany ósmoklasisty.

Wyniki sprawdziany ósmoklasisty				
	j. polski	matematyka	j. angielski	j. niemiecki
średnia ogólnopolska	63%	45%	59%	42%
średnia na wsiach	62%	42%	52%	40%
średnia województwa	62%	44%	58%	35%
średnia powiatu	57%	37%	50%	39%
średnia gminy Człuchów	55%	32%	43%	21%
Szkoła w Polnicy	64%	50%	55%	
Szkoła w Stołcznie	56%	22%	39%	24%
Szkoła w Rychnowach	62%	33%	46%	
Szkoła w Wierzchowie-Dworcu	55%	37%	43%	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportu o Stanie gminy Człuchów za 2019 rok.

Jaśniejszy obraz sytuacji daje analiza wyników poszczególnych szkół. Okazuje się bowiem, że przy bardzo dobrych wynikach osiągniętych przez uczniów szkoły w Polnicy, są też bardzo słabe wyniki uczniów np. szkoły w Stołcznie. Generalnie widoczne jest pewne rozwarstwienie poziomu osiągniętych wyników w podziale na poszczególne placówki. Warto zaznaczyć, że pomijając wynik szkoły w Polnicy, wszędzie odnotowano bardzo słabe wyniki, zwłaszcza z matematyki i języków obcych.

Oświata na terenie gminy Człuchów charakteryzuje się rozbudowaną bazą organizacyjną. Zmiany organizacyjne w roku 2019 zostały przeprowadzone bardzo sprawnie. Niestety od lat spada liczba dzieci uczęszczających do szkół na terenie gminy. Niskie są też wskaźniki dostępności przedszkoli. Na terenie gminy nie funkcjonują też żłobki. Mimo to nakłady na oświatę i wychowanie systematycznie rosną. Wraz ze zmniejszającą się liczbą uczniów, nie maleje liczba etatów nauczycielskich (choć trzeba zauważyć, że znacząco zmalała liczba zatrudnionych nauczycieli). Na ten obraz nakłada się też relatywnie duże rozwarstwienie wyników, osiągniętych przez uczniów poszczególnych szkół i znaczące obniżanie średnich wyników dla całej gminy.

Kultura i sport

Jedyną samorządową instytucją kultury na terenie gminy Człuchów jest Gminna Biblioteka Publiczna w Polnicy. Całą gminną sieć biblioteczną tworzą: Gminna Biblioteka Publiczna w Polnicy oraz ich filie w Barkowie, Rychnowach i Wierzchowiu-Dworcu.

W 2019 roku sieć biblioteczna miała 1022 czytelników. Spośród nich 683 osoby, były osobami uczącymi się, 206, to osoby pracujące. Pozostałą grupę stanowiły 133 osoby.

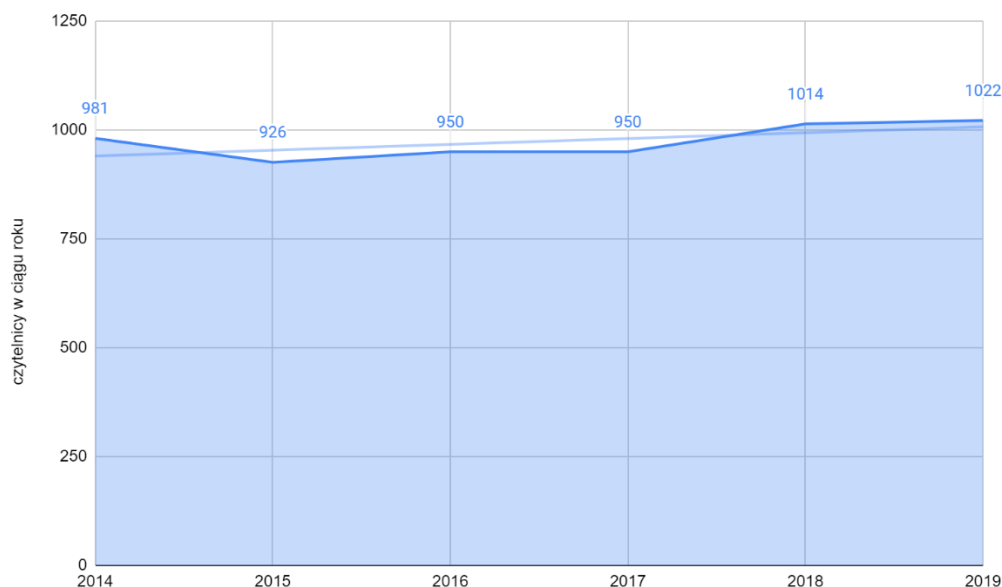
Tabela 26. Czytelnicy na terenie gminy Człuchów.

Biblioteka	Czytelnicy ogółem	Osoby uczące się	Osoby pracujące	Pozostali
Barkowo	122	105	10	7
Polnica	380	185	126	69
Rychnowy	273	206	40	27
Wierzchowo-Dworzec	247	187	30	30
RAZEM	1022	683	206	133

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Człuchów⁵

Jak pokazują to dane zebrane przez Główny Urząd Statystyczny, liczba czytelników w Gminie Człuchów systematycznie rośnie. Nadal jest to jednak wartość relatywnie niska, bo nie przekracza 10% populacji.

Wykres 18. Liczba czytelników (korzystających z bibliotek) w poszczególnych latach.

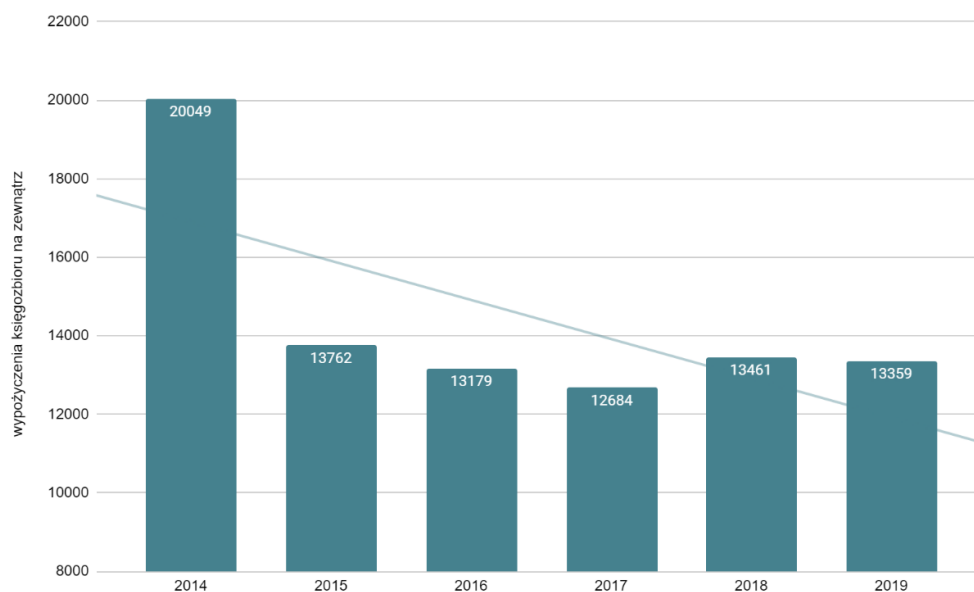

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

⁵ Dane pochodzą z opracowania „Raport o stanie Gminy Człuchów za 2019 rok”.

Relatywnie nieduża liczba czytelników odbija się też na liczbie wypożyczeń „na zewnątrz”. Poniższy wykres pokazuje duże zachwianie pomiędzy rokiem 2014 i rokiem 2015. W kolejnych latach liczba wypożyczeń się stabilizuje w przedziale 12,5 tys- 13,5 tys woluminów rocznie. Zakładając, że liczba ta to średnio około 13 tys wypożyczeń na zewnątrz, to oznacza 1,17 książki na mieszkańca rocznie.

Wykres 19. Liczba wypożyczeń książek w latach 2014-2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Biblioteka publiczna prowadzi też inne aktywności, które nie mieszczą się jedynie w obsłudze ruchu czytelniczego. Cyklicznie organizowane są spotkania autorskie, lekcje biblioteczne, kółko fotograficzne, warsztaty czytelnicze oraz zajęcia kulturalno-edukacyjne dla dzieci i młodzieży⁶. Jak już wcześniej wspomniano, na terenie gminy Człuchów znajdują się cztery biblioteki. Obiektami, które mogą pełnić również rolę kulturalną są świetlice wiejskie. Poniżej znajduje się zestawienie wszystkich obiektów tego typu na terenie gminy Człuchów.

Tabela 27. Świetlice wiejskie na terenie gminy Człuchów.

Świetlice wiejskie na terenie gminy Człuchów	
1	Świetlica wiejska w Barkowie
2	Świetlica wiejska w Biskupnicy
3	Świetlica wiejska w Bukowie
4	Świetlica wiejska w Brzeźnie
5	Świetlica wiejska w Chrząstowie
6	Świetlica wiejska w Czarnoszycach
7	Świetlica wiejska w Dębnicy
8	Świetlica wiejska w Głędowie

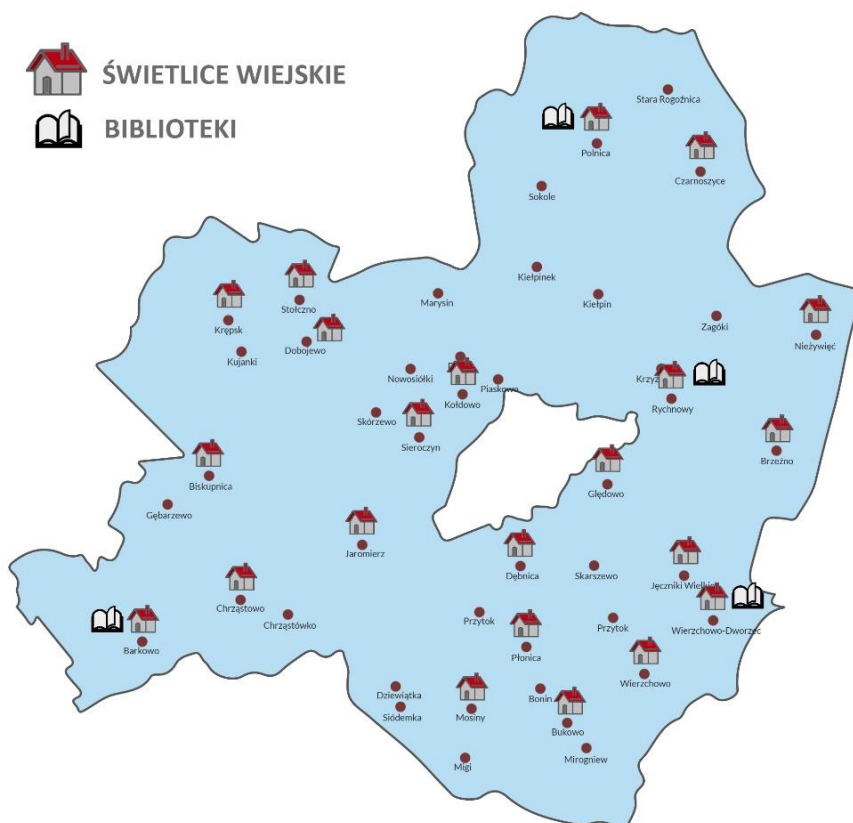
⁶ Aktywność biblioteki opisano w oparciu o informacje pochodzące z Raportu o Stanie Gminy.

9	Świetlica wiejska w Dobojewie
10	Świetlica wiejska w Jaromierzu
11	Świetlica wiejska w Jęcznikach Małych
12	Świetlica wiejska w Jęcznikach Wielkich
13	Świetlica wiejska w Krępsku
14	Świetlica wiejska w Kołdowie
15	Świetlica wiejska w Mosinach
16	Świetlica wiejska w Nieżywięciu
17	Świetlica wiejska w Płonicy
18	Świetlica wiejska w Polnicy
19	Świetlica wiejska w Rychnowach
20	Świetlica wiejska w Sierocynie
21	Świetlica wiejska w Stołcznie
22	Świetlica wiejska w Wierzchowie
23	Świetlica wiejska w Wierzchowie Dworcu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ZGK.

Zarządzaniem świetlicami zajmuje się Zakład Gospodarki Komunalnej w Człuchowie. Nie podlegają one pod jedną instytucję kultury i stanowią raczej zaplecze lokalowe (usługowe – najem sal na wydarzenia okolicznościowe) dla lokalnych społeczności. Należy jednak zauważyć, że na terenie gminy Człuchów funkcjonuje relatywnie dużo Kół Gospodyń Wiejskich, dla których świetlice wiejskie stanowią naturalne zaplecze.

Rysunek 5. Rozmieszczenie świetlic wiejskich na terenie gminy Człuchów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zakładu Gospodarki Komunalnej

Na terenie gminy Człuchów w 2018 roku funkcjonowały też cztery kluby sportowe, które liczyły łącznie 210 członków. Najbardziej aktywnymi klubami są zdecydowanie: Viking Rychnowy, którego członkowie systematycznie zdobywają liczne nagrody – zwłaszcza w zawodach lekkoatletycznych oraz Lider Rychnowy, który szkoli dzieci grające w piłkę nożną.

Jak wspomniano wcześniej, na terenie gminy działają 4 kluby sportowe. Według danych GUS, działa w nich 7 sekcji i łącznie 9 trenerów.

Tabela 28. Aktywność sportowa na terenie gminy Człuchów.

Sport na terenie gminy Człuchów			
	2014	2016	2018
kluby	3	4	4
członkowie	55	238	210
ćwiczący ogółem	87	220	209
ćwiczący mężczyźni	65	161	146
ćwiczący kobiety	22	59	63
ćwiczący do lat 18 ogółem	81	195	164
ćwiczący do lat 18 chłopcy	65	136	111
ćwiczący do lat 18 dziewczęta	16	59	53
sekcje sportowe	6	7	7
trenerzy	2	9	9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

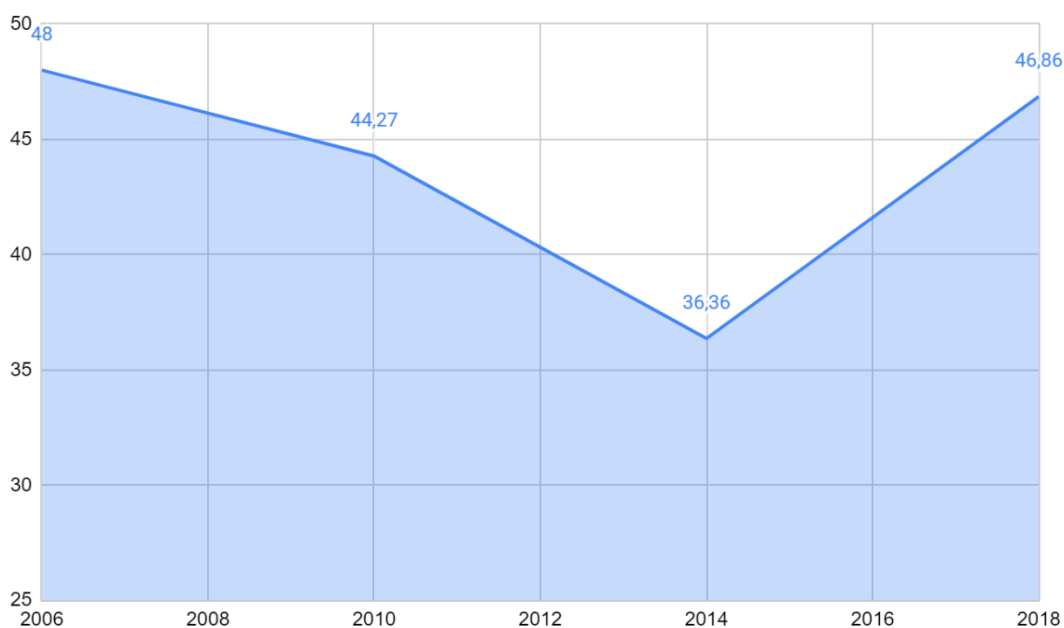
Na terenie gminy istnieje też infrastruktura sportowa. Według danych GUS z 2018 roku, znajdują się dwa stadiony, jedno boisko do koszykówki, jedno boisko do piłki ręcznej oraz jedno boisko wielofunkcyjne. Zdecydowanie największym obiektem sportowym jest obiekt w Dębnicy, który poza boiskami posiada także rozbudowane zaplecze techniczne i sanitarne. W wielu miejscowościach gminy znajdują się także obiekty rekreacyjne i siłownie plenerowe.

Integracja społeczna

Zjawiska związane z aktywnością społeczną, zaangażowaniem mieszkańców i różnorodnymi formami integrowania się społeczności, można by sprowadzić do uproszczonych wskaźników, które opisują lokalne procesy tożsamościowe. Abstrahując jednak od decydowania o tym, co wskazuje na wysoki, a co na niski stopień integracji, na potrzeby tej analizy uznano, że w pewnym sensie, aktywność społeczną opisze analiza społeczności wiejskich, znajdujących się na terenie gminy Człuchów, pod kątem kwestii takich jak zaangażowanie mieszkańców (rozumiane jako formę podejmowania działań zbiorowych w celu rozwiązania różnorodnych kwestii społecznych).

Formy zaangażowania społecznego, ich motywacje, siła i natężenie mogą być mierzone w różnorodny sposób. Trudno jednak sprawić, żeby zebrane dane były łatwo mierzalne i poddawały się jednoznacznym ocenom. Jednym ze sposobów oceny aktywności mieszkańców, jest ich udział w wyborach powszechnych. Co prawda dyskusyjna może być próba oceny udziału mieszkańców np. w wyborach prezydenckich, gdzie wybierany reprezentant przeważnie nie jest w żaden sposób „związany” z lokalną społecznością, ale przyjmując założenie, że aktywność i poziom zaangażowania powinny być najsilniejsze w najbliższym otoczeniu, szczególnie należy się przyjrzeć zaangażowaniu mieszkańców w wybory na szczeblu samorządowym. Miarą tego zaangażowania w przedstawionych analizach, jest frekwencja wyborcza. Poniżej przedstawiono frekwencję wyborczą w wyborach samorządowych w roku 2006, 2010, 2014 i 2018. Mieszkańcy gminy Człuchów najbardziej zaangażowani byli w wybory lokalne w roku 2006. Frekwencja wyborcza w 2006 roku była wyższa niż średnia dla województwa pomorskiego, ale nadal niższa niż średnia dla całego powiatu człuchowskiego.

Tabela 29. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych na terenie gminy Człuchów.

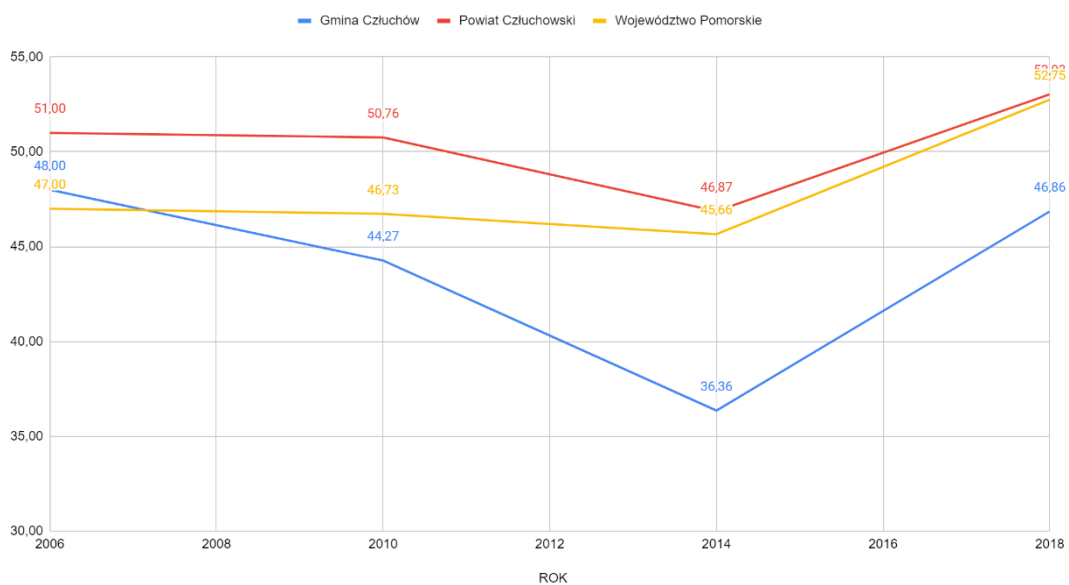
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Kolejne wybory przyniosły już spadek frekwencji, bo w 2010 roku wyniosła ona już tylko 44,27% i była niższa zarówno od średniej dla województwa, jak i średniej dla powiatu. Najniższa frekwencja została odnotowana na terenie gminy Człuchów w roku 2014 i wyniosła zaledwie 36,36%. W tym roku do urn poszło rekordowo mało mieszkańców. Dopiero w roku 2018 udało się wrócić do frekwencji przekraczającej 45% (w 2018 roku wyniosła ona dokładnie 46,86%).

Aktywność wyborcza mieszkańców jest wypadkową wielu czynników, ale w trakcie wyborów bezpośrednich na swoich przedstawicieli na szczeblu lokalnym, powinna być relatywnie wysoka.

Tabela 30. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych na tle powiatu i województwa.

Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

Powyższy wykres pokazuje, że w większości analizowanych przypadków, chęć udziału w wyborach na terenie gminy Człuchów, była niższa niż na terenie powiatu i województwa. Skok frekwencji w ostatnich wyborach lokalnych, koreluje się z wzrostami na innych szczeblach i nie musi oznaczać wzrostu aktywności. Choć w pewnym stopniu na pewno tak jest, ponieważ ostatnie wybory pokazały, że większa liczba kandydatów pobudza aktywność i mobilizację mieszkańców do udziału w wyborach. Aktywność lokalna jest też ściśle powiązana z mechanizmami związanymi z budowaniem społeczeństwa obywatelskiego. Oddolna aktywność mieszkańców i realizowane lokalne inicjatywy, mogą oznaczać silne przywiązanie do miejsca i poczucie lokalnej tożsamości. Poniżej umieszczono zestawienie organizacji pozarządowych, których siedziby znajdują się na terenie gminy Człuchów. Pod uwagę wzięto wszystkie organizacje, znajdujące się w Krajowym Rejestrze Sądowym, w Rejestrze Stowarzyszeń Zwykłych (Starostwo Powiatowe w Człuchowie) oraz Rejestrze Stowarzyszeń Rejestrowych (Starostwo Powiatowe w Człuchowie). Pierwsze zestawienie zawiera organizacje, które znajdują się w bazie KRS.

Na terenie gminy Człuchów ma swoją siedzibę 16 organizacji znajdujących się w KRS. W grupie tej znajduje się trzynaście stowarzyszeń i trzy fundacje. Trudna do

zweryfikowania jest aktywność poszczególnych organizacji. Nie zmienia to jednak faktu, że jest to liczba relatywnie duża.

Tabela 31. Organizacje pozarządowe znajdujące się w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Organizacje pozarządowe w KRS		
nr	Nazwa	Miejscowość
11755	CZŁUCHOWSKI KLUB OKINAWA GOJU-RYU KARATE	Bukowo
56276	FUNDACJA :OAZA"	Stara Rogoźnica
60094	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W POLNICY	Polnica
98732	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W MOSINACH	Mosiny
159601	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W BUKOWIE	Bukowo
174211	STOWARZYSZENIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH "DWA SERCA"	Chrzastówko
251578	CZŁUCHOWSKIE WODNE OCHOTNICZE POGOTOWIE RATUNKOWE	Głędowo
284722	STOWARZYSZENIE MIŁOŚNIKÓW KAWALERII POLSKIEJ "HUBAL"	Wierzchowo Człuchowskie
330651	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W BISKUPNICY	Biskupnica
422595	FUNDACJA "LEŚNA OAZA"	Stara Rogoźnica
436829	STOWARZYSZENIE ROZWOJU SOŁECTWA BRZEŻNO	Brzeźno
586825	STOWARZYSZENIE MIŁOŚNIKÓW ZWIERZĄT "ANIMAL"	Nieżywięć
634628	STOWARZYSZENIE NA RZECZ ROZWOJU INICJATYW LOKALNYCH "JĘCZNIKI RAZEM"	Jęczniki Wielkie
806902	STOWARZYSZENIE NA RZECZ ROZWOJU I PROMOCJI SILNICA	Krępsk
810990	STOWARZYSZENIE MOTOKARTON RACING	Nieżywięć
860798	FUNDACJA QEST THE WAY	Rychnowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KRS

Oprócz rejestru KRS, pod kontem organizacji pozarządowych mających swoją siedzibę na terenie gminy Człuchów, przeanalizowano także rejestry Starostwa Powiatowego w Człuchowie. Pierwszym zestawieniem jest spis stowarzyszeń zwykłych. W nim znalazło się kolejnych 10 organizacji.

Tabela 32. Stowarzyszenia zwykłe posiadające siedzibę na terenie gminy Człuchów.

STOWARZYSZENIA ZWYKŁE (rejestr Starostwa Powiatowego w Człuchowie)	
Stowarzyszenie "UŚMIECH DZIECKA" Głędowo	Głędowo
Stowarzyszenie Koła Gospodyń Wiejskich RYCHNOWY	Rychnowy
Stowarzyszenie Aktywnych Kobiet "POBUDKA" Płonica	Płonica
Stowarzyszenie Integracyjne Kobiet Wiejskich Dobojewo	Dobojewo
Stowarzyszenie BUKOWIANKI Bukowo	Bukowo
Koło Gospodyń Wiejskich w Wierzchowie	Wierzchowo
Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Brzeźnie	Brzeźno
Koło Miłośników Jęcznik Małych	Jęczniki Małe
Stowarzyszenia zwykłe przed 20.05.2016	
Stowarzyszenie Zwykłe „Światowa Wspólnota Idziesz nie Idę Eeeeeeee”	Kołodowo
Stowarzyszenie Miłośników Historii i Eksploracji „ZAMEK”	Piaskowo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Człuchowie.

Oprócz rejestru stowarzyszeń zwykłych, zestawiono także wszystkie uczniowskie i szkolne kluby sportowe, mające siedzibę na terenie gminy Człuchów. W spisie tym znalazło się kolejnych 10 organizacji pozarządowych

Tabela 33. Uczniowskie i szkolne kluby sportowe mające siedzibę na terenie gminy Człuchów.

Uczniowskie i szkolne kluby sportowe	
Uczniowski Klub Sportowy „VIVO” przy SP Stołczno	Stołczno
Narodowy Związek Klasy VAURIEN w Polsce	Brzeźno Człuchowskie
Ludowy Klub Sportowy „VIKING”	Rychnowy
Ludowy Zespół Sportowy „ZEFIR” Polnica	Polnica
Gminny Klub Sportowy „KORAL”	Dębica
Międzyszkolny Uczniowski Klub Karate Shotokan Człuchów	Głędowo
Uczniowski Klub Sportowy „Nowi” przy SP im. Józefa Wybickiego w Polnicy	Polnica
Ludowy Klub Sportowy GROM Barkowo	Barkowo
Uczniowski Klub Sportowy LIDER	Rychnowy
Klub Morsów Człuchowskich	Piaskowo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Człuchowie.

Dużą część organizacji społecznych stanowią Koła Gospodyń Wiejskich. Przez wiele lat, większość z nich funkcjonowała jako organizacje nieformalne. W dniu dzisiejszym znajdują się w Krajowym Rejestrze Gospodyń Wiejskich. W zestawieniu tym znajduje się aż dwadzieścia organizacji z terenu gminy Człuchów. Należy jednak zaznaczyć, że pięć z nich znajduje się także w zestawieniu stowarzyszeń zwykłych.

Tabela 34. Koła Gospodyń Wiejskich wpisane do Krajowego Rejestru Gospodyń Wiejskich.

Krajowy Rejestr Kół Gospodyń Wiejskich		
Nazwa	Nr	Miejscowość
Koło Gospodyń Wiejskich w Jęcznikach Wielkich	2203030001	Jęczniki Wielkie
Koło Gospodyń Wiejskich w Polnicy	2203030002	Polnica
Koło Gospodyń Wiejskich w Stołcznie	2203030003	Stołczno
Koło Gospodyń Wiejskich w Rychnowach	2203030004	Rychnowy
Koło Gospodyń Wiejskich "KRĘPSK"	2203030005	Krępsk
Koło Gospodyń Wiejskich w Jęcznikach Małych	2203030006	Jęczniki Małe
Koło Gospodyń Wiejskich w Wierzchowie-Dworcu	2203030007	Wierzchowo-Dworzec
Koło Gospodyń Wiejskich w Brzeźnie	2203030008	Brzeźno
Koło Gospodyń Wiejskich w Płonicy	2203030009	Płonica
Koło Gospodyń Wiejskich w Bukowie	2203030010	Bukowo
Koło Gospodyń Wiejskich Sieroczyn	2203030011	Sieroczyn
Koło Gospodyń Wiejskich Mosiny	2203030012	Mosiny
Koło Gospodyń Wiejskich w Nieżywiciu	2203030013	Nieżywieć
Koło Gospodyń Wiejskich w Kołdowie	2203030014	Kołdowo
Koło Gospodyń Wiejskich w Wierzchowie	2203030015	Wierzchowo
Koło Gospodyń Wiejskich w Chrzastowie	2203030016	Chrzastowo

Koło Gospodyń Wiejskich Dobojewo	2203030017	Dobojewo
Koło Gospodyń Wiejskich - Biskupnica	2203030018	Biskupnica
KGW JAROMIERKI	2203030019	Jaromierz
Koło Gospodyń Wiejskich w Czarnoszytach	2203030020	Czarnoszyce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich.

Łącznie w trakcie przeprowadzonych analiz zestawiono ponad 50 różnych organizacji społecznych, które mają swoją siedzibę na terenie gminy Człuchów. Charakteryzują się one różnymi formami organizacji i stopniem aktywności. Zapewne część z nich funkcjonuje tylko „na papierze”. Nie zmienia to jednak faktu, że jest to liczba relatywnie duża.

Dla potrzeb porównawczych, dokonano także zestawienia wskaźników liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, przypadających na 10 tys. mieszkańców. Porównania tego dokonano w oparciu o dane Głównego Urzędu Statystycznego. Identyfikacji organizacji w poszczególnych gminach dokonano w tym przypadku na rejestrze REGON – dlatego też wskaźnik jest obciążony pewnym trudnym do określenia błędem, wynikającym z faktu, że nie ujęto zapewne w tych statystykach organizacji o charakterze nieformalnym.

Według tego zestawienia, liczba organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców na terenie gminy Człuchów jest mniejsza, niż w Człuchowie na terenie powiatu i województwa. W porównaniu z gminą Chojnice, którą często w tej diagnozie traktujemy jako jednostkę porównawczą, liczba organizacji społecznych przypadających na 10 tys. mieszkańców też jest mniejsza.

Tabela 35. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców - porównanie wskaźników różnych JST.

Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców					
	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Człuchów	26	26	26	22	31
Miasto Człuchów	44	44	46	40	42
Powiat Człuchowski	32	33	34	30	34
Województwo Pomorskie	35	37	38	35	37
Gmina Chojnice	40	40	40	41	40

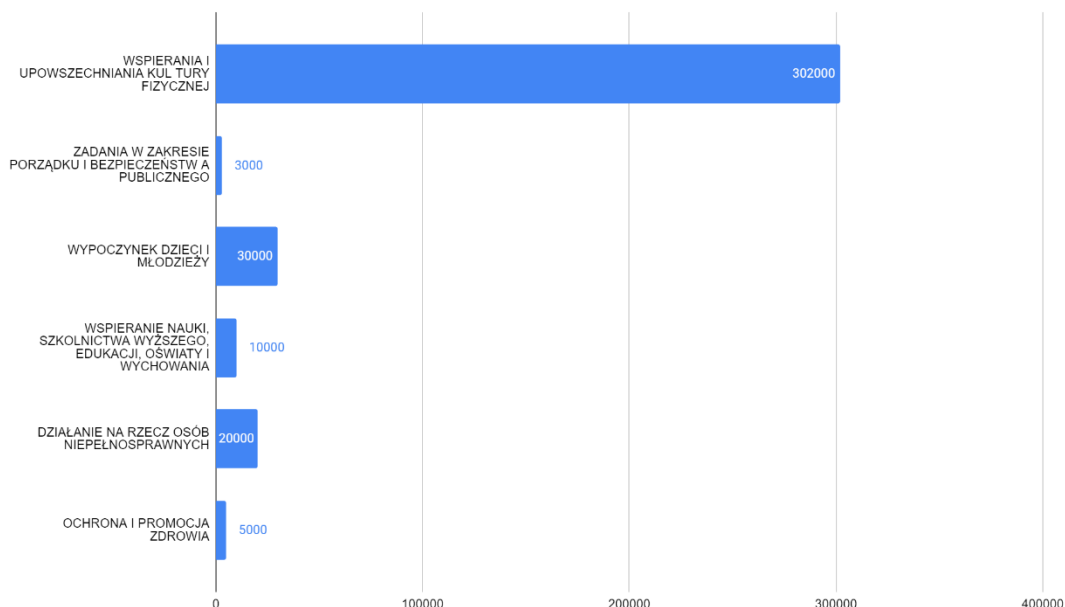
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Liczba organizacji nie jest jednak w pełni miarodajnym wskaźnikiem. Ważnym kontekstem funkcjonowania organizacji społecznych są też warunki w jakich funkcjonują, a zwłaszcza wsparcie finansowe jakie otrzymują. Według danych Urzędu Gminy Człuchów⁷ zarówno w 2018, jak i w 2019 roku na współpracę z organizacjami pozarządowymi i organizacjami pożytku publicznego przeznaczono po 370 tys. złotych.

⁷ Dane pochodzą z Raportu o Stanie Gminy Człuchów za lata 2018 i 2019.

Zdecydowana większość środków przeznaczana jest na zadania z zakresu sportu. Poniżej umieszczono zestawienie przeznaczenia środków w roku 2019.

Wykres 20. Zestawienie przeznaczenia środków w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi i organizacjami pożytku publicznego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Człuchów.

Ocena potencjału integracyjnego, aktywności mieszkańców i form tych aktywności nie należy do zadań łatwych. Jeżeli spojrzelibyśmy tylko na liczbę organizacji i ich różnorodność, to musielibyśmy przyznać, że mieszkańcy gminy muszą być bardzo aktywni. Obserwacja aktywności może prowadzić do podobnych wniosków, ponieważ duża liczba Kół Gospodyń Wiejskich i wiejski charakter gminy sprawiają, że aktywność tych organizacji też często jest duża. Jeżeli jednak przyjrzymy się formie wsparcia finansowego, to zauważymy, że wspierane są w sumie tylko i wyłącznie organizacje o charakterze sportowym, co w pewnym stopniu może być hamulcem rozwojowym innych organizacji. Wykorzystanie ich potencjału wydaje się być zależne od dynamiki i sposobu wsparcia do nich skierowanego. Idealnym narzędziem wydaje się być w tym miejscu jakaś forma budżetu partycypacyjnego. Chociaż pewną jego formą jest wprowadzony budżet sołecki – jeżeli pominiemy jego obligatoryjny charakter. Budowanie związku z miejscem, jest procesem złożonym i wieloletnim.

Angażowanie mieszkańców i wspieranie procesów tożsamościowych musi być wielowątkowe. Relatywnie mała liczba aktywnych organizacji pozarządowych może być przyczyną małej liczby nieinwestycyjnych inicjatyw społecznych. Jak wspomniano już wcześniej, sfera ta wymaga aktywizacji i celowej stymulacji, która nie musi być oparta tylko i wyłącznie na wsparciu finansowym.

Problemy społeczne i pomoc społeczna

Występowanie i natężenie różnorodnych problemów społecznych jest zjawiskiem, które w bardzo istotnym zakresie wpływa na sposób funkcjonowania lokalnej społeczności, a zwłaszcza rodzin, które dotyczą poszczególne dysfunkcje. Obrazem występowania problemów o charakterze społecznym, jest występowanie przyczyn do kwalifikacji świadczeń z pomocy społecznej. Na terenie gminy Człuchów od kilku lat niezmiennie są to: ubóstwo, niepełnosprawność, bezrobocie oraz długotrwała lub ciężka choroba.

Tabela 36. Główne przyczyny przyznawania świadczeń pomocy społecznej przez GOPS w gminie Człuchów w latach 2017-2019 (dane zagregowane na poziomie rodzin).

	2017	2018	2019
Ubóstwo	228	160	156
Sieroctwo	3	0	0
Bezdomność	7	10	9
Potrzeba ochrony macierzyństwa	42	29	19
Bezrobocie	217	139	132
Niepełnosprawność	212	170	166
Długotrwała lub ciężka choroba	194	145	142
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	26	15	16
Przemoc w rodzinie	2	3	2
Alkoholizm	16	14	15
Zdarzenia losowe	7	5	0
Inne	1	1	2

Źródło: Opracowane na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Człuchów na lata 2021-2030.

O ile nie zmieniają się występujące na terenie gminy Człuchów problemy społeczne, to trzeba przyznać, że zmienia się ich natężenie. Prawie we wszystkich analizowanych aspektach, natężenie występowania problemów społecznych zmniejsza się. O ile zmniejszające się nasilenie ubóstwa i bezrobocia oraz ich współwystępowania wydaje się być logiczne i powiązane z poprawiającymi się wskaźnikami ekonomicznymi, to duży spadek występowania niepełnosprawności oraz pobierania świadczeń z tytułu długotrwałej i ciężkiej choroby, jest już pewną niespodzianką.

Ważnym aspektem w kontekście sposobu funkcjonowania lokalnych społeczności są też problemy, wynikające z bezradności opiekuńczo wychowawczej. Znaczenie rodziny jako pierwszego środowiska wychowawczego jest trudne do przecenienia. Funkcjonowanie w rodzinie nienaznaczonych dysfunkcjami, gwarantuje prawidłowe przygotowanie dzieci do życia w społeczeństwie i uchronienie ich przed różnorodnymi problemami społecznymi. Środowisko w jakim wychowują się dzieci, jest determinowane przez szereg czynników, takich jak: atmosfera wychowawcza, wykształcenie rodziców, warunki materialne, uwarunkowania zdrowotne czy struktura rodziny. Z bezradnością mamy do czynienia jednak wtedy, gdy rodziny dysponują odpowiednimi środkami finansowymi, ale zarządzają nimi w nieodpowiedni sposób. Co prawda, liczba takich rodzin na terenie gminy Człuchów nie jest bardzo duża, ale jest zjawisko zauważalne. W roku 2017 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności

wychowawczej wynosiła 26. W 2018 roku liczba ta spadła do 15 rodzin, a w 2019 ponownie wzrosła do 16.

Problemy społeczne często ulegają kumulacji. Szczególnie trudne w zwalczaniu są uzależnienia. Na terenie gminy Człuchów ich zwalczaniem zajmuje się *Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* w Człuchowie. Liczba postępowań prowadzonych przez GKRPA związanych z nadużywaniem alkoholu wyniosła w 2017 roku 20, w 2018 roku 21, a w 2019 25 wniosków. W każdym z tych lat do Sądu Rejonowego skierowano po 2 wnioski o zobowiązanie do leczenia odwykowego.

Na terenie gminy Człuchów występuje też zjawisko przemocy w rodzinie. Problemy związane z dysfunkcjami w funkcjonowaniu rodzin, mają różne podłoże. Głównym celem powinno być zabieganie występowaniu postaw i zachowań społecznych, które grożą patologiami. Instytucjonalnym narzędziem, które powinno przeciwdziałać przemocy w rodzinie jest tzw. procedura „Niebieskiej Karty”. Procedura ta jest wszczynana, gdy istnieje podejrzenie stosowania przemocy.

Tabela 37. Liczba procedur "Niebieska Karta" w 2019 roku.

Liczba procedur „Niebieska Karta”	44
Z lat ubiegłych	10
Wszczętych w 2019 roku	34
W tym sporządzonych przez:	
Pomoc społeczną	2
Policję	32

Źródło: Opracowane na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Człuchów na lata 2021-2030.

W 2019 roku do Zespołu Interdyscyplinarnego wpłynęły 34 „Niebieskie Karty”. Opieką objęto 27 rodzin. Kontynuowano także pracę z 7 rodzinami, w których wcześniej rozpoczęto procedurę „Niebieska Karta”.

Problemy społeczne mają bardzo często charakter bardzo złożony. W wielu przypadkach ich przyczyny mają charakter wielowątkowy. Sprawy rodzinne są też sprawami trudnymi, toczącymi się w zamkniętych środowiskach, co znacząco utrudnia rozpoznanie i skuteczną interwencję. W myśl zasady, że lepiej zapobiegać niż leczyć, działania, które powinny być podejmowane, muszą skupiać się przede wszystkim na profilaktyce – zwłaszcza w wymiarze środowiskowym. Funkcjonowanie w niedysfunkcyjnych grupach społecznych, może bowiem zapobiegać negatywnym zjawiskom. Kluczowa będzie więc integracja i aktywizacja lokalnych społeczności, zapobieganie występowaniu uzależnień, bezrobocia i ubóstwa oraz szerokie wsparcie osób starszych, niesamodzielnych i niepełnosprawnych. Starzejące się społeczności będą bowiem wymagały coraz większego wachlarza wsparcia w formie usług społecznych.

Ochrona zdrowia

Ze względu na fakt specyficznego położenia gminy Człuchów (gmina jest obwarzankiem miasta Człuchów) oraz duże rozproszenie miejscowości na terenie gminy, przez lata nie powstały na jej terenie przychodnie zdrowia i praktyki lekarskie. W 2019 roku na terenie gminy (w Polnicy) działała tylko jedna przychodnia lekarska – filia Przychodni Lekarskiej Therapeutica, która działała tylko dwa razy w tygodniu. Na terenie gminy nie działa też żadna apteka. Naturalnym zapleczem usług medycznych dla mieszkańców gminy są: Człuchów i Chojnice. Na terenie pierwszego miasta działa łącznie 9 przychodni i 8 aptek⁸. W Człuchowie znajduje się też szpital, którego działalność w 2020 roku została znacząco ograniczona. Restrukturyzacja placówki spowodowała, że przestały w niej funkcjonować oddziały zabiegowe (zostały przeniesione do Chojnic w związku z konsolidacją wybranych usług medycznych).

Mieszkańcy gminy korzystają z usług medycznych poza granicami gminy. Jak pokazuje poniższe zestawienie, zarówno na terenie Człuchowa, jak i Chojnic funkcjonuje łącznie blisko 30 przychodni oraz blisko 30 aptek. Ponadto na terenie miasta Chojnice funkcjonuje szpital. Pomimo faktu istnienia tego zaplecza, należy uznać, że dostęp do usług medycznych może być utrudniony – zwłaszcza dla osób mniej mobilnych.

Tabela 38. Przychodnie i apteki na terenie gminy Człuchów, miasta Człuchów i miasta Chojnice.

Przychodnie i apteki na terenie gminy Człuchów, Człuchowa i Chojnic.						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Przychodnie w gminie Człuchów	1	1	1	1	1	1
Przychodnie w Człuchowie	10	10	10	9	9	9
Przychodnie w Chojnicach	19	18	18	19	19	19
Apteki w gminie Człuchów	0	0	0	0	0	0
Apteki w Człuchowie	7	7	8	8	8	8
Apteki w Chojnicach	20	20	21	22	21	20

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

⁸ Dane GUS za 2019 rok.

KAPITAŁ GOSPODARCZY

Przemiany gospodarcze, których doświadczyliśmy w ostatnich kilku dziesięcioleciach spowodowały, że powstał i ugruntował się w naszej rzeczywistości system gospodarczy, oparty na zasadach ekonomii rynkowej. Przemianom gospodarczym towarzyszyły gwałtowne przemiany społeczne i proces ten nie ominął małych społeczności. Można wręcz wysnuć hipotezę, że w pewnym stopniu zmiany, które rozpoczęły się na przełomie lat 80-tych i 90-tych XX wieku, były dla wiejskich społeczności nawet zbyt gwałtowne.

Podmioty gospodarcze i przedsiębiorczość

Przedsiębiorczość jest pojęciem, które często wybrzmiewa w przekazach medialnych oraz analizach społecznych i ekonomicznych. Przedsiębiorczość jest w pewnym stopniu zmianą formy myślenia i uwypuklenia zwłaszcza zasobów o charakterze niematerialnym, czyli wiedzy i potencjału intelektualnego. Przedsiębiorczość pełni kluczową rolę w kreowaniu sytuacji, nie tylko ekonomicznej ale także społecznej. Jest tak też również w odniesieniu do analizowanego obszaru. W związku z różnorodnością jednostek gospodarczych i brakiem jednorodnego, usystematyzowanego dostępu do reprezentatywnych danych finansowo-ekonomicznych dla badanego regionu, analizę sytuacji przeprowadzono w oparciu o dane o ilości i strukturze podmiotów gospodarki narodowej, z Banku Danych Lokalnych GUS. Poniżej przedstawiono analizę ilości podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Człuchów w badanym okresie (2015 – 2020). Dokonano również porównania wybranych wskaźników osiągniętych w Gminie Człuchów z ościennymi gminami i wybranymi jednostkami samorządu terytorialnego. Poniższa tabela oraz wykres przedstawiają ilość podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON GUS w latach 2015 -2020, w podziale na kryterium branży, ilości osób zatrudnionych oraz własności.

Poniższe tabele oraz wykresy przedstawiają ilość podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON GUS w latach 2015 -2020, w podziale na kryterium branży oraz ilości zatrudnionych osób.

Tabela 39. Podmioty wg grup rodzajów działalności.

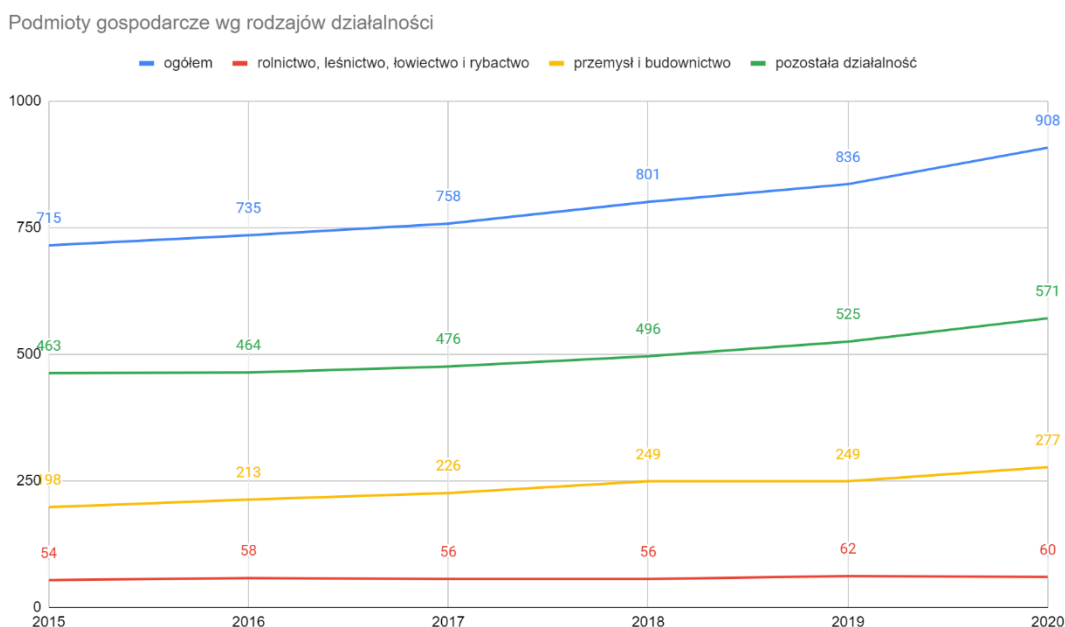
Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD 2007						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	715	735	758	801	836	908
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	54	58	56	56	62	60
przemysł i budownictwo	198	213	226	249	249	277
pozostała działalność	463	464	476	496	525	571

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W przypadku podmiotów podzielonych ze względu na branże, widać wyraźny wzrost liczby podmiotów gospodarczych we wszystkich branżach. Największy, bo aż 40%

wzrost jest widoczny w przemyśle i budownictwie. Ogółem, w przeciągu pięciu lat liczba podmiotów gospodarczych zwiększyła się o 25%.

Wykres 21. Podmioty gospodarcze wg rodzajów działalności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując liczbę podmiotów gospodarczych przez pryzmat liczby pracowników, które zatrudniają, trzeba zauważyć, że w latach 2015-2020 największy wzrost liczby podmiotów można odnotować wśród mikroprzedsiębiorstw, które nie zatrudniają więcej niż 9 osób.

Wykres 22. Podmioty gospodarcze wg klas wielkości.

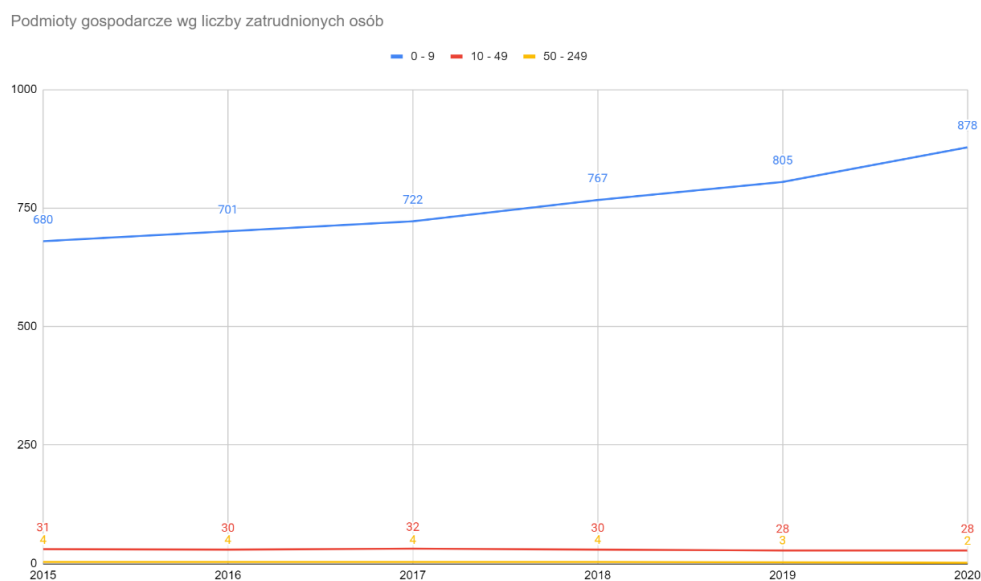
Podmioty wg klas wielkości						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	715	735	758	801	836	908
0 - 9	680	701	722	767	805	878
10 - 49	31	30	32	30	28	28
50 - 249	4	4	4	4	3	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W badanych latach zaobserwowano ogólny wzrost ilości podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON. W roku 2015 ogólna ich liczba wynosiła na terenie gminy Człuchów

715 podmiotów. W 2018 roku liczba ta przekroczyła 800, a w 2020 roku wyniosła już 908. Jak wspomniano powyżej, najszybciej rozwija się sektor mikroprzedsiębiorstw. Warto zaznaczyć, że na terenie gminy w ostatnich latach zmniejszyła się liczba firm największych, które zatrudniają minimum 50 pracowników. Spowolnienie gospodarcze związane z epidemią COVID-19 też nie wpłynęło na zatrzymanie przedstawionej dynamiki wzrostu.

Wykres 23. Podmioty gospodarcze wg liczby zatrudnionych osób.

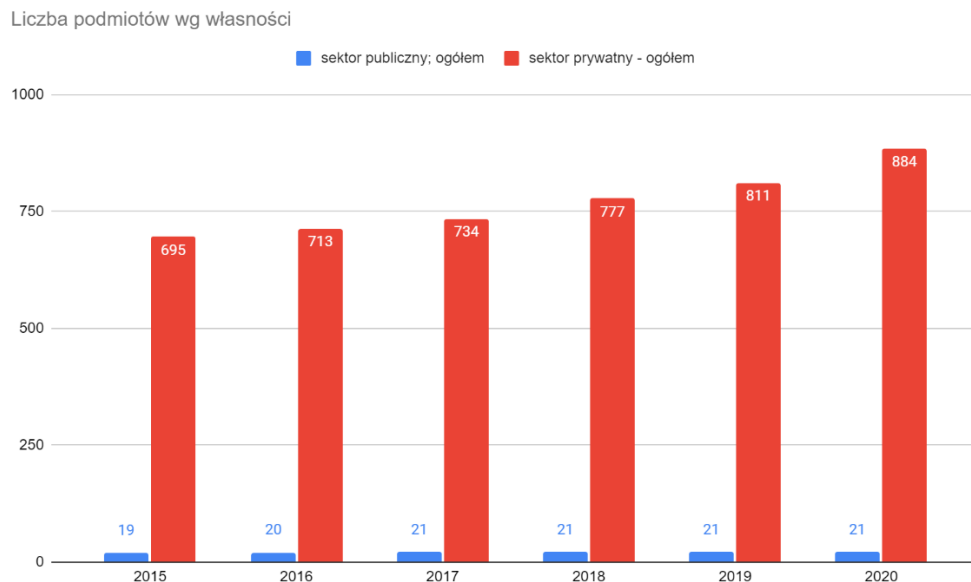

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wśród form własności dominuje własność prywatna (97% podmiotów w zarejestrowanych ogółem), sektor publiczny był właścicielem ponad 2% podmiotów gospodarki narodowej. Nieco ponad 0,3% podmiotów posiadało nieokreśloną przez GUS formę własności, w związku z czym przyjęto założenie ich własności mieszanej lub

nieokreślonej (np. jednostki nie posiadające osobowości prawnej: komitety wyborcze, kluby sportowe, koła, parafie, itp.).

Wykres 24. Liczba podmiotów wg własności.

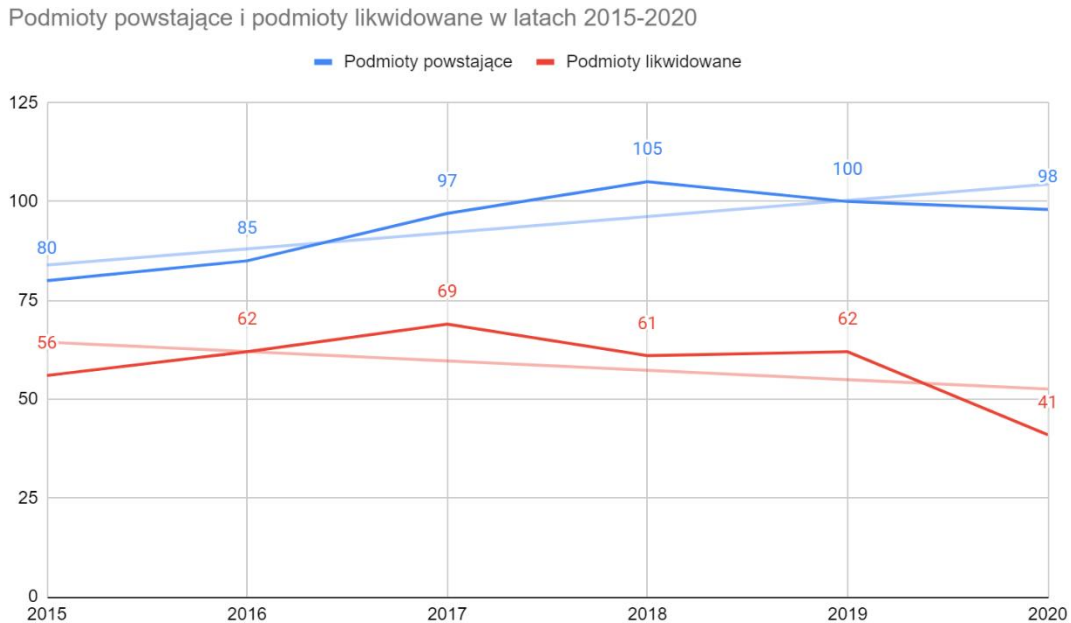

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Największy przyrost nastąpił wśród jednostek, których właścicielem był sektor prywatny i wynosił ponad 27% w skali względnej. W liczbach bezwzględnych wzrost ten wyniósł aż 189 podmiotów. W celu weryfikacji trwałości prowadzonej działalności dokonano analizy ilości nowo rejestrowanych podmiotów oraz jednostek likwidowanych w perspektywie 2013-2020. Dla potrzeb niniejszej analizy dokonano jedynie analizy ogólnej sumy podmiotów, bez podziału na branże, wielkość zatrudnienia oraz na rodzaj własności.

Rokrocznie od 2015 roku na terenie gminy powstawało od 80 do 105 podmiotów gospodarczych. W tym samym czasie likwidacji ulegało ok 60 podmiotów. Bilans w każdym z analizowanych lat był więc dodatni. Co interesujące, największa rozbieżność miała miejsce w roku 2020. Różnica pomiędzy nowo utworzonymi i zlikwidowanymi podmiotami wyniosła wtedy aż 57 podmiotów gospodarczych.

Wykres 25. Podmioty gospodarki narodowej - powstające i likwidowane.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Warto jeszcze raz podkreślić fakt, iż sytuacja kryzysowa w 2020 r. (SARS-Cov-2) nie wpłynęła negatywnie znacząco na bilans i stan ilości jednostek zarejestrowanych w REGON. Można wręcz stwierdzić, że rok 2020 był pod tym względem rokiem bardzo udanym. Dla dopełnienia analizy rodzaju podmiotów zarejestrowanych na terenie Gminy Człuchów, dokonano analizy ilości i zmian ilości podmiotów w podziale na klasy działalności, wg. klasyfikacji PKD 2007. Zestawienie podzielono na dwie tabele. W jednej z nich umieszczono wszystkie osoby fizyczne prowadzące działalność wg sekcji PKD, w drugiej osoby prawne i jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej wg sekcji PKD 2007.

Tabela 40. Osoby fizyczne prowadzące działalność wg sekcji PKD.

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	38	42	39	40	46	44
Przetwórstwo przemysłowe	65	65	67	69	70	73
Przetwórstwo przemysłowe	0	0	0	1	1	0
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	2	1	1	1	1	0
Budownictwo	99	113	127	154	152	179
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	148	146	155	152	151	158
Transport i gospodarka magazynowa	52	51	52	54	57	60
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	4	4	4	3	6	10

Informacja i komunikacja	11	10	9	7	10	12
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	10	8	7	7	7	10
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	3	3	3	5	5	4
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	51	48	51	49	49	61
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	13	14	15	14	16	13
Edukacja	12	11	10	12	14	16
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	36	40	43	46	47	50
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	5	5	4	5	5	8
Pozostała działalność usługowa i Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	23	24	22	27	30	39
ogółem	572	585	609	646	667	737

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Liczba osób fizycznych prowadzących działalność w latach 2015 – 2020 ulegała systematycznemu zwiększeniu. Wzrosty te nie miały jednak większego wpływu na strukturę podmiotów gospodarczych wg sekcji PKD. W klasyfikacji najczęściej wykonywanych działalności na przestrzeni lat 2015-2020, doszło w sumie do tylko jednej istotnej zmiany. W 2015 roku najliczniejszą kategorię stanowiły podmioty, których działalność mieściła się sekcji G, czyli była związana z handlem hurtowym i detalicznym, naprawą pojazdów samochodowych i motocykli. W 2020 najliczniejszą kategorię stanowiły już podmioty związane z budownictwem.

W przypadku zestawienia zawierającego osoby prawne i jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, także odnotowano widoczne wzrosty liczby podmiotów. Najbardziej interesujący wydaje się być fakt, że prawie trzykrotnie wzrosła liczba podmiotów mieszczących się w sekcji zawierającej pozostałą działalność usługową.

Wykres 26. Osoby prawne i jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej wg sekcji PKD 2007.

Osoby prawne i jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej wg sekcji PKD 2007						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	16	16	17	16	16	16
Górnictwo i wydobywanie	2	2	1	1	1	1
Przetwórstwo przemysłowe	22	23	22	16	17	17
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	3	3	3	3	3	3
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	4	4	3	3	3	2
Budownictwo	1	2	2	1	1	2
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	15	15	15	15	15	16
Transport i gospodarka magazynowa	5	5	5	5	6	6

Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	3	3	3	3	4	4
Informacja i komunikacja	2	2	1	1	1	1
<i>Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości</i>	10	12	15	16	16	15
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	4	5	5	5	3	3
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	0	1	1	2	2	2
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	9	9	9	6	6	6
Edukacja	17	17	16	15	16	16
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	2	2	2	2	1	1
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	12	12	11	10	10	10
Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	16	16	17	34	46	47
ogółem	143	150	149	155	169	171

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Weryfikacji pozycji i stanu przedsiębiorczości w gminie Człuchów dokonano na podstawie porównania wybranych wskaźników względnych ilości zarejestrowanych podmiotów na tle miasta Człuchów, gminy Chojnice, powiatu człuchowskiego, Województwa Pomorskiego oraz gmin z terenu powiatu człuchowskiego. Największą liczbą podmiotów na terenie powiatu Człuchowskiego, wpisanych do rejestru REGON może pochwalić się miasto Człuchów. W 2019 roku było to 1565 podmiotów na 10 tys mieszkańców. Wskaźnik ten jest też wyższy, niż średnia na terenie Powiatu Człuchowskiego, oraz na terenie Województwa Pomorskiego. gmina Człuchów pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów w 2019 roku była na czwartym miejscu na terenie powiatu - za Człuchowem, gminą Debrzno i gminą Koczała. Należy jednak zauważyć, że o ile np. w przypadku miasta Człuchów wskaźnik jest bardzo wysoki, to nie zmienił się on znacząco od 2013 roku (w międzyczasie liczba podmiotów na 10 tys mieszkańców wzrosła w Człuchowie o zaledwie 23, to w przypadku gminy Człuchów jest to już 112 podmiotów więcej).

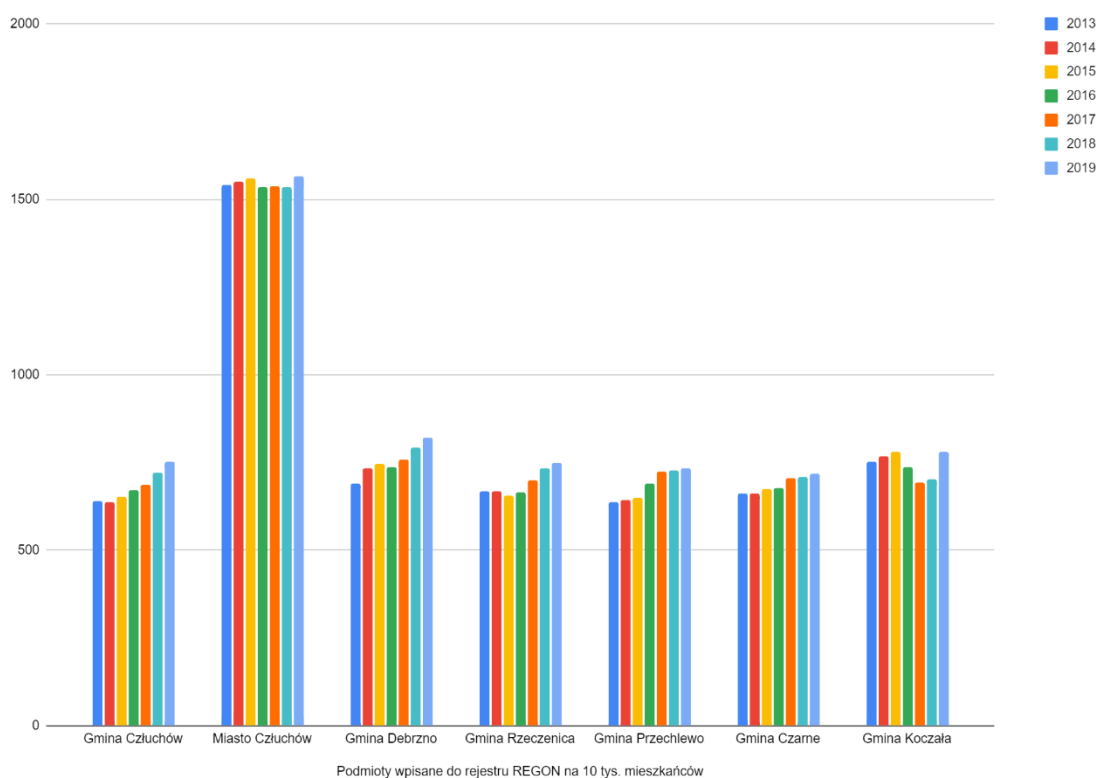
Tabela 41. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys mieszkańców.

Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Człuchów	639	636	654	670	687	721	751
Miasto Człuchów	1 542	1 551	1 558	1 534	1 537	1 535	1 565
Gmina Debrzno	689	732m	747	737	760	792	820
Gmina Chojnice	740	773m	785	780	801	835	859
Gmina Rzeczenica	668	669m	655	664	698	735	749
Gmina Przechlewo	636	643m	649	691	723	726	734
Gmina Czarne	661	663m	673	677	704	708	719

Gmina Koczała	753	767m	781	736	694	702	781
Powiat Człuchowski	886	895	901	900	915	929	954
Województwo Pomorskie	1 184	1 199m	1 221	1 239	1 264	1 271	1 311

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 27. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przedstawione powyżej dane pokazują dosyć dokładnie, że zdecydowaną większość z wpisanych do rejestru REGON podmiotów na terenie gminy Człuchów stanowią przedmioty z sektora prywatnego. Zdecydowana większość z nich to podmioty zatrudniające od 1 do 9 osób. Należy też zauważyć, że od kilku lat utrzymuje się tendencja wzrostowa liczby podmiotów (więcej podmiotów powstaje niż jest likwidowane). Z 751 podmiotów przypadających na 10 tys. mieszkańców, aż 599 stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Rolnictwo

Gmina Człuchów bezsprzecznie jest gminą o charakterze rolniczym. Stanowi o tym przede wszystkim ponad 55% udział użytków rolnych w całkowitej powierzchni ziemi, czyli blisko 200 km².

Tabela 42. Użytkowanie powierzchni ziemi na terenie Gminy Człuchów w 2020 roku.

Powierzchnia ogółem	361,47 km ²
Struktura użytkowa gruntów	
Grunty orne, sady, łąki i pastwiska	199,88 km ²
Lasy i grunty leśne	135,78 km ²
Pozostałe grunty i nieużytki:	25,81 km ²

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Człuchów.

Scharakteryzowanie rolnictwa w przypadku gminy Człuchów nie jest jednak zadaniem łatwym. Jest tak przede wszystkim ze względu na fakt, że ostatni powszechny spis rolny został przeprowadzony w 2020 roku i uzyskane w nim dane, w momencie przygotowywania tego opracowania, nie były jeszcze dostępne. W celu chociażby częściowej charakterystyki, wykorzystano dane z poprzedniego spisu rolnego, który odbył się w 2010 roku. Według danych z 2010 roku na terenie gminy funkcjonowało 765 gospodarstw rolnych. Wśród wszystkich podmiotów przeważały gospodarstwa małe (od 1 do 5 ha), które stanowiły 31,76% ogółu gospodarstw. Drugą grupę stanowiły gospodarstwa posiadające więcej niż 15 ha ziemi. Co interesujące, aż 14,12% stanowiły gospodarstwa poniżej 1 ha. W zestawienie znalazły się także gospodarstwa duże: dwa gospodarstwa w przedziale 300-500 ha, trzy gospodarstwa rolne w przedziale 500-1000 ha oraz jedno z posiadaniem arealem powyżej 1100 ha. Poniżej umieszczono zestawienie zawierające charakterystykę wszystkich gospodarstw rolnych z terenu gminy.

Tabela 43 Liczba gospodarstw rolnych w 2010 roku.

Obszar gospodarstwa w ha	Liczba gospodarstw w 2010 roku	
	Jedn.	%
Do 1 ha włącznie	108	14,12%
1-5 ha	243	31,76%
5-10 ha	130	16,99%
10-15 ha	72	9,41%
15 ha i więcej	206	26,93%
300-500 ha	2	0,26%
500-1000 ha	3	0,39%
Ponad 1100 ha	1	0,13%
Razem	765	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Porównując dane z roku 2010 do danych z roku 2002 należy zauważyć, że istnieje tendencja do zmniejszania się liczby gospodarstw rolnych przy jednoczesnym powiększaniu się ich średniej powierzchni.

Jak wskazują dane pochodzące z *Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Człuchów na lata 2020-2023*, na terenie gminy Człuchów dominują gleby klas bonitacyjnych II-IVa⁹. Oznacza to, że na terenie gminy dominują gleby o bardzo dobrej klasy bonitacyjnej. W pewnym stopniu wpływa to też na charakter prowadzonych upraw. Ich charakter zależy jednak przede wszystkim od koniunktury i zapotrzebowania rynku. Jak pokazują dane porównawcze z lat 1989-2010, charakter prowadzonych upraw uległ bardzo dużym zmianom.

Tabela 44. Uprawy na terenie gminy Człuchów.

Rodzaje upraw	1989		2002		2010	
	całkowite	gospodarstwa indywidualne	całkowite	gospodarstwa indywidualne	całkowite	gospodarstwa indywidualne
zboża ogółem	8306 ha	4793 ha	11936 ha	10602 ha	9030,91 ha	7790,07 ha
ziemniaki	2061 ha	1580 ha	650 ha	650 ha	330,22 ha	314,28 ha
Oleiste	512 ha	82 ha	328 ha	245 ha	1723,55 ha	762,99 ha
Kukurydza	411 ha	15 ha	228 ha	79 ha	-	-
pozostałe	335 ha	70 ha	34 ha	32 ha	19,84 ha	8,83 ha

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Szczególnie widoczny jest systematyczny spadek upraw ziemniaków i wzrost upraw roślin oleistych. Struktura zasiewów podyktowana jest przede wszystkim zapotrzebowaniem na produkty i cenami rynkowymi. Zmiany struktury zasiewów nie są jedynymi zmianami jakie zaszły w ostatnich dziesięcioleciach. Poniżej umieszczono zestawienie zawierające pogłowie inwentarza żywego w latach 1989 -2010.

Tabela 45. Pogłowie inwentarza żywego w latach 1989-2010.

Rodzaj inwentarza	1989		2002		2010	
	całkowite	gospodarstwa indywidualne	całkowite	gospodarstwa indywidualne	całkowite	gospodarstwa indywidualne
bydło	3645	2974	2210	1892	1008	864
w tym krowy	1348	1456	824	730	310	270
trzoda chlewna	12372	6910	13466	11032	6240	5792
w tym lochy	1014	726	1281	1084	650	584
owce	381	18	12	12	0	0
konie	9	9	95	95	94	94

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W powyższych danych widoczny jest spadek inwentarza żywego – zarówno w przypadku bydła, jak i trzody chlewnej. W 2010 roku z zestawień zupełnie zniknęły owce. Jedynie liczba koni utrzymywała się na podobnym poziomie. Ze względu na brak nowszych danych, obrazowane zmiany w liczbie gospodarstw, rodzaju upraw i pogłowie inwentarza żywego mają jednak ograniczony potencjał analityczny. Docelowy opis zmian powinien zawierać dane z najnowszego, powszechnego spisu rolnego.

⁹ Gdzie gleby klasy I, to gleby orna najlepsze, gleby klasy II – gleby orna bardzo dobre, gleby klasy III – gleby orne średnio dobre, gleby klasy IV- gleby orne średnie, gleby klasy V- gleby orne słabe, gleby klasy VI – gleby orne najłabsze.

Zagospodarowanie przestrzeni

Podstawowym dokumentem planistycznym gminy Człuchów jest studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Jest to dokument, który stanowi zbiór ogólnych wytycznych dla wszystkich działań związanych z zagospodarowaniem przestrzeni (opracowania planów miejscowych, programów inwestycyjnych oraz różnorodnych przedsięwzięć związanych z zarządzaniem przestrzenią. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego na przestrzeni ostatnich lat ulegało zmianom. Pierwsze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Człuchów zostało uchwalone w 2002 roku. To samo studium ulegało miejscowym zmianom w 2005 i 2006 roku. Kolejne studium przyjęto w 2010 roku. Obecnie obowiązujący dokument został uchwalony 19 czerwca 2018 roku.

Na terenie gminy Człuchów obowiązuje również 35 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obejmują one łącznie ok 6% powierzchni gminy, czyli 3754 ha. Poniżej znajduje się zestawienie wszystkich planów miejscowych na terenie gminy Człuchów.

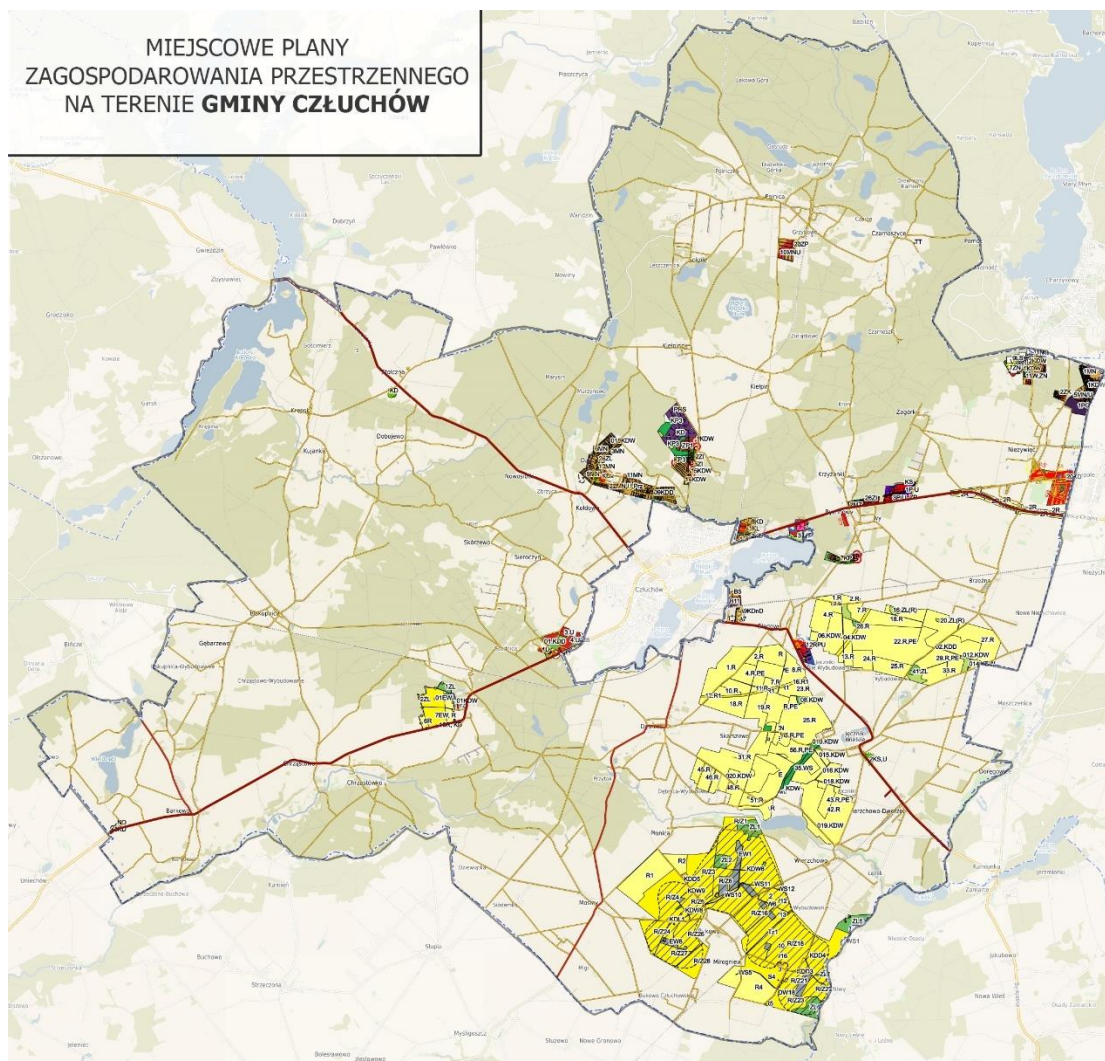
Tabela 46. Wykaz planów miejscowych obowiązujących na terenie gminy Człuchów.

L.p.	Miejscowość	Opis	Powierzchnia objęta planem
1,	RYCHNOWY I	teren zabudowy jednorodzinnej z usługami rzemieślniczymi	21 ,95 ha
2,	RYCHNOWY III	teren zabudowy usługowo-rzemieślniczej	11,59 ha
3,	KIEŁPIN	teren usługowo - przemysłowy	76,46 ha
4,	SIEROCZYN	teren zespołu obsługi podróźnych w Sieroczynie	1,17 ha
5,	STOŁCZNO	teren pod działalność rzemieślniczo-usługową, usługi łączności i drogę dojazdową	0,84 ha
6,	GLĘDOWO	przeznaczenie terenu pod „ Bazę produkcji zwierzęcej i zakładu przemysłowo- usługowych "	17,87 ha
7,	RYCHNOWY IV	teren ośrodka rekreacji	6,67 ha
8,	RYCHNOWY II	teren obsługi turystyki i ruchu tranzytowego	14,9299 ha
9,	RYCHNOWY VI	teren zabudowy siedliskowej z agroturystyką oraz zabudowy mieszkaniowej z usługami	14,48 ha
10,	Nieżywieć	przeznaczenie terenu pod zabudowę mieszkaniową z usługami	22,7823 ha
11,	Barkowo	Teren pod urządzenia obsługi komunikacji i transportu	3,8174
12,	CZARNOSZYCE	Przeznaczenie części działki 53/1 pod urządzenia obsługi telekomunikacyjnej	0,0360
13,	NIEŻYWIĘĆ	Teren usług związanych z obsługą drogi, handlu i budownictwa mieszkaniowego	28,71 ha

14.	JĘCZNIKI WIELKIE	Przeznaczenie terenu pod zabudowę przemysłową, handlową i obsługę drogi	2,70 ha
15.	SIEROCZYN	Zmiana planu miejscowego dla „terenu obsługi podróżnych” w Sieroczynie	3,25 ha
16.	RYCHNOWY	Obwodnica miasta Chojnice	51,67 ha
17.	GLĘDOWO	Przeznaczenie terenu pod zabudowę mieszkaniową i mieszkaniowo-usługową	15,36 ha
18.	NIEŻYWIĘĆ	Teren usługowo-mieszkaniowy (zmiana planu nr 13)	30,01 ha
19.	KIEŁPIN	Teren mieszkaniowy i usługowy (zmiana planu nr 3)	34,7 ha
20.	JAROMIERZ	biogazownia rolnicza	4,0 ha
21.	RYCHNOWY/PIASKOWO	teren usług oświaty, teren sportu i rekreacji	4,7192 ha
22.	JAROMIERZ, CHRZĄSTOWO	Elektrownie wiatrowe	70,61 ha
23.	RYCHNOWY	teren zabudowy mieszkaniowej i mieszkaniowo-usługowej	7,7502 ha
24.	PIASKOWO, DĄBKI	Teren zabudowy mieszkaniowo-usługowej	112 ha
25.	NIEŻYWIĘĆ	teren zabudowy mieszkaniowo-usługowej, teren kopalni	64 ha
26.	BRZEŻNO, GLĘDOWO, JĘCZNIKI WIELKIE, RYCHNOWY	elektrownie wiatrowe	671 ha
27.	DĘBNICA, GLĘDOWO, JĘCZNIKI WIELKIE, SKARSZEWO, WIERZCHOWO	elektrownie wiatrowe	1059 ha
28.	SIEROCZYN	usługi, zoo	2,31 ha
29.	SIEROCZYN	usługi, zoo	1,67 ha
30.	SIEROCZYN	usługi	1,47 ha
31.	RYCHNOWY	Strefa przemysłowa	29,1764 ha
32.	BUKOWO, PŁONICA, WIERZCHOWO, MOSINY	elektrownie wiatrowe	1349 ha
33.	POLNICA	zabudowa mieszkaniowo-usługowa	19,1361 ha
34.	NIEŻYWIĘĆ	zabudowa mieszkaniowo-usługowa	9,32 ha
35.	RYCHNOWY	teren usług oświaty i kultury oraz usług sportu i rekreacji	2,7606 ha

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raport o stanie gminy Człuchów za 2019 rok.

Tabela 47. Miejsce plany zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy Człuchów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie e-mapa.net

W 2019 roku wydano łącznie 156 decyzji o warunkach zabudowy i 55 decyzji o lokalizacji celu publicznego. Jak pokazuje poniższe zestawienie, na przestrzeni ostatnich sześciu lat, liczba wydawanych decyzji systematycznie rośnie. Zdecydowana większość wydawanych decyzji dotyczy zabudowy mieszkaniowej.

Tabela 48. Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy w latach 2014-2019.

Rok wydania decyzji	Decyzje o warunkach zabudowy	Decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego
2014	73	36
2015	97	27
2016	88	37
2017	120	26
2018	141	40
2019	156	55

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG.

Turystyka

Według Banku Danych Lokalnych GUS w 2019 roku gmina Człuchów dysponowała dwoma turystycznymi obiektami noclegowymi, które oferowały łącznie 213 miejsc noclegowych, z czego 33 miejsca całoroczne. Na terenie gminy funkcjonuje też kilka gospodarstw agroturystycznych. Wśród nich wyróżniają się gospodarstwa agroturystyczne w Sokolu oraz Polnicy. Niejako wizytówką gminy Człuchów jest także firma Canpol, która w Sieroczynie prowadzi stację paliw, restaurację, hotel, zoo oraz centrum rozrywki. Mimo funkcjonowania na terenie gminy kilku podmiotów turystycznych, należy stwierdzić, że istnieją duże braki zwłaszcza w liczbie dostępnych miejsc noclegowych.

Walory przyrodnicze, położenie w oddaleniu od dużych aglomeracji i brak uciążliwego przemysłu powodują, że gmina Człuchów posiada wszelkie warunki do tego, aby stać się regionem turystycznym. Na terenie gminy Człuchów znajduje się ponad 20 jezior, a w bezpośrednim sąsiedztwie gminy, akweny o ogromnym potencjale turystycznym: jezioro Charzykowskie, jezioro Szczytno Wielkie oraz jezioro Rychnowskie. Ponad 36% powierzchni zajmują lasy, których część ma wartość unikatową i jest poddana ochronie. Zarówno na terenie gminy, jak i w jej bezpośrednim sąsiedztwie, znajduje się wiele zabytków, do których należą nie tylko zabytki architektury, ale także duża liczba zabytków archeologicznych i średniowiecznych zabytków, takich jak pozostałości zamku krzyżackiego w Człuchowie czy średniowiecznych fortyfikacji w Debrznie.

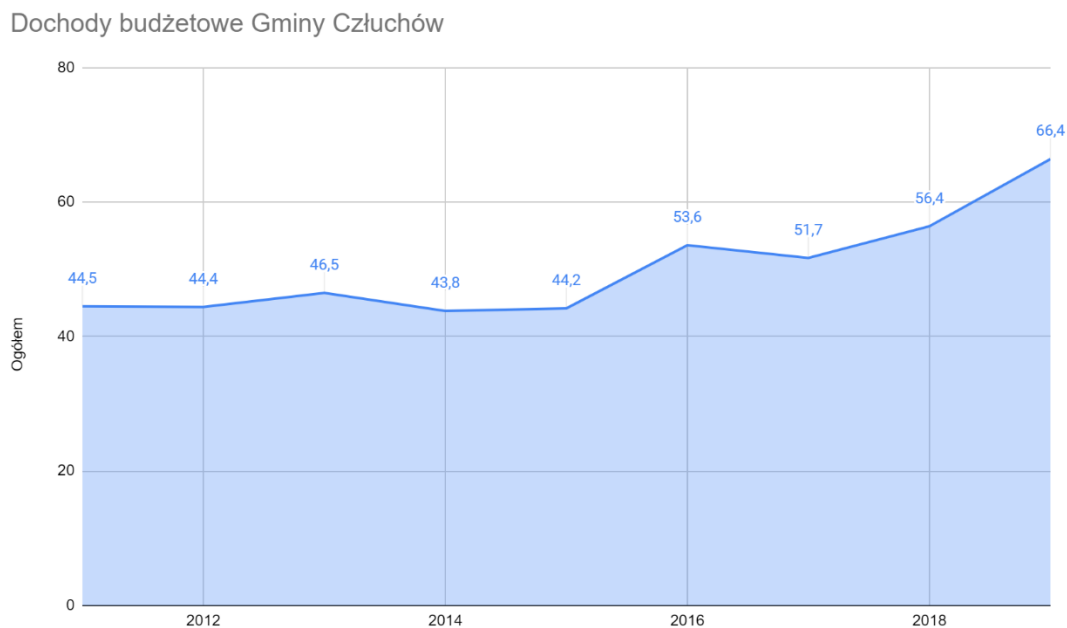
Finanse Gminy Człuchów

Niniejszy rozdział zawiera uproszczoną analizę sytuacji finansowej Gminy Człuchów. Analizę finansów publicznych przeprowadzono w oparciu o dane udostępnione przez Urząd Gminy Człuchów, Główny Urząd Statystyczny oraz portal polskawliczbach.pl.

Analiza została przeprowadzona przede wszystkim przez pryzmat struktury dochodów budżetowych, struktury wydatków oraz porównania poszczególnych wartości do sytuacji okolicznych samorządów.

Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat (2011-2019) dochody budżetowe Gminy Człuchów systematycznie rosły. W 2011 roku wyniosły 44,5 miliona złotych. Rok 2019 zamknął się już wynikiem 66,4 miliona złotych, co oznacza ponad 49% wzrost. Dynamikę wzrostu dochodów należy więc ocenić bardzo pozytywnie.

Tabela 49 Dochody budżetowe Gminy Człuchów w latach 2011 – 2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych polskawliczbach.pl oraz GUS.

Struktura dochodów Gminy Człuchów także ulegała pewnym zmianom. Na przestrzeni lat 2016-2019 widać pewną dynamikę – zwłaszcza w odniesieniu do wpływów podatkowych. Przyglądając się strukturze dochodów, należy zauważyć, że poza dochodami od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej, znaczący udział w strukturze dochodów mają subwencje oraz środki, które do 2016 roku były klasyfikowane jako dochody związane z pomocą społeczną, a od 2017 roku znajdują się w dziale rodzina.

Tabela 50 Struktura dochodów Gminy Człuchów w latach 2016-2019.

Struktura dochodów gminy Człuchów w latach 2016-2019				
	2016	2017	2018	2019
Rolnictwo i łowiectwo	1 241 510,90	1 255 367,02	2 451 105,72	3 705 803,01
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	894 917,50	836 177,56	958 167,26	1 008 417,48
Transport i łączność	449 313,77	160 710,39	8 427,56	3 192 388,81
Gospodarka mieszkaniowa	729 450,18	1 036 855,05	2 037 065,66	768 247,04
Działalność usługowa	81 063,07	20 518,12	16 240,00	27 100,77
Administracja publiczna	3 136 382,18	137 973,51	103 743,53	96 501,92
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	8 600,46	2 093,00	117 363,08	77 982,61
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	676 635,88	97 685,27	35 506,99	37 538,72

Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	11 544 884,35	11 202 485,86	13 048 203,01	14 531 939,43
Różne rozliczenia	15 279 545,00	15 719 954,00	15 343 144,00	18 008 283,80
Oświata i wychowanie	869 880,50	897 145,29	1 682 741,42	2 183 093,66
Ochrona zdrowia	518	1 036,00	424	1 403,00
Pomoc społeczna	15 797 472,88	1 464 277,17	1 356 316,35	1 457 149,72
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	565 916,24	403 124,03	338 463,30	531 566,66
Edukacyjna opieka wychowawcza	176 564,30	142 353,68	200 142,40	191 760,00
Rodzina	-	16 036 264,37	15 571 603,09	17 945 060,67
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2 119 952,27	2 269 867,52	3 071 336,70	2 583 989,77
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	795	750	1 850,00	25 400,00
Kultura fizyczna	134,55	0	27 875,53	3 063,25
Ogółem	53 573 537,03	51 684 637,84	56 369 719,60	66 376 690,32

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych polskawliczbach.pl oraz GUS.

Analizując wpływy budżetowe, które mieszczą się w dochodach własnych, trzeba zauważyć, że niektóre kategorie wpływów charakteryzują się relatywnie dużą dynamiką wzrostu. Na przestrzeni lat 2014- 2019 tylko w trzech przypadkach, można zauważyć spadek wysokości wpływów do budżetu. Pierwszym przypadkiem jest podatek rolny, który w 2014 roku wynosił 1 610 691,42 zł, a w roku 2019 już tylko 1 454 272,96. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że w 2018 roku wyniósł on tylko nieco ponad 1, 29 miliona złotych. Drugą kategorią dochodów, której wymiar zmniejszył się na przestrzeni ostatnich lat, są dochody majątkowe. W tym przypadku trudno jednak mówić o stałym trendzie, ponieważ wpływy z tego tytułu zmieniają się często i są w poszczególnych latach nieregularne. Ostatnią kategorią wpływów, która uległa zmniejszeniu, są środki na dofinansowanie własnych zadań, pozyskane z innych źródeł.

Tabela 51 Struktura dochodów własnych Gminy Człuchów w latach 2016-2019.

Dochody własne Gminy Człuchów						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Podatek rolny	1 610 691,42	1 536 778,2	1 448 528,99	1 421 503,94	1 293 337,28	1 454 272,96
Podatek leśny	346 901,76	383 611,06	434 445,66	430 991,00	441 330,74	433 277,00
Podatek od nieruchomości	3 609 832,76	3 607 223,79	3 952 346,31	3 985 782,23	4 710 073,01	4 516 198,02
Podatek od środków transportowych	111359,69	144 71,77	138 947,67	150 245,48	169 930,38	195 205,38
Podatek od spadków i darowizn	-	-	-	-	-	86 983,33

Podatek od czynności cywilnoprawnych	230161	278672,69	376 584,79	270 255,55	363 347,84	456 211,07
Podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacany w formie karty podatkowej	7282,42	7027,17	9 403,78	12 761,67	25 910,03	22 663,47
Dochody podatkowe - ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw	5933691,05	5961937,68	6 365 098,38	6 314 485,38	7 055 628,35	7 164 811,23
działy w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	3278760	3893176	4 732 573,00	4 401 498,00	5 515 755,00	6 902 680,00
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	53427,71	65025,12	104 706,75	77 414,91	97 815,23	96 045,42
wpływy z opłaty skarbowej	25080,5	28872,04	26 538,00	28 254,00	24 768,00	28 657,00
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	16707,9	34213,77	28 082,18	53 044,00	96 396,52	58 253,60
wpływy z usług	2373642,63	2300768	2 321 718,36	2 275 848,63	2 462 403,74	2 608 443,47
wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw	696347,45	809398,08	979 496,27	1 000 595,49	926 667,41	1 189 992,66
dochody z majątku	995979,22	717263,52	758 272,34	1 046 333,99	1 306 240,20	776 115,43
dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych JST oraz innych umów o podobnym charakterze	402 002,37	300 544,03	519 865,56	407 810,01	403 942,06	423 689,12
środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł	225 646,25	1 006 409,60	0	5 000,00	47 700,00	204 520,00
Dochody własne razem	19 553 906,14	19 583 143,36	19 892 363,84	16 075 450,04	18 270 099,92	23 153 647,28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych polskawliczbach.pl oraz GUS.

Patrząc na dochody własne gminy w sposób całościowy, trzeba zauważyć, że ulegają one systematycznemu wzrostowi. Na przestrzeni lat 2016-2019 wzrosły one w przypadku Gminy Człuchów aż o 18,41%. Największy procentowy wzrost można zauważyć w przypadku wpływów z tytułu podatków od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej oraz z wpływów z opłaty eksploatacyjnej. Ponad 110% większy wpływ odnotowujemy w przypadku udziału w podatku od osób fizycznych, a blisko 100% wzrost w przypadku podatku od czynności cywilnoprawnych. Są to jednak największe wzrosty wartości względnych. Jeżeli za właściwy wskaźnik wzrostów przyjęlibyśmy wartości bezwzględne, to bezsprzecznie największy wzrost wpływów do budżetu widać w udziale w podatku dochodowym od osób fizycznych. Na przestrzeni ostatnich 5 lat jest to bowiem dodatkowe 3,6 miliona złotych.

Wykres 28 Wzrost dochodów własnych w latach 2014-2019 - wartość względne.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS..

Ważnym składnikiem struktury dochodów budżetowych są także otrzymywane subwencje. W przypadku Gminy Człuchów ich ogólna wartość wzrosła w ostatnich latach z 13,5 miliona złotych w 2014 roku, do ponad 18 milionów złotych w roku 2019. O ile w przypadku subwencji oświatowej wzrost wyniósł zaledwie 1,7 miliona złotych, to w przypadku subwencji wyrównawczej wzrost wyniósł już 2,64 miliona.

Tabela 52 Wzrost wartości subwencji ogólnej w latach 2014 - 2019

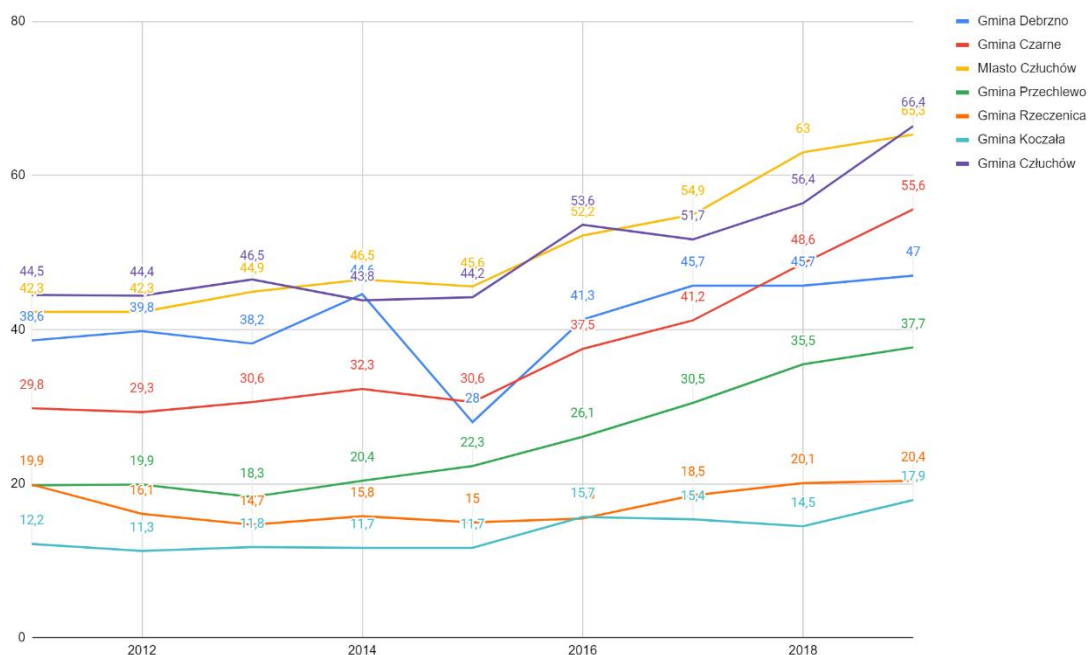
Subwencja ogólna						
część oświatowa subwencji ogólnej	8 332 720,00	8 343 082,00	9 383 688,00	9 470 391,00	9 127 435,00	10 011 680,00
część wyrównawcza subwencji ogólnej	5 185 387,00	5 389 124,00	5 848 362,00	6 191 263,00	6 153 914,00	7 833 721,00
część równoważąca subwencji ogólnej	0	0	47 495,00	58 300,00	61 795,00	162 610,00
Subwencja razem	13 518 107,00	13 732 206,00	15 279 545,00	15 719 954,00	15 343 144,00	18 008 011,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych polskawliczbach.pl oraz GUS..

Dochody budżetowe gminy Człuchów zostały też poddane analizie porównawczej. Poniższy wykres zawiera zestawienie wysokości dochodów budżetowych poszczególnych gmin położonych na terenie powiatu człuchowskiego. Jak widać na przedstawionym zestawieniu, dochody Gminy Człuchów są najwyższe wśród wszystkich analizowanych samorządów. W poprzednich latach, ich wysokość systematycznie rosła, chociaż na przedstawionym wykresie widać pewne zachwiania w roku 2014 i 2017. Nie zmienia to jednak faktu, że dochody utrzymują tendencję wzrostową. Należy oczywiście

przyznać, że jest tak w większości analizowanych gmin. Jak już wspomniano, w 2019 roku najwyższymi dochodami mogła pochwalić się Gmina Człuchów. W poprzednich latach palmę pierwszeństwa, w wysokości dochodów budżetowych, wymieniła właśnie gmina Człuchów oraz miasto Człuchów. Największe zachwiania wysokości dochodów charakteryzują gminę Debrzno.

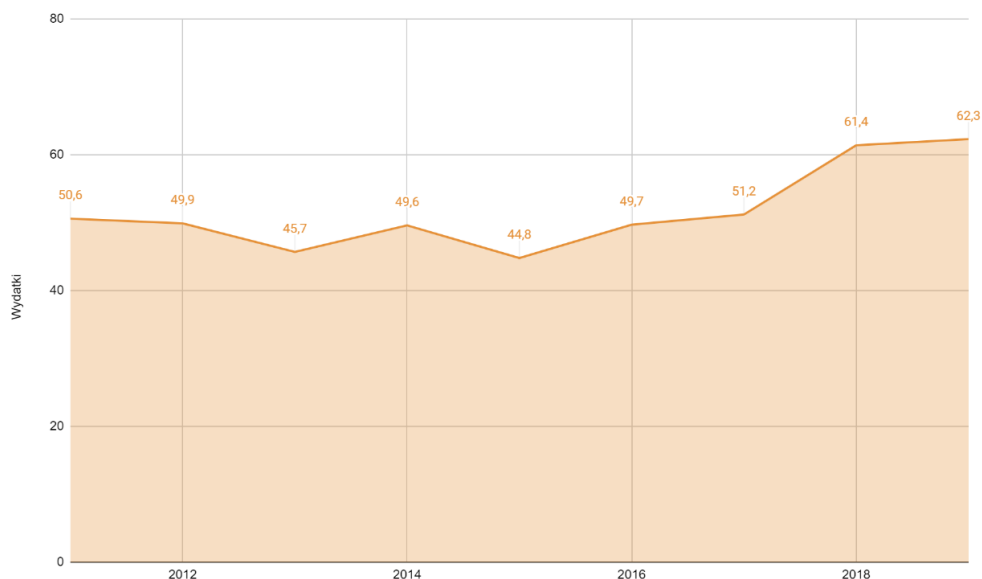
Tabela 53. Dochody budżetowe poszczególnych gmin w latach 2011-2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych polskawliczbach.pl oraz GUS.

Podobnie jak dochody, w analizowanym okresie, rosły też wydatki budżetowe. W roku, który w tej analizie został przyjęty za rok bazowy (2011), wydatki gminy Człuchów wyniosły 50,6 miliona złotych. Wartość tej kategorii w kolejnych latach ulegała pewnym wahaniom, ale od roku 2016 systematycznie rosła, by w 2019 roku wynieść aż 62,3 miliona złotych. Wyższe wydatki od gminy Człuchów, w tym roku poniosło tylko miasto Człuchów, które może pochwalić się rekordowym na przestrzeni lat budżetem w wysokości 67,8 miliona złotych.

Wykres 29. Wydatki budżetowe Gminy Człuchów w latach 2011-2019.

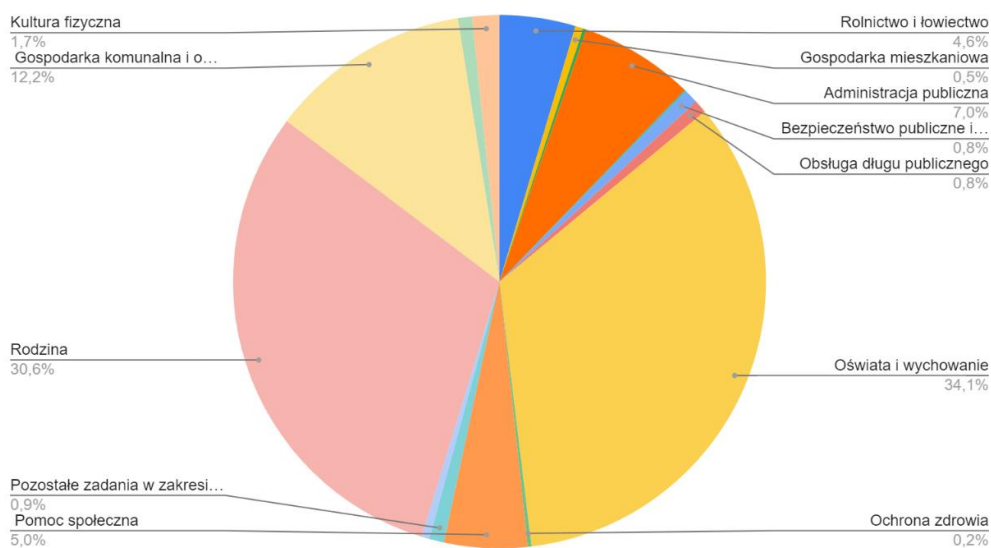

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych polskawliczbach.pl oraz GUS.

W strukturze wydatków gminy Człuchów widać, że największą część stanowi oświata i wychowanie (34,1%), drugim największym wydatkiem są świadczenia rodzinne (30,6%). Na strukturę wydatków duży wpływ ma także gospodarka komunalna, która stanowi 12,2% budżetu oraz koszty administracji publicznej (7%).

Wykres 30 Podział wydatków budżetowych Gminy Człuchów w 2019 roku.

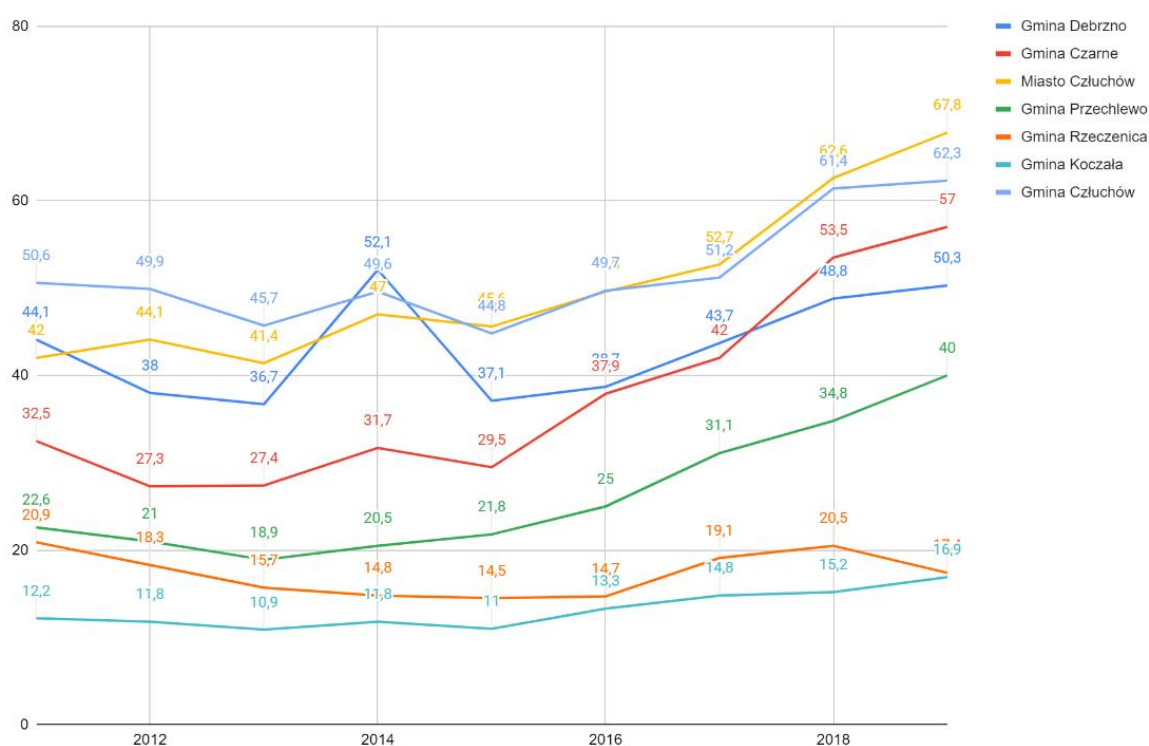
Wydatki budżetowe 2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych polskawliczbach.pl oraz GUS.

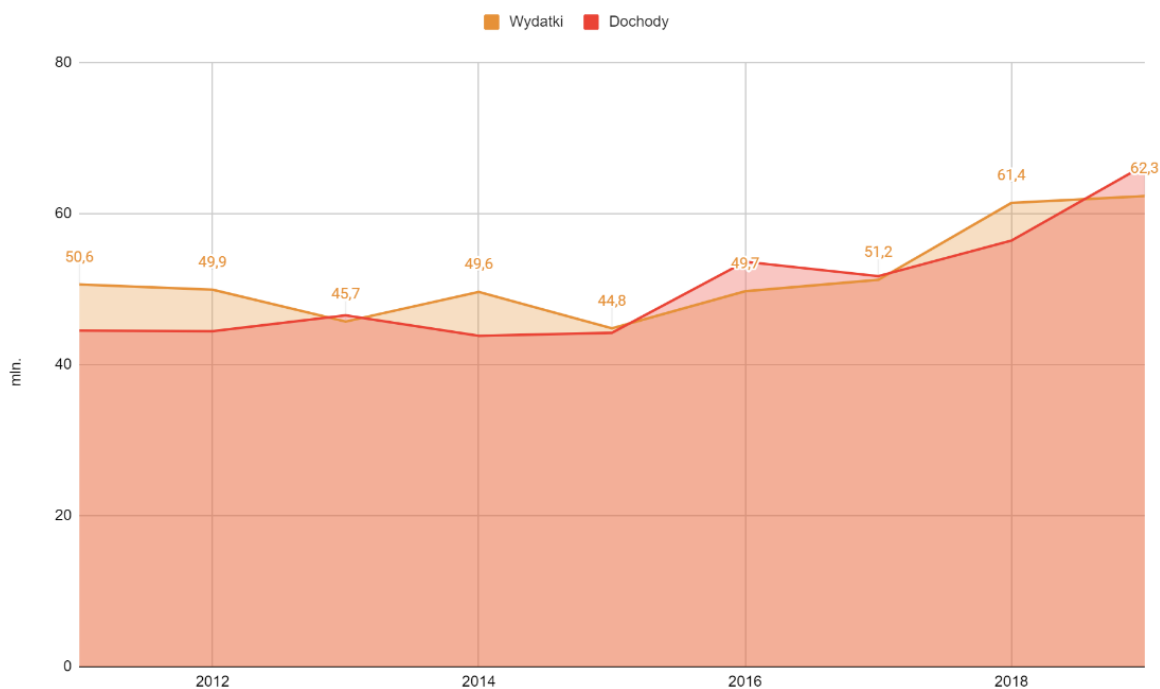
Jak wspomniano już wcześniej, gmina Człuchów posiada jeden z największych budżetów na terenie powiatu człuchowskiego. Jest tak zarówno jeżeli chodzi o stronę wydatkową, jak i dochodową. Jak widać na poniższym wykresie, większość samorządów rokrocznie ponosi coraz większe wydatki. Jedynym wyjątkiem jest gmina Rzeczenica, która na przestrzeni ostatnich lat nie zwiększyła ponoszonych wydatków. Biorąc pod uwagę dynamikę zmiany dochodów oraz wydatków, należy zauważyć, że w przypadku gminy Człuchów możemy mówić o budżecie bardzo zrównoważonym i charakteryzującym się systematycznym wzrostem.

Tabela 54. Wydatki budżetowe poszczególnych gmin w latach 2011-2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych polskawliczbach.pl oraz GUS.

Tabela 55. Wydatki i dochody budżetowe Gminy Człuchów w latach 2011-2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych polskawliczbach.pl oraz GUS.

Część z wydatków ponoszonych przez gminę Człuchów, to wydatki związane z różnorodnymi inwestycjami. Poniższa tabela obrazuje liczbę i charakter działań inwestycyjnych zrealizowanych w 2019 roku.

Tabela 56. Zestawienie wydatków inwestycyjnych.

	Nazwa	Plan	Wykonanie
1.	Rozbudowa sieci wodociągowej oraz sieci kanalizacji sanitarnej	150 000	112 293,04
2.	Budowa kanalizacji sanitarnej oraz sieci wodociągowej na terenie miejscowości Kiełpin	30 000	21 283,11
3.	Dofinansowanie budowy lub modernizacji indywidualnych ujęć wody	30 000	10 000,00
4.	Modernizacja hydroforni w Nieżywięciu	141 670	105 000,00
5.	Zakup pomp do hydroforni	30 000	26 693,93
6.	Modernizacja drogi dojazdowej do gruntów rolnych w obrębie geodezyjnym Kołdowo	600 000	579 394, 18
7.	Dofinansowanie budowy ścieżki pieszo-rowerowej do miejscowości Sieroczyn wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	358 300	358 300,00
8.	Dofinansowanie remontu drogi powiatowej nr 25560	40 000	40 000,00
9.	Dofinansowanie remontu drogi powiatowej nr 25340	70 000	70 000,00

10,	Przebudowa drogi gminnej nr 2360400 wraz z budową ścieżki pieszo-rowerowej	51 500	0,00
11,	Przebudowa dróg wewnętrznych	749 396	489 569,54
12,	Przebudowa nawierzchni drogi gminnej nr 236041 G w m. Głędowo na terenie gminy Człuchów	802 518	802 517,98
13,	Wykup nieruchomości	45 000	7 861,90
14,	Zakup i montaż klimatyzatora w serwerowni	6 000	4 920,00
15,	Budowa parkingu przy budynku Urzędu Gminy	30 000	6 500,00
16,	Zakup i montaż systemu do głosowania	20 500	20 338,05
17,	Remont remizy strażackiej w Mosinach i Bukowic	60 000	20 381,00
18,	Dofinansowanie Zakup samochodu strażackiego dla OSP Polnica	308 330	306 330,00
19,	Dofinansowanie zakupu motocykli dla KPP w Człuchowie	10000	10 000,00
20,	Budowa hali sportowej przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Rychnowach	3 280 000	3 278 896,98
21,	Montaż monitoringu wizyjnego (SP Rychnowy)	50 000	49 120,05
22,	Modernizacja pomieszczeń w Szkole Podstawowej w Rychnowach	10000	2 460,00
23,	Remont kotłowni (SP Wierzchowo-Dworzec	27 500	27 412,73
24,	Montaż monitoringu wizyjnego (SP Stołczno)	25 000	24 955,47
25,	Montaż monitoringu wizyjnego (ZSP Polnica)	40 000	39 990,00
26,	Budowa przedszkola w Wierzchowie	1 290 000	1 272 490,00
27,	Remont świetlicy wiejskiej w Wierzchowie	225 000	216 007,30
28,	Budowa placów zabaw w Głędowie, Polnicy, Biskupnicy, Wierzchowie Dworcu	76 296,41	76 296,41
29,	Dostawa sprzętu multimedialnego	13 370	13 370,00
30,	Zakup tablic interaktywnych wraz z projektorem	16 890,36	16 890,36
31,	Dofinansowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków i szczelnych zbiorników bezodpływowych	100 000	84 544,52
32,	Zakup pomp do przepompowni ścieków	41 030	32 963,24
33,	Zakup samochodu	65 970	50 785,93
34,	Budowa oświetlenia na terenie gminy	95 500	16 543,60
35,	Zakup wiat przystankowych	65 000	58 162,97
36,	Dotacja na przeprowadzenie prac konserwatorskich w kościele w Biskupnicy	3 000	3 000,00
37,	Budowa infrastruktury sportowo - rekreacyjnej	410 000	398 988,65
38,	Budowa siłowni plenerowych w Głędowie i Polnicy	33 263	28 105,50
39,	Zakup bieżni do siłowni w Polnicy	5 000	4 599,00
	OGÓŁEM	9 406 033,77	8 687 064,44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG.

Sytuacja finansowa gminy Człuchów wydaje się być stabilna. Jest tak zarówno ze względu na systematyczne zwiększanie się dochodów gminy (zwłaszcza dochodów własnych). Zwiększanie się wpływów z podatków od nieruchomości oraz udziału w podatku PIT, stanowi pewne odzwierciedlenie kierunków rozwoju gminy. Niestety wraz z wzrostem dochodów, systematycznie rosną też wydatki. Należy w tym miejscu zwrócić uwagę zwłaszcza na koszty bieżące, związane z oświatą. Należy też zauważyć, że pewnym zagrożeniem dla rosnących dochodów własnych, a zwłaszcza z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych, jest perspektywa znacznego podniesienia kwoty wolnej od podatku.

ILOŚCIOWE BADANIA ANKIETOWE

Metodologia

Głównym celem przeprowadzonych badań ankietowych było zebranie opinii i ocen jak największej grupy mieszkańców gminy Człuchów. Zaangażowanie jak największej liczby mieszkańców nie gwarantowało jednak uzyskania danych, które odzwierciedlałyby opinie i oceny wszystkich członków populacji. Ze względu na fakt, że twórcom diagnozy przyświecało jak najdokładniejsze zdiagnozowanie problemów, z którymi boryka się gmina oraz potencjałów rozwojowych, zdecydowano się na zastosowanie kwotowego doboru próby badawczej, który zapewnił, że w proces diagnostyczny zostały zaangażowane osoby pochodzące z terenu całej gminy, wywodzące się z różnych środowisk i reprezentujące różne opinie i postawy. Jak wspomniano, dobór próby miał charakter kwotowy. Wielkość próby badawczej wyniosła 378 osób i została dobrana proporcjonalnie z przedstawicieli mieszkańców gminy Człuchów w oparciu o wiek respondentów, ich płeć oraz miejsce zamieszkania. Cechą charakterystyczną diagnozy opartej na doborze kwotowym jest reprezentatywność typologiczna. Do przeprowadzenia badania wykorzystano narzędzie kwestionariusza ankietowego. Dane zostały pozyskane dzięki wywiadam kwestionariuszowym. Wywiady zostały przeprowadzone przez ankierów, którymi byli przedstawiciele jednostek organizacyjnych gminy (sołtysi) oraz wykwalifikowani ankierzy zatrudnieni do realizacji badania. Pierwsza grupa ankierów zrealizowała 230 wywiadów kwestionariuszowych, druga grupa 148 wywiadów. Badanie było realizowane zgodnie z przygotowaną wcześniej instrukcją ankierską. Analiza danych została przeprowadzona w dwóch etapach. W pierwszej części zebrane dane zostały poddane analizie opartej na prezentacji szczegółowych rozkładów poszczególnych zmiennych. W dalszej części rozkłady zmiennych zostały poddane analizie korelacyjnej.¹⁰ Wykorzystany w badaniu kwestionariusz ankiety zawierał 24 pytania (w części zasadniczej) oraz 6 pytań o charakterze metryczkowym. Przed wykorzystaniem opracowanego kwestionariusza ankietowego, został wykonany pomiar próbny, wykorzystujący narzędzie badawcze. Pomiar ten miał na celu techniczną analizę trafności kwestionariusza, trafność konstruowanych pytań oraz przetestowanie metod rzetelności zbierania danych. W trakcie zbierania danych przeprowadzono losowe testy poprawności przeprowadzonych wywiadów (spośród 378 kwestionariuszy wylosowano kilkanaście kwestionariuszy w celu potwierdzenia prawidłowości przeprowadzenia wywiadu oraz poprawności doboru respondentów).

Struktura badanej grupy

Badanie ankietowe na terenie gminy Człuchów realizowane było pod koniec 2020 roku. W badaniu wzięło łącznie 378 mieszkańców gminy Człuchów. Zgodnie ze wskazaną wcześniej logiką kwotowego doboru próby, zostali oni dobrani proporcjonalnie¹¹

¹⁰ W raporcie z przeprowadzonych badań zależności są prezentowane odrębnie dla każdej z części analizy danych.

¹¹ Dobór proporcjonalny zakładał, że częstotliwość występowania wskazanych cech w populacji (wiek, płeć, miejsce zamieszkania) zostanie odzwierciedlona w próbie

w oparciu o ich wiek, płeć oraz miejsce zamieszkania. Proces doboru próby i realizacji badania został zrealizowany z dużą dbałością, co udowadniają rozkłady zmiennych opisujących grupę osób biorących udział w badaniu.

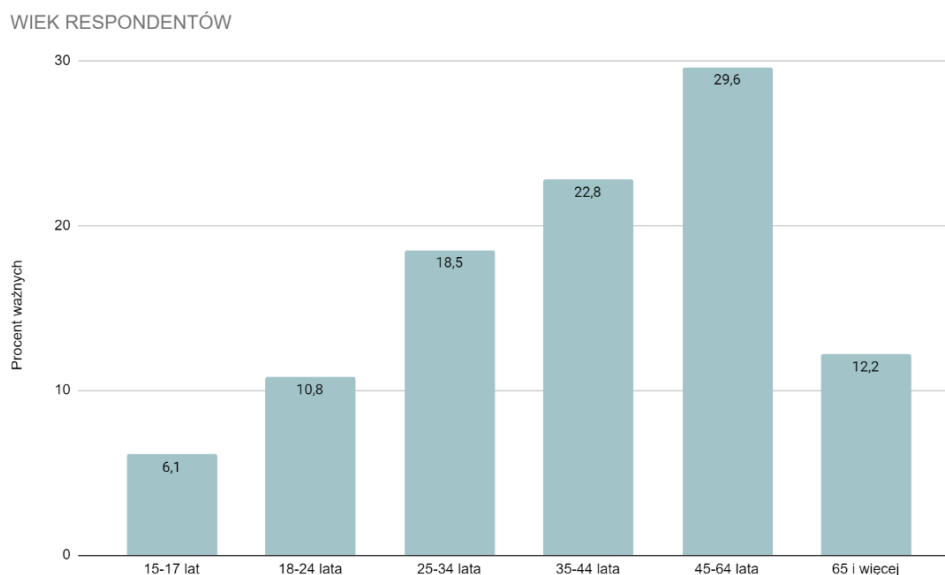
Jak zauważono powyżej, w badaniu wzięło udział 278 osób z całego obszaru gminy Człuchów. Spośród tych osób 191 osób stanowili mężczyźni (50,5%) a 187 osób (49,5%) kobiety.

Tabela 57. Płeć respondentów biorących udział w badaniu.

Płeć respondentów		
	Częstość	Procent
Kobieta	187	49,5
Mężczyzna	191	50,5
Ogółem	378	100

W badaniu wzięli udział mieszkańcy, którzy w dniu jego realizacji musieli mieć ukończone 15 lat. Nie założono natomiast górnej granicy wieku. Najliczniejszą kategorię osób badanych stanowili mieszkańcy w wieku 45-64 lata (29,6% respondentów). Drugą co do liczebności grupę stanowili mieszkańcy w wieku 35-44 lata (22,8%), a trzecią osoby w wieku 25-34 lata (18,5% badanych).

Wykres 31. Wiek respondentów

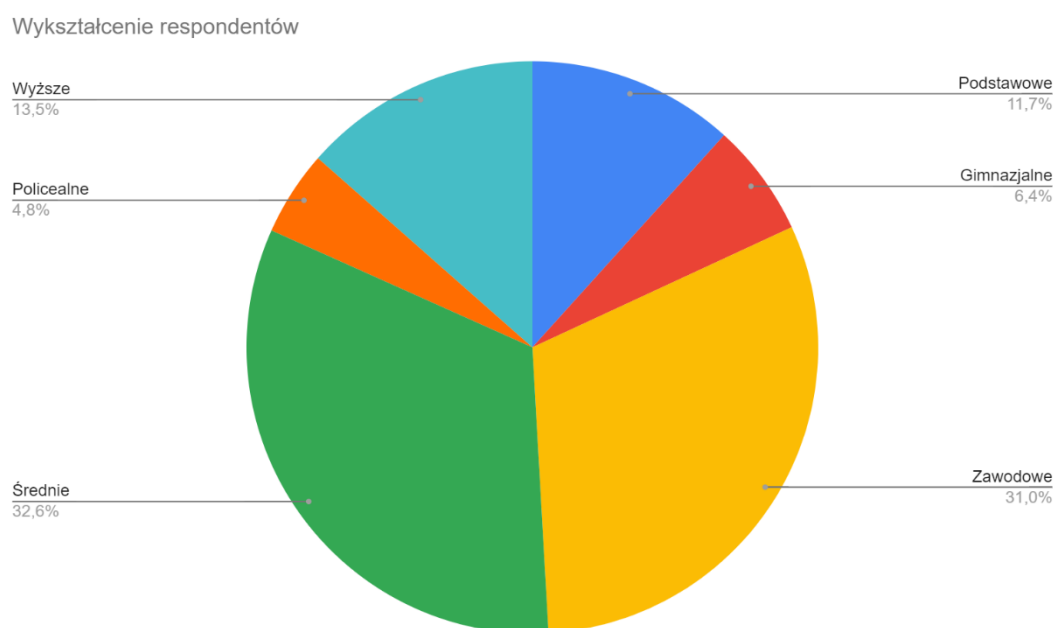

badawczej. Oznacza to między innymi, że liczba osób w próbie, pochodzących z poszczególnych miejscowości gminy Człuchów jest wprost proporcjonalna, do liczby mieszkańców tych miejscowości.

Osoby w wieku powyżej 64 roku życia stanowiły łącznie 12,2% badanych. Dwie najmniej liczne kategorie, to mieszkańcy w wieku 18-24 lata oraz respondenci, którzy nie ukończyli 18 roku życia (6,1%).

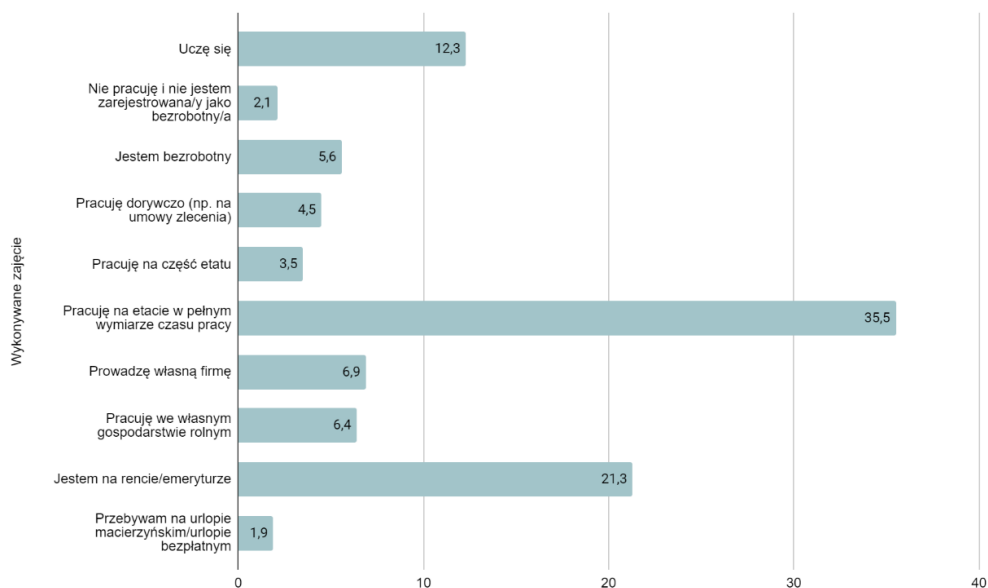
Poziom wykształcenia respondentów obrazuje poniższy wykres. Dwie najliczniejsze kategorie stanowią osoby z wykształceniem średnim (32,6%) oraz respondenci w wykształceniu zawodowym (31,0%). Kolejną grupę stanowią mieszkańcy z wykształceniem wyższym (13,6%) oraz podstawowym (11,7%). Najmniej liczne grupy to absolwenci gimnazjum (6,4%) oraz osoby z wykształceniem policealnym (4,8%).

Wykres 32. Wykształcenie osób biorących udział w badaniu ankietowym.

W trakcie realizacji badania poproszono mieszkańców także o określenie wykonywanego przez nich zajęcia. Podobnie jak ma to miejsce w większości gmin, najliczniejszą grupę stanowią osoby pracujące na etacie (35,5% badanych). W przypadku badań realizowanych w gminie Człuchów, aż 21,3% respondentów zaliczono do kategorii rencistów i emerytów, a 12,3% do kategorii osób uczących się. Wśród wszystkich osób biorących udział w badaniu, 6,9% prowadzi własną działalność gospodarczą, a 6,4% pracuje we własnym gospodarstwie rolnym. Pracę dorywczą deklaruje 4,5% badanych, pracę na części etatu 3,5% respondentów. Fakt pozostawania bez pracy potwierdza łącznie 7,7% mieszkańców. Warto zaznaczyć, że w tej grupie znajdują się zarówno osoby zarejestrowane jako bezrobotne (5,6%), jak i te, które nie figurują w zestawieniu osób bezrobotnych (2,1%). Najmniej liczną grupę stanowią osoby przebywające na urlopie macierzyńskim lub urlopie bezpłatnym.

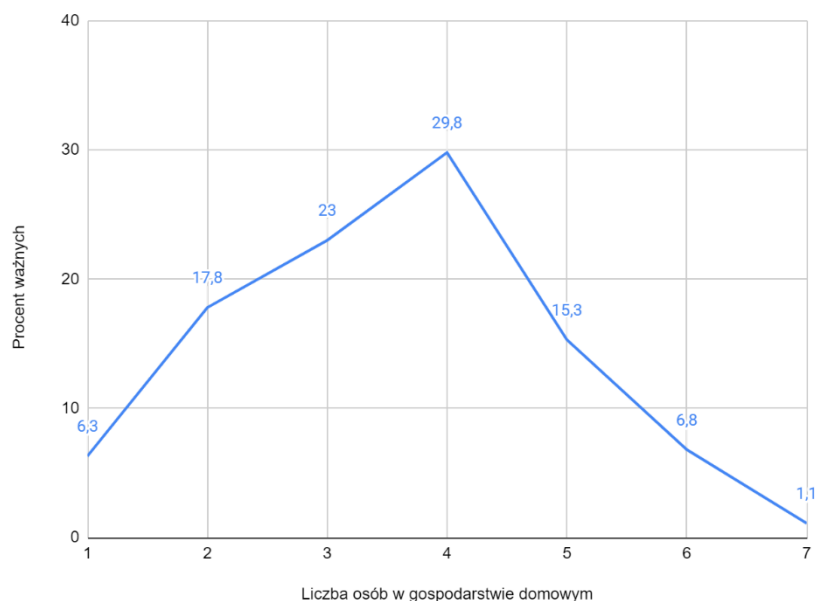
Wykres 33. Wykonywane zajęcia

Jednym ze wskaźników, który opisuje grupę osób, które wzięły udział w badaniu ankietowym, jest liczba osób żyjących z respondentami w jednym gospodarstwie domowym. Jak widać to na poniższym wykresie, najliczniejsza grupa respondentów żyje w gospodarstwach domowych liczących 4 osoby. Grupa ta stanowi prawie 1/3 osób badanych. Druga co do liczebności jest grupa trzyosobowych gospodarstw domowych (23% respondentów). Kolejne grupy stanowią gospodarstwa domowe składające się z dwóch osób (17,8%) oraz gospodarstwa pięcioosobowe (15,3%).

Tabela 58. Liczba osób w gospodarstwie domowym.

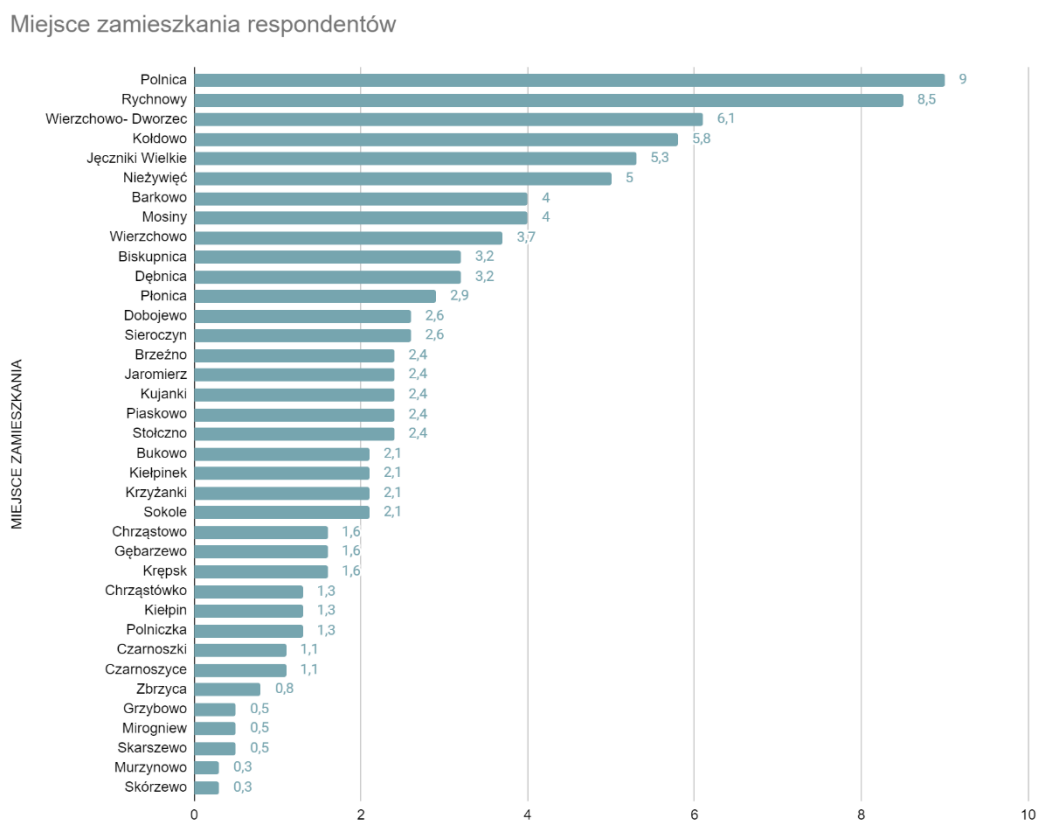
Liczba osób w gospodarstwie domowym

Z badań wynika również, że 6,8% badanych żyje w rodzinach 6 osobowych, a 6,3 % mieszkańców to osoby samotne. Najmniej liczną i zarazem charakteryzującą się największą liczbą osób żyjących w jednym gospodarstwie domowym, stanowią gospodarstwa 7 osobowe.

Kwotowy dobór próby może opierać się na różnych wskaźnikach demograficznych. W przypadku badań realizowanych na terenie gminy Człuchów, jednym z najważniejszych wskaźników było miejsce zamieszkania uczestników badania. Proporcjonalny udział respondentów w próbie (w porównaniu z populacją) pozwolił na dokładne odwzorowanie liczby mieszkańców poszczególnych miejscowości. Zgodnie z tym założeniem, najliczniejszą reprezentację w badanej próbie posiadały: Polnica (9%) oraz Rychnowy (8,5). Najmniejszymi miejscowościami ujętymi w próbie badawczej zostały Murzynowo i Skórzewo.

Wykres 34. Miejsce zamieszkania respondentów.

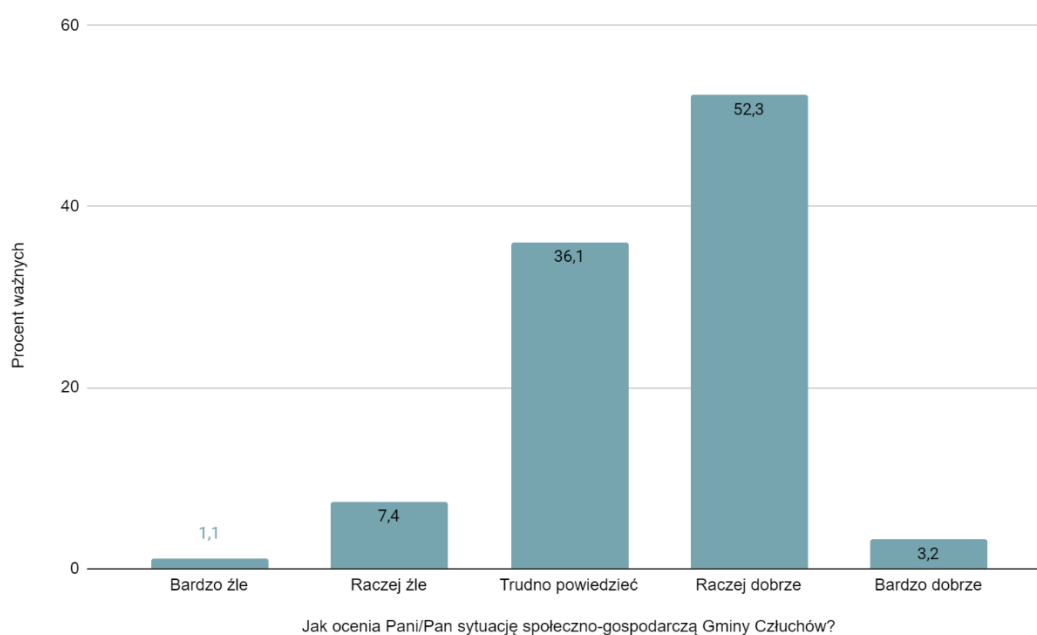

Ocena różnych aspektów życia na terenie gminy Człuchów

Jednym z głównych celów prowadzonych badań, była ocena różnych aspektów życia na terenie gminy Człuchów. Poniżej zamieszczono zestawienia procentowe odpowiedzi, dotyczących 6 aspektów funkcjonowania na terenie gminy Człuchów. W niektórych przypadkach, oprócz analiz opisowych umieszczono także analizy korelacyjne, które obrazują związki przyczynowo skutkowe oraz powiązania, które mają potencjał do opisu pewnych prawidłowości występujących w skali całej gminy.

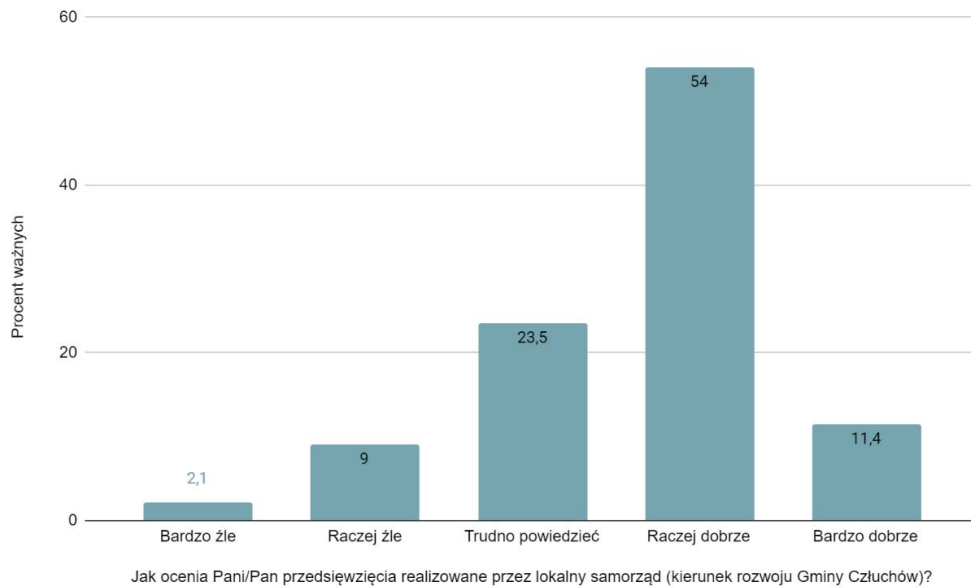
Pierwszą z poruszonych kwestii była ocena sytuacji społeczno-gospodarczej gminy. Respondenci zostali poproszeni o dokonanie subiektywnej oceny tego wskaźnika na pięciostopniowej skali (od Bardzo źle do Bardzo dobrze). Zdecydowana większość osób biorących udział w badaniu udzieliła odpowiedzi „Raczej dobrze” (52,3%) oraz „Bardzo dobrze” (3,2%). Ponad 36% respondentów nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi, a 8,5% udzieliło odpowiedzi „Raczej źle” lub „Bardzo źle”.

Wykres 35. Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Człuchów.

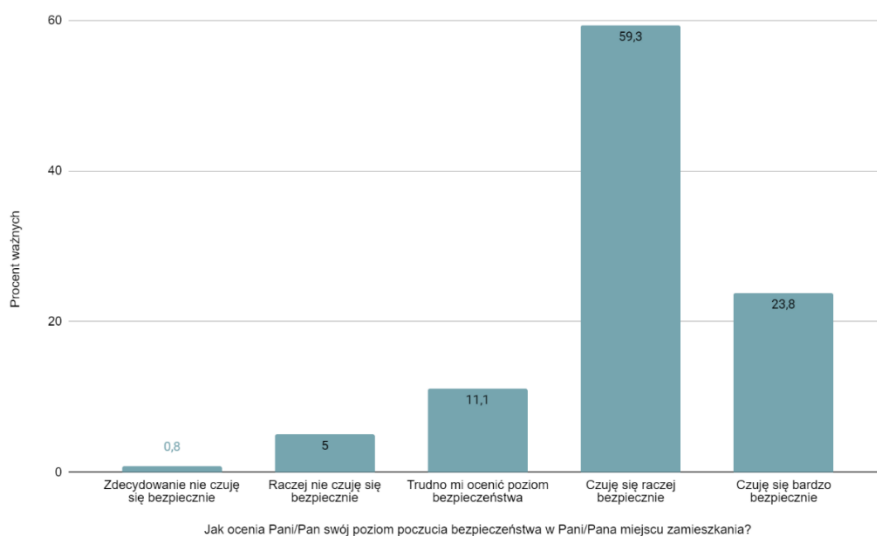
Podobny rozkład odpowiedzi charakteryzuje ocenę przedsięwzięć, realizowanych przez lokalny samorząd. Działania gminy Człuchów są pozytywnie oceniane przez 65,4% badanych (odpowiedź „Raczej dobrze” wybrało 54% respondentów, a odpowiedź „Bardzo dobrze” 11,4%). W tym przypadku odpowiedzi negatywne stanowiło zaledwie 11,1% uzyskanych odpowiedzi (w tym skrajnie negatywne tylko 2,1%).

Wykres 36. Ocena działań podejmowanych przez samorząd.

Spółeczności, których przedstawiciele brali udział w badaniu należy uznać też za stosunkowo bezpieczne i przyjazne. Poziom zagrożenia odczuwany przez respondentów jest relatywnie mały. Zdecydowana większość mieszkańców gminy Człuchów ocenia poziom bezpieczeństwa w swoim miejscu zamieszkania bardzo dobrze. Blisko 60% badanych uznało, że „Czuje się raczej bezpiecznie”, a 23,8% oświadczyło w trakcie badań, że „Czuje się bardzo bezpiecznie”. Zaledwie 5,8% respondentów uznało, że „Raczej nie czuje się bezpiecznie”, a tylko 0,8%, że zdecydowanie nie czuje się bezpiecznie.

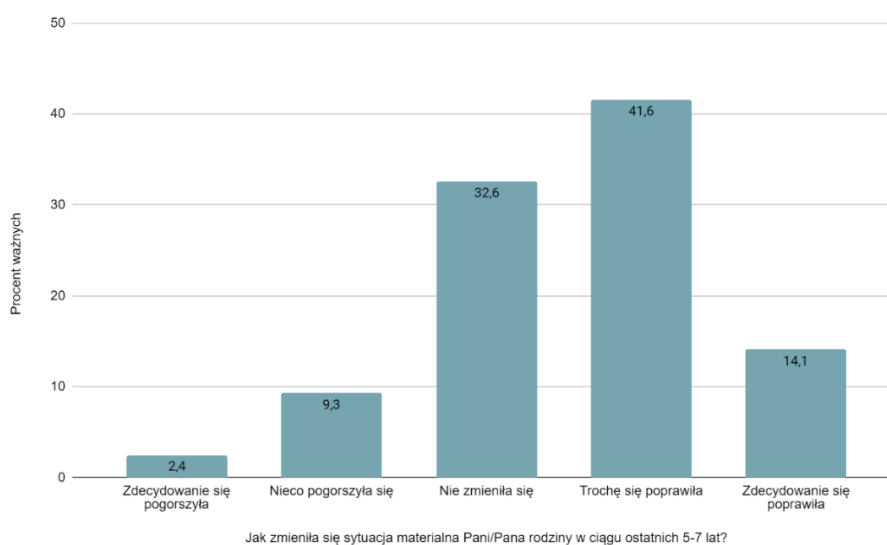
Wykres 37. Poziom poczucia bezpieczeństwa mieszkańców gminy Człuchów.

W trakcie realizacji badań, mieszkańcy zostali też poproszeni o ocenę ich sytuacji materialnej. Ocena ta miała odnosić się konkretnie do sytuacji materialnej ich rodziny

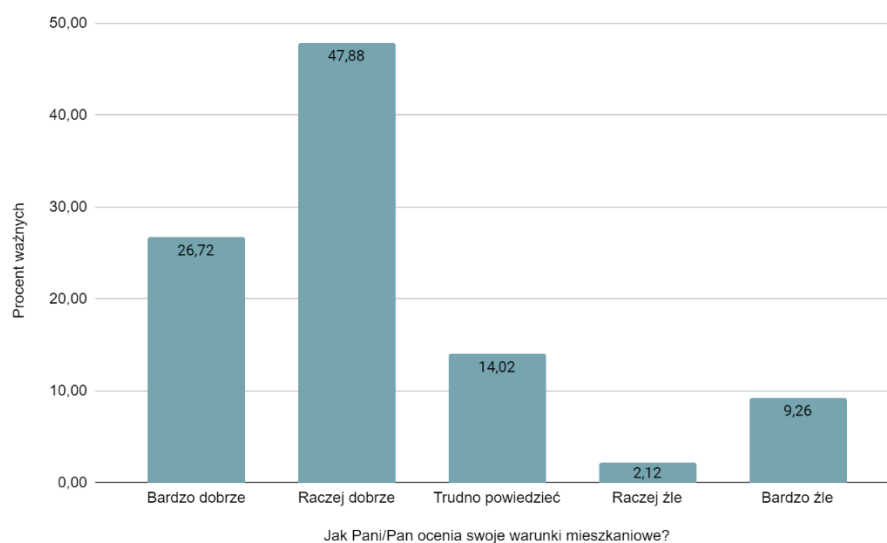
na przestrzeni ostatnich 5-7 lat. Jak pokazuje to poniższy wykres, sytuacja ekonomiczna mieszkańców uległa znaczącej poprawie. Ponad połowa badanych uznała bowiem, że sytuacja materialna ich rodzin na przestrzeni ostatnich kilku lat uległa poprawie. Ponad 41% respondentów oceniła tę poprawę w kategoriach „Trochę się poprawiła”, a 14,1% badanych w kategoriach „Zdecydowanie się poprawiła”. Relatywnie duża część uczestników badania uznała, że sytuacja materialna ich rodzin nie uległa zmianie (32,6%). Nieco poniżej 10% badanych uznało, sytuacja materialna uległa pogorszeniu.

Wykres 38. Zmiana sytuacji materialnej mieszkańców.

Ocenie poddane zostały także warunki mieszkaniowe mieszkańców gminy Człuchów. Jak pokazują zamieszczone poniżej dane, ocena warunków w jakich mieszkają badani jest raczej pozytywna. Należy jednak zauważyć, że ponad 10% respondentów dokonało w tym zakresie oceny negatywnej.

Wykres 39. Ocena sytuacji mieszkaniowej.

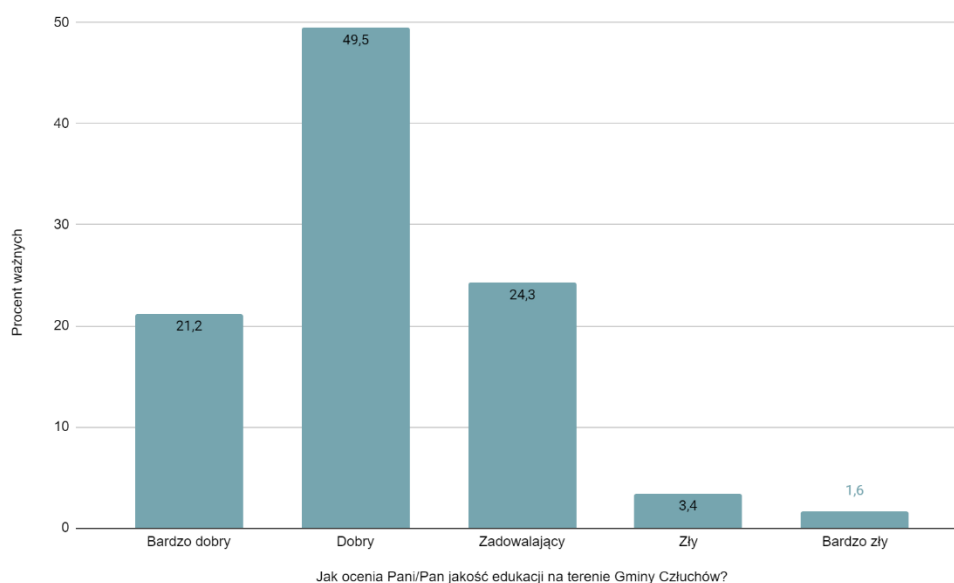
W przypadku analizy tego wskaźnika należy zauważyć, że istnieje istotna statystycznie zależność pomiędzy wiekiem, a oceną własnych warunków mieszkaniowych. Wskazywana poniżej korelacja ma wartość ujemną, co oznacza, że wraz ze wzrostem wieku badanych, spada liczba ocen pozytywnych własnych warunków mieszkaniowych. Wskazywana zależność nie jest jednak silna (choć należy uznać ją za istotną statystycznie).

Wykres 40. Zależność pomiędzy wiekiem a oceną własnej sytuacji mieszkaniowej.

rho Spearmana		Jak Pani/Pan ocenia swoje warunki mieszkaniowe?
	Współczynnik korelacji	-0,240**
	Istotność (dwustronna)	0
Wiek	N	377
** Korelacja jest istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).		

W trakcie badań ocenie została poddana także jakość edukacji na terenie gminy Człuchów. Wyniki rozkładów odpowiedzi zawiera poniższy wykres.

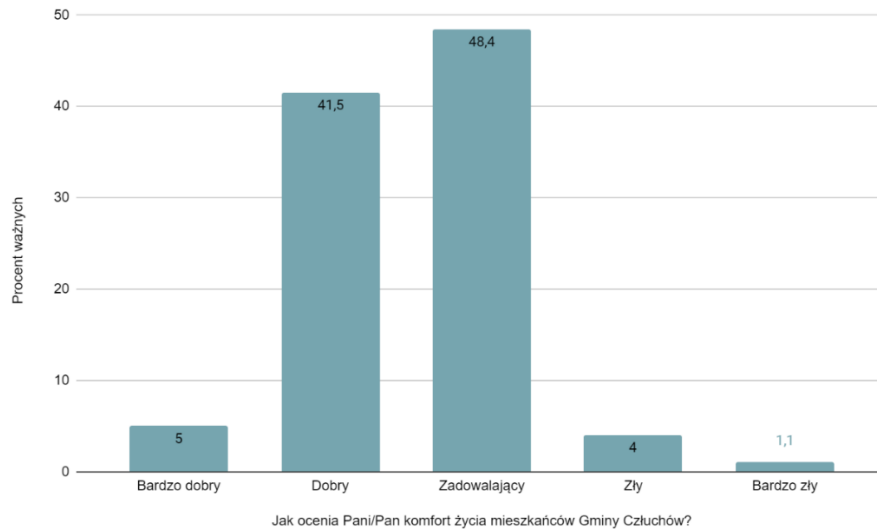
Wykres 41. Ocena jakości edukacji na terenie gminy Człuchów.

Jak można to zaobserwować w przypadku wielu poprzednich wskaźników, tak też w przypadku oceny jakości edukacji przeważają oceny pozytywne. Warto zauważyć, że zaledwie 5% osób biorących udział w badaniu na pytanie o ocenę jakości edukacji na terenie gminy Człuchów, udzieliło odpowiedzi „Zły” (3,4%) oraz „Bardzo zły” (1,6%).

Mieszkańcy biorący udział w badaniu zostali też poproszeni o subiektywną ocenę komfortu życia na terenie gminy Człuchów. Zestawienie odpowiedzi na to pytanie zawiera poniższy wykres.

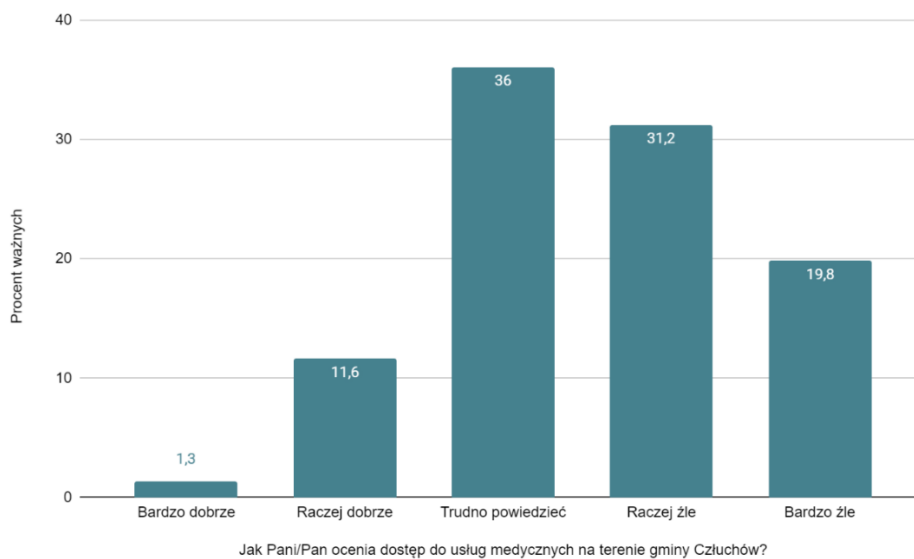
Wykres 42. Subiektywna ocena komfortu życia na terenie gminy Człuchów.

Należy uznać, że generalna ocena jest pozytywna. Na uwagę w tym przypadku zasługuje relatywnie niewielka liczba ocen skrajnie negatywnych i skrajnie pozytywnych.

Wskaźnikiem, który w wynikach wyróżnia się ocenami o charakterze negatywnym jest ocena dostępności do usług medycznych. Jak obrazuje to poniższe zestawienie, połowa mieszkańców wskazuje na mniejsze lub większe problemy w tym obszarze. Należy zauważyć, że blisko 20% badanych dokonało w tym zakresie oceny skrajnie negatywnej, a 31,2% oceny „raczej złej”. Duża część respondentów nie potrafiła udzielić na to pytanie jednoznacznej odpowiedzi. Chociaż liczba odpowiedzi pozytywnych nie jest duża, to trzeba odnotować, że ok 13% nie widzi problemu z dostępem do usług o charakterze medycznym.

Wykres 43. Ocena dostępu do usług medycznych.

Należy zauważyć, że w tym przypadku mamy też do czynienia z istotną zależnością statystyczną. Przeprowadzone analizy pokazują bowiem, że istnieje ujemna zależność pomiędzy wiekiem, a oceną dostępu do usług medycznych. Oznacza, to że wraz ze wzrostem wieku osób biorących udział w badaniu, maleje ocena dostępu do usług medycznych. Jest to diagnostycznie bardzo ważna informacja, bo zróżnicowanie oceny może być podyktowane wieloma wskaźnikami. Bezsprzecznie osoby starsze częściej korzystają z opieki medycznej i są także mniej mobilne. Czynniki te mogą powodować gorsze oceny mierzonego wskaźnika.

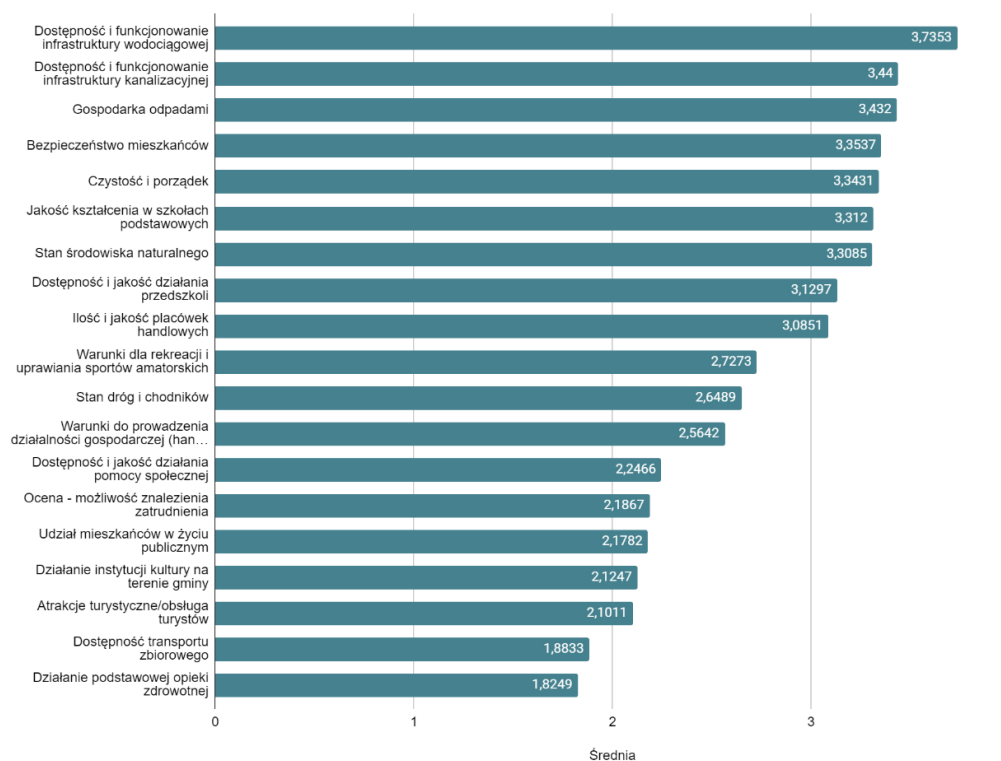
Tabela 59. Korelacja pomiędzy wiekiem i oceną dostępności do usług medycznych.

rho Spearmana		Jak Pani/Pan ocenia dostęp do usług medycznych na terenie gminy Człuchów?
	Współczynnik korelacji	-0,208**
	Istotność (dwustronna)	0
Wiek	N	377
** Korelacja jest istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).		

W trakcie badania respondenci zostali poproszeni również o ocenę na pięciostopniowej skali (od 1 – ocena negatywna, do 5 – ocena pozytywna), poszczególnych dziedzin życia na terenie gminy Człuchów. Łącznie ocenie poddano 19 kwestii.

Wykres 44. Ocena poszczególnych dziedzin życia na terenie gminy Człuchów.

Ocena różnych dziedzin życia na terenie gminy Człuchów

Powyższe zestawienie pokazuje średnie oceny poszczególnych z nich. Im średnia wartość jest wyższa, tym dziedzina jest oceniana bardziej pozytywnie. Jak widać na przykładzie powyższego zestawienia, najlepiej przez mieszkańców oceniana jest „Dostępność i funkcjonowanie infrastruktury wodociągowej (średnia 3,73). Powyżej średniej 3,4 znalazły się też: dostępność i funkcjonowanie infrastruktury kanalizacyjnej (3,44) oraz gospodarka odpadami (3,43). Wysokie średnie oceny uzyskały także: „Bezpieczeństwo mieszkańców” (3,35), „Czystość i porządek” (3,34), „Jakość kształcenia w szkołach podstawowych (3,31), „Stan środowiska naturalnego” (3,30), „Dostępność i jakość działania przedszkoli” (3,12) oraz „Ilość i jakość placówek handlowych” (3,08). Zdecydowanie najgorzej oceniane były: „Działanie podstawowej opieki zdrowotnej” (1,82) oraz „Dostępność transportu zbiorowego” (1,88). W zestawieniu dziedzin najgorzej ocenianych należy wspomnieć jeszcze „Atrakcje turystyczne/obsługę turystów” (2,10), „Działanie instytucji kultury na terenie gminy” (2,12) oraz „Udział mieszkańców w życiu publicznym” (2,17). Warto zwrócić uwagę, że np. słaba ocena działania podstawowej opieki pokrywa się z negatywną oceną dostępności do usług medycznych.

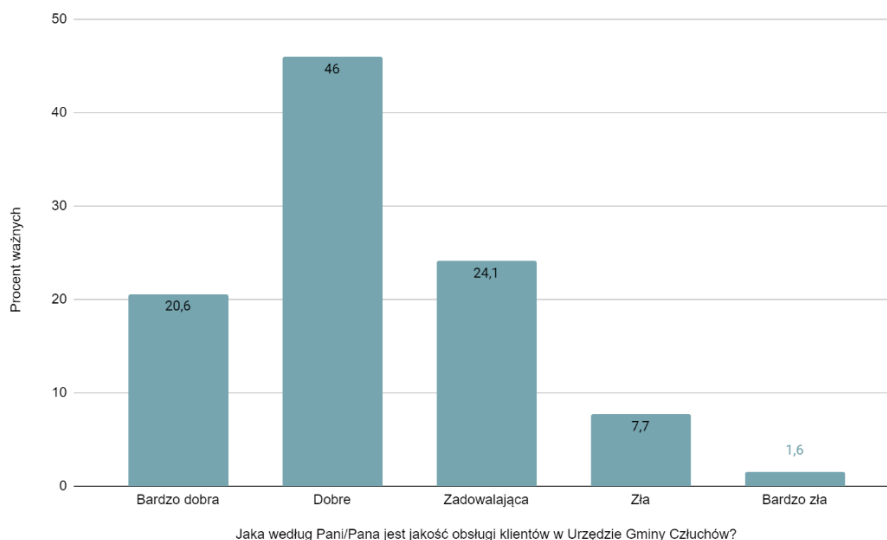
Wszystkie powyższe zmienne zostały także poddane analizie korelacyjnej. Jak pokazują to przeprowadzone analizy, w przypadku większości ocenianych czynników nie ma istotnych zależności statystycznych. Korelacja występuje natomiast w przypadku oceny atrakcji turystycznych oraz wykształcenia respondentów. Jak pokazuje to poniższa tabela, wskazywana zależność ma charakter ujemny. Korelacja ta oznacza, że wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia respondentów, rośnie liczba bardziej negatywnych ocen jakości atrakcji turystycznych i obsługi klientów na terenie gminy Człuchów.

Tabela 6o. Korelacja pomiędzy wykształceniem a oceną atrakcji turystycznych i obsługi ruchu turystycznego.

rho Spearmana		Atrakcje turystyczne i obsługa turystów
Wykształcenie	Współczynnik korelacji	-0,289**
	Istotność (dwustronna)	0
	N	377
** Korelacja jest istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).		

Ostatnią kwestię, o której ocenę zostali poproszeni respondenci była ocena jakości obsługi klientów w Urzędzie Gminy Człuchów. Zebrane dane pokazują, że rozkłady odpowiedzi dosyć jednoznacznie wskazują na pozytywny odbiór sposobu funkcjonowania Urzędu Gminy przez mieszkańców. Nawet jeżeli odpowiedź „zadowolająca” uznamy za bliską odpowiedzi ambiwalentnej, to należy uznać, że zdecydowana większość badanych ocenia jakość obsługi interesantów pozytywnie. Pośród 2/3 ocen pozytywnych ponad 20% uznało, że obsługa w UG jest ba bardzo dobrym poziomie a 46%, że jest na poziomie dobrym.

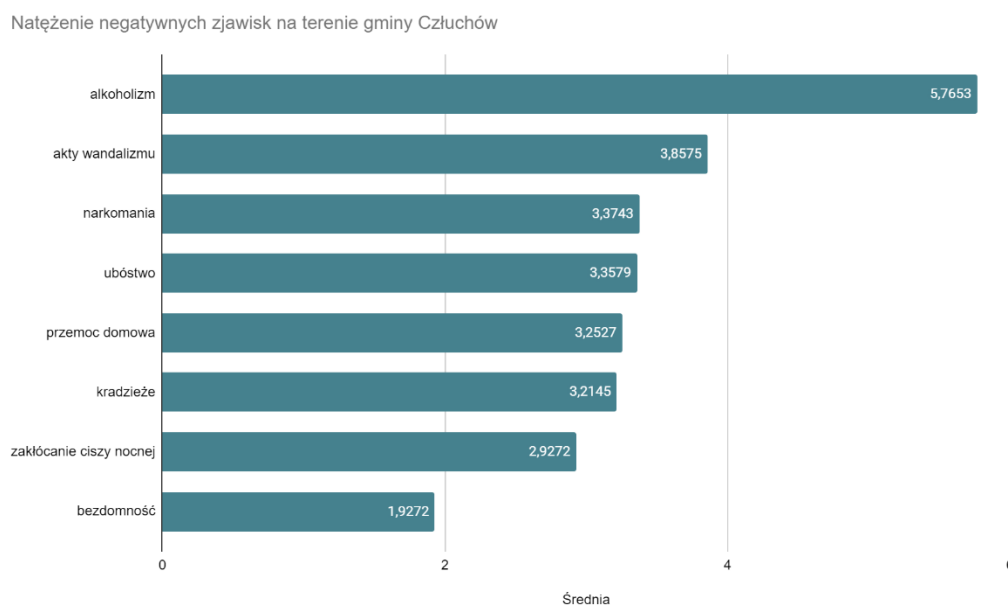
Wykres 45. Ocena jakości obsługi klientów w Urzędzie Gminy Człuchów.

Obszary wymagające interwencji

Diagnoza obszaru gminy Człuchów miała na celu uzyskanie różnorodnych ocen i opinii mieszkańców. Aby w pełni zobrazować rzeczywistość społeczną, która otacza mieszkańców gminy Człuchów, w trakcie wywiadów kwestionariuszowych poproszono ich także o ocenę natężenia występowania na terenie gminy różnych negatywnych zjawisk. Aby zdiagnozować ich nasilenie, poproszono osoby biorące udział w badaniu o dokonanie oceny na 10 stopniowej skali (gdzie jeden oznacza brak występowania danego zjawiska, a 10 duże jego nasilenie). Poniższe zestawienie zawiera średnie wartości ocen występowania 8 negatywnych zjawisk.

Wykres 46. Negatywne zjawiska na terenie gminy Człuchów.

Według mieszkańców negatywnym zjawiskiem, o największym natężeniu na terenie gminy Człuchów jest alkoholizm. W skali o 1 do 10 odpowiedź ta uzyskała średnią 5,76 i była jednocześnie jedyną odpowiedzią, która (jej średnia wartość) przyjęła wartość powyżej środka skali (czyli 5). Drugą najwyżej ocenianym negatywnym zjawiskiem są akty wandalizmu (średnia 3,85). Najmniejsze natężenie występowania na terenie gminy Człuchów ma natomiast bezdomność (średnia 1,92).

Poza oceną negatywnych zjawisk, poproszono osoby biorące udział w badaniu o wskazanie (na podstawie przedstawionej kafeterii) maksymalnie trzech czynników, które są szczególnie istotne dla rozwoju społeczno- gospodarczego gminy Człuchów. Jak obrazuje to poniższy wykres i tabela.

Wykres 47. Najważniejsze kwestie dla społecznego i gospodarczego rozwoju gminy Człuchów

Najważniejsze kwestie dla społecznego i gospodarczego rozwoju gminy Człuchów			
	N*	Procent	Procent obserwacji
rozwój produkcji i przetwórstwa rolnego	140	13,30%	37,00%
rozwój produkcji pozarolniczej	51	4,80%	13,50%
rozwój handlu	79	7,50%	20,90%
rozwój usług komercyjnych	24	2,30%	6,30%
rozwój turystyki i przedsięwzięć rekreacyjnych	178	16,90%	47,10%
rozwój usług społecznych	85	8,00%	22,50%
rozwój zorganizowanej działalności kulturalnej	71	6,70%	18,80%
posiadanie terenów inwestycyjnych	130	12,30%	34,40%
posiadanie terenów przeznaczonych na budownictwo mieszkaniowe	100	9,50%	26,50%
posiadanie inkubatorów przedsiębiorczości	48	4,50%	12,70%
estetyka gminy	57	5,40%	15,10%
promocja gminy	86	8,10%	22,80%
inne (jakie?)	7	0,70%	1,90%
Ogółem	1056	100,00%	279,40%

*liczba respondentów udzielających danej odpowiedzi

Według osób biorących udział w badaniu, najważniejszą kwestią dla społecznego i gospodarczego rozwoju gminy Człuchów, jest rozwój turystyki i przedsięwzięć rekreacyjnych (47,1% obserwacji). Kolejnymi wskazaniem są: rozwój produkcji i przetwórstwa rolnego (37%) oraz posiadanie terenów inwestycyjnych (34,4%). Czwartą kwestią rozwojową, która jest najczęściej wskazywana przez respondentów, to „posiadanie terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe” (26,5%). Bardzo dużo wskazań uzyskały także „promocja gminy” (22,8%) oraz „rozwój usług

społecznych” (22,5%). Najmniejsza liczba osób biorących udział w badaniu wybrała odpowiedź „rozwój usług komercyjnych (6,3%).

Aspiracje i oczekiwania mieszkańców

Potrzeby mieszkańców stanowią w pewnym sensie kafeterie kierunków działań, które powinny być podejmowane przez lokalne władze. Oczekiwania, przeświadczenia i aspiracje mieszkańców gminy Człuchów zostały potraktowane w tej analizie jako wskazówki, co do kierunków niezbędnych interwencji ze strony samorządu.

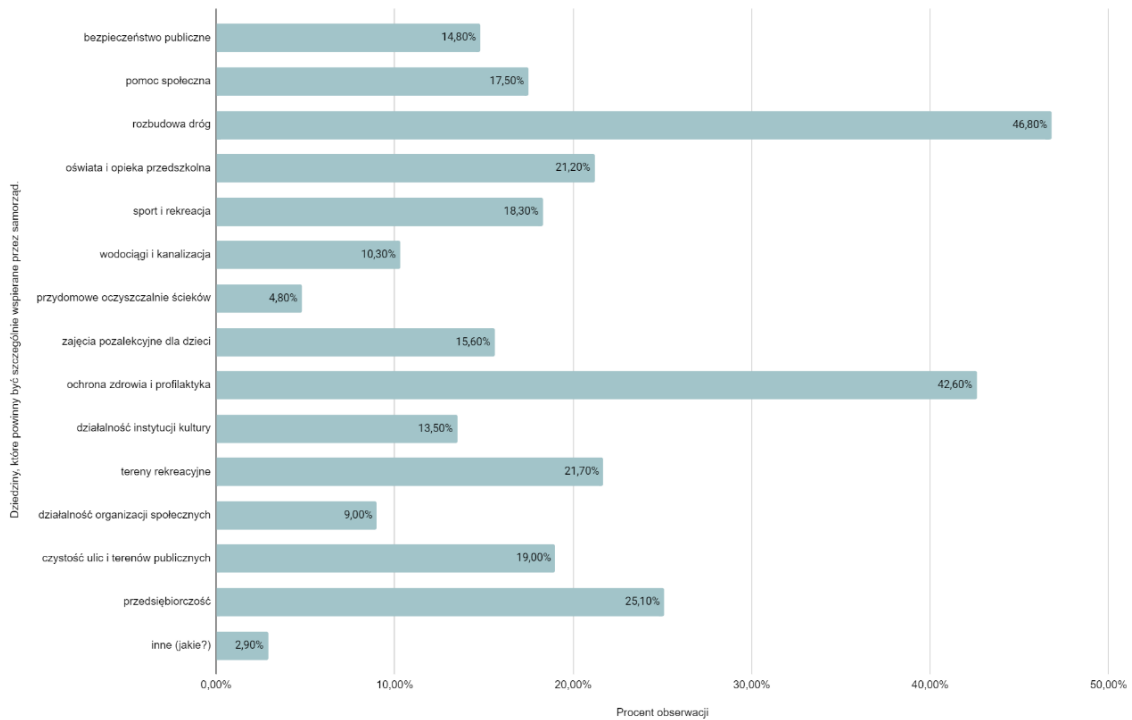
Osoby biorące udział w badaniu ankietowym, zostały poproszone o wskazanie dziedzin, które ich zdaniem powinny być szczególnie wspierane przez samorząd. Uzyskane dane prezentowane są w poniższych zestawieniach na trzy sposoby. Pierwszym sposobem prezentacji jest bezwzględna liczba poszczególnych odpowiedzi (spośród 1070 wskazań). Dane są też przedstawione w dwóch zestawieniach procentowych. Pierwsze pokazuje procent jaki dana odpowiedź uzyskała wśród wszystkich odpowiedzi, a drugi to procent respondentów, który wskazał daną odpowiedź.

Tabela 61. Dziedziny, które powinny być szczególnie wspierane przez samorząd.

Dziedziny, które powinny być szczególnie wspierane przez samorząd.			
	N*	Procent	Procent obserwacji
bezpieczeństwo publiczne	56	5,20%	14,80%
pomoc społeczna	66	6,20%	17,50%
rozbudowa dróg	177	16,50%	46,80%
oświata i opieka przedszkolna	80	7,50%	21,20%
sport i rekreacja	69	6,40%	18,30%
wodociągi i kanalizacja	39	3,60%	10,30%
przydomowe oczyszczalnie ścieków	18	1,70%	4,80%
zajęcia pozalekcyjne dla dzieci	59	5,50%	15,60%
ochrona zdrowia i profilaktyka	161	15,00%	42,60%
działalność instytucji kultury	51	4,80%	13,50%
tereny rekreacyjne	82	7,70%	21,70%
działalność organizacji społecznych	34	3,20%	9,00%
czystość ulic i terenów publicznych	72	6,70%	19,00%
przedsiębiorczość	95	8,90%	25,10%
inne (jakie?)	11	1,00%	2,90%
Ogółem	1070	100,00%	283,10%

*liczba respondentów udzielających danej odpowiedzi

Wykres 48. Dziedziny, które powinny być szczególnie wspierane przez samorząd (% obserwacji).

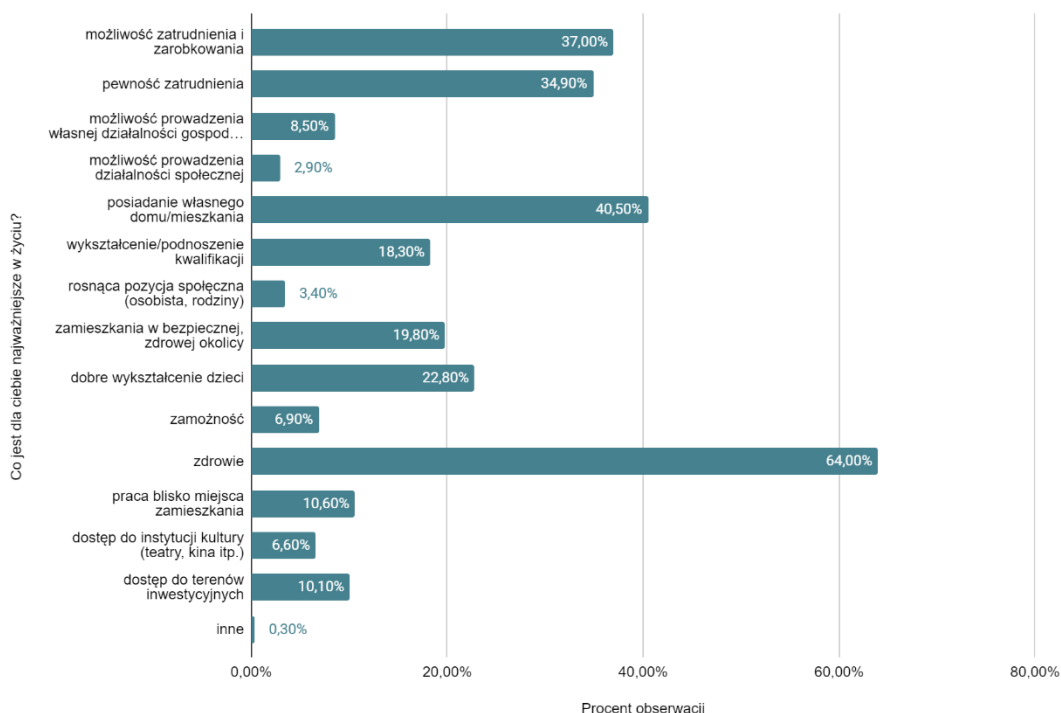

Spośród kafeterii 15 możliwych odpowiedzi, zdecydowanie najczęściej wybierane przez respondentów były: „rozbudowa dróg” (46,8% obserwacji) oraz „ochrona zdrowia i profilaktyka” (42,6% obserwacji). Więcej niż 20% respondentów wskazało także na: „przedsiębiorczość” (25,10%), „tereny inwestycyjne” (21,7%) oraz „oświatę i opiekę przedszkolną” (21,2%). Najmniej wskazań uzyskały natomiast „prydomowe oczyszczalnie ścieków” (4,8%) oraz „działalność organizacji społecznych” (9%).

Jak wspomniano już wcześniej, procentowe rozkłady częstości występowania poszczególnych odpowiedzi można interpretować na dwa sposoby. Po pierwsze można wskazać % wszystkich obserwacji i wskazać, ilu respondentów udzieliło danej odpowiedzi. Po drugie można wskazać udział procentowy danego wskazania wśród wszystkich odpowiedzi (ponieważ każdy z respondentów mógł udzielić kilku odpowiedzi). Poniżej zamieszczono wykres obrazujący rozkład wszystkich udzielonych odpowiedzi na pytanie, dotyczące najważniejszych kwestii w życiu respondentów. W przypadku tego pytania, osoby biorące udział w badaniu mogły udzielić kilku odpowiedzi, a przedstawione zestawienie obrazuje procent osób biorących udział w badaniu, które udzieliły danych odpowiedzi.

Jak widać, zdecydowanie najważniejszą kwestią w życiu osób badanych jest kwestia zdrowia. Aż 64% respondentów wybrało taką właśnie odpowiedź. Bardzo ważną kwestią jest też posiadanie własnego mieszkania (40% obserwacji), możliwość zatrudnienia i zarobkowania (37%) oraz pewność zatrudnienia (34%). Za najmniej istotne uznano: możliwość prowadzenia działalności społecznej (2,9%) oraz rosnącą pozycję społeczną (3,4%).

Co jest dla Ciebie najważniejsze w życiu?

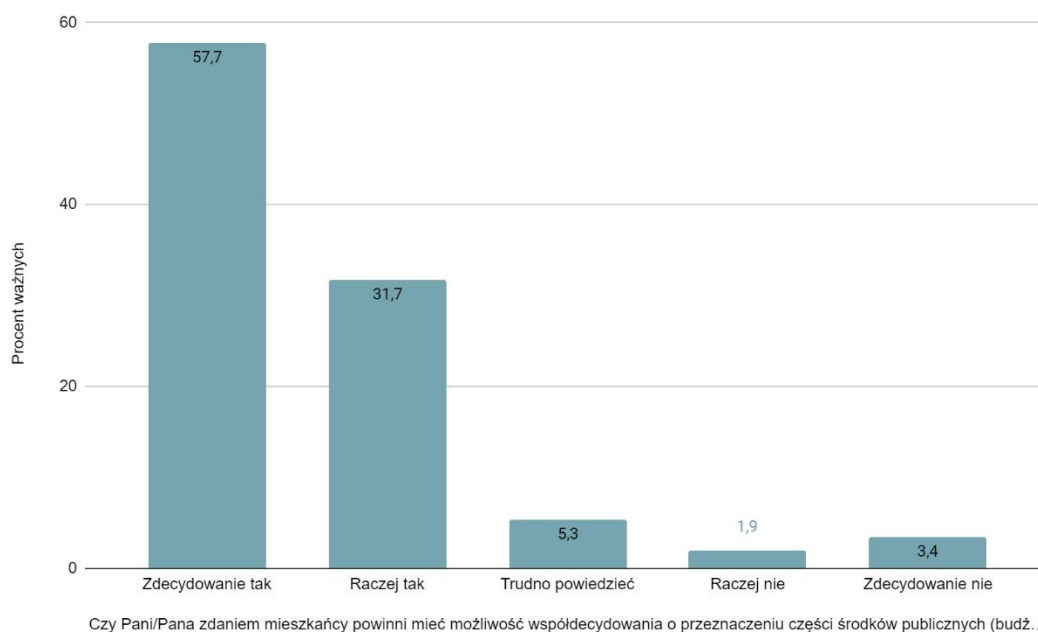
Ostatnią kwestią, która mieści się w kategorii oczekiwań mieszkańców gminy Człuchów (a która została podjęta w ramach przeprowadzonych badań) jest pytanie o możliwość współdecydowania mieszkańców w procesie wydatkowania środków publicznych. Pytanie to w sumie sprawdza się do oceny przydatności funduszy sołeckich lub różnych form funduszy obywatelskich. Tak jak ma to miejsce w wielu podobnych badaniach, zdecydowana większość respondentów opowiedziała się za tym, że mieszkańcy powinni mieć możliwość współdecydowania o przeznaczeniu części środków publicznych.

Tabela 62. Ocena potrzeby możliwości współdecydowania.

Czy Pani/Pana zdaniem mieszkańcy powinni mieć możliwość współdecydowania o przeznaczeniu części środków publicznych (budżet obywatelski, fundusze sołeckie)?				
	Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Zdecydowanie tak	218	57,7	57,7	57,7
Raczej tak	120	31,7	31,7	89,4
Trudno powiedzieć	20	5,3	5,3	94,7
Raczej nie	7	1,9	1,9	96,6
Zdecydowanie nie	13	3,4	3,4	100
Ogółem	378	100	100	

Jak widać to w zamieszczonej tabeli i wykresie, zdecydowana większość osób biorących udział w badaniu uznała, że mieszkańcy powinni współdecydować o wydatkowaniu części środków publicznych. Aż 57,7% respondentów udzieliła na to pytanie odpowiedzi „Zdecydowanie tak”, a 31,7% „Raczej tak”. Jedyne 5,3% mieszkańców uznała, że mieszkańcy nie powinni współdecydować o wydatkowaniu środków.

Wykres 49. Ocena potrzeby możliwości współdecydowania mieszkańców.

Ocena potencjału gminy Człuchów

Jednym z podstawowych założeń badań prowadzonych w procesie tworzenia dokumentów strategicznych, jest chęć rozpoznania postaw i przekonań mieszkańców zarówno w stosunku do perspektyw rozwojowych, jak i barier, które mogą ten rozwój zahamować. Analizowane w tym dokumencie badania, miały za zadanie zdiagnozować również mocne i słabe strony gminy Człuchów oraz szanse i zagrożenia dla rozwoju tego terenu. Osoby biorące udział w badaniu zostały więc poproszone o wskazanie szans, zagrożeń, mocnych i słabych stron. Każdy z respondentów mógł udzielić dowolnej liczby odpowiedzi. Respondenci nie otrzymali kafeterii gotowych wskazań, więc wszystkie podane czynniki były tylko i wyłącznie przekonaniem osób biorących udział w badaniu.

ZAGROŻENIA I POTENCJAŁ ROZWOJOWY

Odpowiedzi na pytania otwarte pociągają za sobą konieczność kategoryzacji uzyskanych odpowiedzi oraz ryzyko uzyskania bardzo dużej liczby odrębnych wskazań. W trakcie omawianego badania, mieszkańcy gminy Człuchów zostali poproszeni o wskazanie największych szans rozwojowych dla gminy Człuchów. Nie sugerowano respondentom odpowiedzi i w związku z tym nie informowano ich również, że szanse i zagrożenia są czynnikami o charakterze zewnętrznym.

Mieszkańcy gminy Człuchów za największą szansę rozwojową uznali rozwój turystyki (21,7% badanych). Drugim wskazaniem było tworzenie miejsc pracy (19%). Kolejne wskazania mieściły się w kategorii odpowiedzi, które wybrało mniej niż 10% mieszkańców. Wśród nich wymieniano: „Pozyskiwanie inwestorów i tworzenie zakładów pracy” (9,8%), rozwój produkcji rolnej i przetwórstwa rolnego (8,6%), rozwój terenów inwestycyjnych (8%), inwestycje infrastrukturalne (6,5%).

Tabela 63. Szanse rozwojowe wg ankietowanych.

Szanse			
	N*	Procent	Procent obserwacji
Rozwój turystyki	73	14,60%	21,70%
Tworzenie nowych miejsc pracy	64	12,80%	19,00%
Pozyskiwanie inwestorów i tworzenie zakładów pracy	33	6,60%	9,80%
Rozwój produkcji rolnej i przetwórstwa rolnego	29	5,80%	8,60%
Rozwój terenów inwestycyjnych	27	5,40%	8,00%
Inwestycje infrastrukturalne	22	4,40%	6,50%
Agroturystyka	13	2,60%	3,90%
Promocja	13	2,60%	3,90%
Rozwój przemysłu/rozwój firm	12	2,40%	3,60%
Kształcenie młodych	12	2,40%	3,60%
Rozwój kultury	11	2,20%	3,30%
Środowisko naturalne	9	1,80%	2,70%
Wspieranie przedsiębiorców	9	1,80%	2,70%
Pozyskiwanie dotacji z UE	9	1,80%	2,70%
Fundusz sołecki	8	1,60%	2,40%
Fundusze zewnętrzne	8	1,60%	2,40%
Współpraca samorządu z przedsiębiorcami	8	1,60%	2,40%
Wspomaganie młodych mieszkańców	8	1,60%	2,40%
Rozwój handlu	8	1,60%	2,40%
Dostęp do opieki zdrowotnej	6	1,20%	1,80%
Rozwój terenów przeznaczonych pod budownictwo	6	1,20%	1,80%
Usługi	6	1,20%	1,80%
Strategia rozwoju	6	1,20%	1,80%
Doprowadzenie gazu ziemnego	6	1,20%	1,80%
Rozwój przedsiębiorczości	6	1,20%	1,80%
Infrastruktura drogowa	5	1,00%	1,50%
Pomysłowość	5	1,00%	1,50%
Pozostanie młodych ludzi na terenie gminy	5	1,00%	1,50%
Edukacja dostosowana do potrzeb	4	0,80%	1,20%
Ulgi podatkowe	3	0,60%	0,90%
Sport	3	0,60%	0,90%
Nowi pracownicy Urzędu Gminy	3	0,60%	0,90%
Przekaz informacji i współpraca władz z mieszkańcami	3	0,60%	0,90%
Skatepark	3	0,60%	0,90%
Rozwój małych firm	3	0,60%	0,90%

Rozwój budownictwa mieszkaniowego	3	0,60%	0,90%
Władze gminy	3	0,60%	0,90%
Powrót młodych mieszkańców z zagranicy	3	0,60%	0,90%
Tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości	3	0,60%	0,90%
Zatrzymanie młodych na terenie gminy	3	0,60%	0,90%
Wydarzenia	2	0,40%	0,60%
"Pomorski e-bazarek"	2	0,40%	0,60%
Rozwój komunikacji publicznej	2	0,40%	0,60%
Wsparcie rolników	2	0,40%	0,60%
odnawialne źródła energii	2	0,40%	0,60%
Zaangażowanie młodych ludzi	2	0,40%	0,60%
Rozwój edukacji	2	0,40%	0,60%
Dobra opieka zdrowotna	2	0,40%	0,60%
Współpraca z PIS	2	0,40%	0,60%
Wpieranie małych wsi	2	0,40%	0,60%
Rozwój usług społecznych	2	0,40%	0,60%
Rozwój placówek medycznych	2	0,40%	0,60%
Praca Rady Gminy	1	0,20%	0,30%
Praca Rady Gminy	1	0,20%	0,30%
Drogi krajowe	1	0,20%	0,30%
Budowa biblioteki w Polnicy	1	0,20%	0,30%
Dobry budżet	1	0,20%	0,30%
Zwiększająca się liczba mieszkańców	1	0,20%	0,30%
Obniżenie podatków	1	0,20%	0,30%
Potencjał mieszkańców	1	0,20%	0,30%
Kompetentni sołtysi	1	0,20%	0,30%
Wspieranie organizacji pozarządowych	1	0,20%	0,30%
Inwestycje w nowe technologie	1	0,20%	0,30%
Współpraca z innymi samorządami	1	0,20%	0,30%
Ogółem	500	100,00%	148,80%

*liczba respondentów udzielających danej odpowiedzi

Wśród głównych zagrożeń rozwojowych, mieszkańcy wskazali przede wszystkim kwestie związane z rynkiem pracy oraz sytuacją demograficzną. Prawie 20% badanych wskazało bowiem na „Mały rynek pracy” oraz „Odptyw młodych mieszkańców”. Ponad 16,2% respondentów jako zagrożenie dla rozwoju gminy wskazało wyjazdy młodych ludzi za granicę. Kolejnymi wskazaniem są: wysokie podatki (6,3%), brak nowych zakładów pracy (6%) oraz mała aktywność mieszkańców (5,3%) i starzejące się społeczeństwo (5%)

Tabela 64. Zagrożeń rozwojowe wg ankietowanych.

Zagrożenia			
	N	Procent	Procent obserwacji
Mały rynek pracy	58	12,70%	19,20%
Odptyw młodych mieszkańców	58	12,70%	19,20%

Wyjazdy młodych ludzi za granicę	49	10,70%	16,20%
Wysokie podatki	19	4,20%	6,30%
Brak nowych zakładów pracy	18	3,90%	6,00%
Mała aktywność mieszkańców	16	3,50%	5,30%
Starzejące się społeczeństwo	15	3,30%	5,00%
Brak środków budżetowych	13	2,80%	4,30%
Bezrobocie	12	2,60%	4,00%
Mały przyrost naturalny	11	2,40%	3,60%
Wójt	10	2,20%	3,30%
Starosta	10	2,20%	3,30%
COVID	7	1,50%	2,30%
Zaśmiecanie lasów i jezior	7	1,50%	2,30%
Brak ludzi z kwalifikacjami	7	1,50%	2,30%
Brak budownictwa mieszkaniowego	7	1,50%	2,30%
Brak opieki lekarskiej	7	1,50%	2,30%
Zły stan dróg i chodników	6	1,30%	2,00%
Brak innowacyjnych inwestycji	6	1,30%	2,00%
Niskie zarobki	6	1,30%	2,00%
Lokalne władze nie słuchają mieszkańców	5	1,10%	1,70%
Nieźrównoważony budżet	5	1,10%	1,70%
Zbyt rozbudowana pomoc socjalna	5	1,10%	1,70%
Brak instytucji kultury	5	1,10%	1,70%
Zanieczyszczenie	5	1,10%	1,70%
Rozwój Gminy Debrzno	5	1,10%	1,70%
Niektórzy pracownicy gminy	4	0,90%	1,30%
Nierównomierny rozwój miejscowości.	4	0,90%	1,30%
Konkurencja ościennych gmin	4	0,90%	1,30%
Brak wsparcia rolnictwa	4	0,90%	1,30%
Brak promocji	4	0,90%	1,30%
Brak inwestycji w turystykę	4	0,90%	1,30%
Słabe wykorzystanie energii odnawialnej	3	0,70%	1,00%
Brak połączeń komunikacyjnych	3	0,70%	1,00%
Brak rozwoju handlu	3	0,70%	1,00%
Wandalizm	3	0,70%	1,00%
Zaciąganie kredytów przez samorząd	3	0,70%	1,00%
Brak inwestycji	3	0,70%	1,00%
Brak możliwości rozwoju młodych ludzi	3	0,70%	1,00%
Opieszałość urzędników	3	0,70%	1,00%
Brak informacji - informator/biuletyn/gazeta	3	0,70%	1,00%
Jarosław Kaczyński/PIS	3	0,70%	1,00%
Niekompetentni pracownicy jednostek gminnych	2	0,40%	0,70%
Niepotrzebne inwestycje	2	0,40%	0,70%
Brak wsparcia przedsiębiorców	2	0,40%	0,70%
Brak miejsc spotkań młodych mieszkańców	2	0,40%	0,70%
Brak produkcji i przetwórstwa rolnego	2	0,40%	0,70%

Brak miejsc do spędzania czasu wolnego	2	0,40%	0,70%
Brak środków unijnych	2	0,40%	0,70%
Brak szpitala	2	0,40%	0,70%
Brak zaangażowania władz gminy	2	0,40%	0,70%
Brak instytucji kultury	1	0,20%	0,30%
Nie wiem	1	0,20%	0,30%
Brak rozwoju małych miejscowości	1	0,20%	0,30%
Brak zagrożeń dla rozwoju	1	0,20%	0,30%
Powstawanie marketów	1	0,20%	0,30%
Biurokracja	1	0,20%	0,30%
Brak rozwoju usług komercyjnych	1	0,20%	0,30%
Brak zaangażowania młodzieży	1	0,20%	0,30%
Sołtys Wierzchowa Dworzec	1	0,20%	0,30%
Nepotyzm w Urzędzie Gminy	1	0,20%	0,30%
Brak wsparcia rolnictwa	1	0,20%	0,30%
Brak współpracy samorządu z mieszkańcami	1	0,20%	0,30%
Niestabilne przepisy prawa	1	0,20%	0,30%
Ogółem	457	100,00%	151,30%

Słabe i mocne strony gminy Człuchów

W procesie opracowania dokumentów strategicznych, szczególnie ważnym elementem planowania jest umiejętność zdiagnozowania i „marginalizacji” słabych stron oraz wykorzystania atutów w postaci mocnych stron danego obszaru. Rozpoznanie wszystkich zjawisk, które mają negatywny wpływ na procesy rozwojowe zostało w prezentowanych badaniach sprowadzone do wskazania przez respondentów słabych stron.

W trakcie badań zebrano łącznie 490 wskazań „słabych stron gminy Człuchów. Wśród najczęściej wybieranych znalazły się: „Zły stan dróg i chodników” (15,5%), „Mało miejsc pracy” (14,9%), Brak inwestycji w turystykę (11,1%) oraz „Brak infrastruktury turystycznej” (10,5%). Mieszkańcy wskazywali też na „Brak zakładów pracy”, „Brak przychodni zdrowia”, „Brak oświetlenia ulicznego”, „Słaba/brak komunikacji publicznej”.

Tabela 65. Mocne strony gminy Człuchów wg ankietowanych.

Słabe strony			
	N*	Procent	Procent obserwacji
Zły stan dróg i chodników	50	10,20%	15,50%
Mało miejsc pracy	48	9,80%	14,90%
Brak inwestycji w turystykę	36	7,30%	11,10%
Brak infrastruktury turystycznej	34	6,70%	10,50%
Brak zakładów pracy	25	5,10%	7,70%
Brak przychodni zdrowia	22	4,50%	6,80%
Brak oświetlenia ulicznego	21	4,30%	6,50%

Słaba/brak komunikacji publicznej	16	3,30%	5,00%
Kultura	15	3,10%	4,60%
Wysokie podatki	12	2,40%	3,70%
Brak pomysłów	12	2,40%	3,70%
Brak oferty dla młodych ludzi	12	2,40%	3,70%
Słaba promocja	11	2,20%	3,40%
Brak szpitala	10	2,00%	3,10%
Brak zaangażowania mieszkańców	8	1,60%	2,50%
Braki w infrastrukturze sanitarnej	8	1,60%	2,50%
Mało ofert pracy dla mieszkańców z wyższym wykształceniem	8	1,60%	2,50%
Władze gminy	7	1,40%	2,20%
Zaangażowanie młodych ludzi	7	1,40%	2,20%
Słabe wykorzystanie energii odnawialnej	6	1,20%	1,90%
COVID	6	1,20%	1,90%
Brak zaufania wśród mieszkańców	6	1,20%	1,90%
Wandalizm	6	1,20%	1,90%
Brudne place zabaw	5	1,00%	1,50%
Brak mieszkań	5	1,00%	1,50%
Opieka społeczna	5	1,00%	1,50%
Budżet	5	1,00%	1,50%
Nie wiem	4	0,80%	1,20%
Brak inwestorów/inwestycji	4	0,80%	1,20%
Brak aktywności młodych ludzi	4	0,80%	1,20%
Kontakt z młodym pokoleniem	4	0,80%	1,20%
Starzejące się społeczeństwo	4	0,80%	1,20%
Niektórzy pracownicy gminy	3	0,60%	0,90%
Brak imprez	3	0,60%	0,90%
Brak pozyskiwania inwestorów	3	0,60%	0,90%
Dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej	3	0,60%	0,90%
Brak współpracy gmina-mieszkańcy	3	0,60%	0,90%
Rachunki za śmieci	3	0,60%	0,90%
Niska integracja społeczności	3	0,60%	0,90%
Brak ścieżek rowerowych	3	0,60%	0,90%
Wyjazd młodych ludzi	3	0,60%	0,90%
Edukacja	3	0,60%	0,90%
Brak przemysłu	2	0,40%	0,60%
Kumoterstwo / kolesiostwo	2	0,40%	0,60%
Brak terenów pod budownictwo	2	0,40%	0,60%
Brak terenów inwestycyjnych	2	0,40%	0,60%
Brak słabych stron	2	0,40%	0,60%
Brak przedszkoli	2	0,40%	0,60%
Infrastruktura	2	0,40%	0,60%
Brak pomocy skierowanej do przedsiębiorców	2	0,40%	0,60%
Terminowość realizacji inwestycji i przedsięwzięć	2	0,40%	0,60%
Brak wsparcia rolnictwa	2	0,40%	0,60%

Brak dbałości o budynki komunalne	1	0,20%	0,30%
Rolnictwo	1	0,20%	0,30%
Sposób funkcjonowania opieki społecznej	1	0,20%	0,30%
Brak kanalizacji	1	0,20%	0,30%
Melioracja	1	0,20%	0,30%
Brak komunikacji z mieszkańcami	1	0,20%	0,30%
Niemili pracownicy ZGK	1	0,20%	0,30%
Mała estetyka miejscowości	1	0,20%	0,30%
Słaby rozwój najmniejszych miejscowości	1	0,20%	0,30%
Brak barów i dyskotek	1	0,20%	0,30%
Zarządzanie gminą	1	0,20%	0,30%
Brak współpracy z PIS	1	0,20%	0,30%
Nieutożsamianie się nowych mieszkańców z gminą	1	0,20%	0,30%
Słaba infrastruktura telekomunikacyjna	1	0,20%	0,30%
Ogółem	490	100,00%	151,70%

*liczba respondentów udzielających danej odpowiedzi

Wśród mocnych stron wskazywano na: „Atrakcyjną okolicę” (23%), „Tereny turystyczne” (20,1%) oraz „Nowe władze gminy” (13,5%), „Edukacja” (8,6%), „Rolnictwo” (7,2%) oraz „Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych” (6,3%) i „Czyste środowisko” (5,9%).

Tabela 66. Mocne strony gminy Człuchów wg ankietowanych.

Mocne strony			
	N*	Procent	Procent obserwacji
Atrakcyjna okolica (walory przyrodnicze)	70	16,20%	23,00%
Tereny turystyczne	61	14,20%	20,10%
Nowe władze gminy (m. in. wójt)	41	9,50%	13,50%
Edukacja	26	6,00%	8,60%
Rolnictwo	22	5,10%	7,20%
Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych (różnych)	19	4,40%	6,30%
Czyste środowisko	18	4,20%	5,90%
Położenie z dala od aglomeracji	12	2,80%	3,90%
Promocja gminy	10	2,30%	3,30%
Pozyskiwanie środków z UE	9	2,10%	3,00%
Tereny inwestycyjne	8	1,90%	2,60%
Estetyka gminy	8	1,90%	2,60%
Fundusz sołecki	8	1,90%	2,60%
Infrastruktura sportowa	7	1,60%	2,30%
Realizacja inwestycji z funduszy UE	7	1,60%	2,30%
Sport	7	1,60%	2,30%
Położenie (blisko szlaków komunikacyjnych)	7	1,60%	2,30%
Realizowane inwestycje	7	1,60%	2,30%
Koła Gospodyń	6	1,40%	2,00%
Mieszkańcy	6	1,40%	2,00%
Nie wiem	5	1,20%	1,60%
Dobre zarządzanie	5	1,20%	1,60%

Tereny pod budownictwo mieszkaniowe	4	0,90%	1,30%
Szybki rozwój gminy	4	0,90%	1,30%
Pracownicy Urzędu Gminy	4	0,90%	1,30%
Zasoby ludzkie	3	0,70%	1,00%
Agroturystyka	3	0,70%	1,00%
Dobra infrastruktura drogowa	3	0,70%	1,00%
Atrakcje historyczne	3	0,70%	1,00%
Sumienność	3	0,70%	1,00%
Kolesiostwo	3	0,70%	1,00%
wizerunek gminy	3	0,70%	1,00%
Kanalizacja	3	0,70%	1,00%
Gospodarność	2	0,50%	0,70%
Liczenie się z decyzjami mieszkańców	2	0,50%	0,70%
Pomoc potrzebującym	2	0,50%	0,70%
Współpraca z organizacjami pozarządowymi	2	0,50%	0,70%
Liczba mieszkańców	2	0,50%	0,70%
Zamożność gminy	2	0,50%	0,70%
Brak mocnych stron	2	0,50%	0,70%
Pracownicy Urzędu Gminy	2	0,50%	0,70%
Miejsca pracy	2	0,50%	0,70%
Obietnice bez pokrycia	1	0,20%	0,30%
Organizowanie wydarzeń kulturalnych	1	0,20%	0,30%
Zaopatrzenie w wodę	1	0,20%	0,30%
Usługi społeczne	1	0,20%	0,30%
Rozwój produkcji rolnej	1	0,20%	0,30%
Potencjał młodzieży	1	0,20%	0,30%
Poziom integracji mieszkańców	1	0,20%	0,30%
Rozwój handlu	1	0,20%	0,30%
Ogółem	431	100,00%	141,80%

*liczba respondentów udzielających danej odpowiedzi

Przywiązanie do miejsca i tożsamość lokalna

Definiowanie przynależności i próba odpowiedzi na pytanie o to „*kim jestem?*”, są nierozzerwalnie związane z pytaniem „*skąd jestem?*”. Związek człowieka z konkretnym miejscem jest niepodważalny. Jest tak bez względu na to, czy będziemy odnosić się do zależności emocjonalnych, społecznych czy geograficznych¹². Zewnętrzne cechy grupy mogą w pewnym stopniu określać jej odmiennosć i definiować przynależność. W analizach mających na celu określenie stopnia „związania” jednostek z miejscem i grupą, ważniejsze są jednak chyba wskaźniki o charakterze wewnętrznym, czyli subiektywne odczucia i oceny. Na potrzeby niniejszego raportu, poproszono

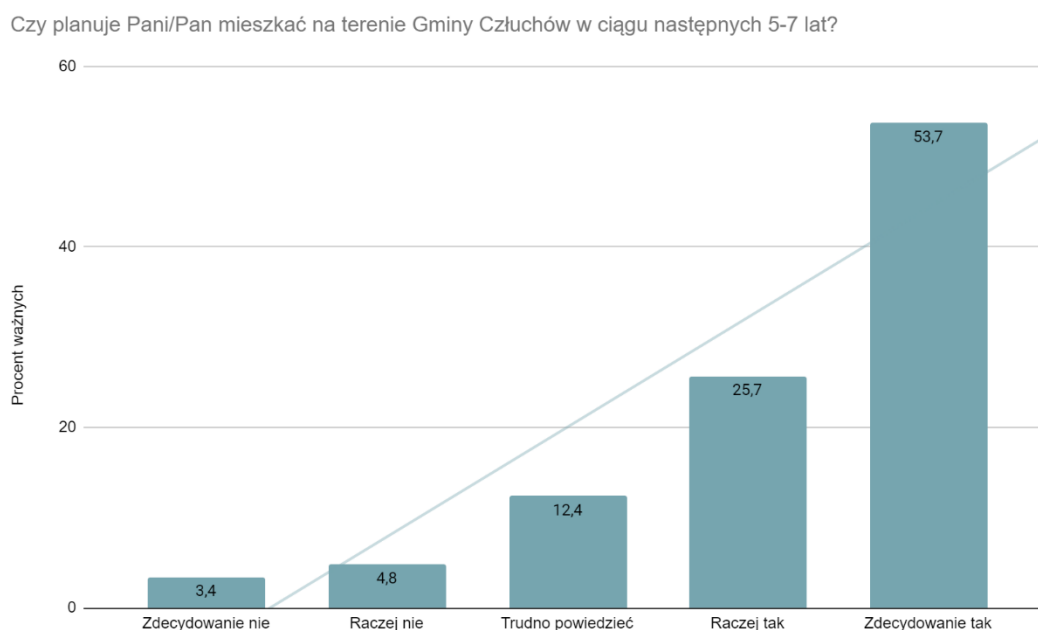
¹² Jolanta Muszyńska, Zachowania obywatelskie a świadomość przynależności do miejsca, w: Ewa Jarosz (red.) Pedagogika Społeczna nr 2, Obywatelstwo, Partycypacja, Demokracja, Warszawa 2016, s 206.

respondentów o udzielenie odpowiedzi na kilka pytań, które można sprowadzić, do próby oceny przywiązania osób badanych do miejsca, w którym mieszkają.

Pierwszym z nich jest pytanie o to, czy respondenci wiążą swoją najbliższą przyszłość z gminą Człuchów. Jak obrazuje to poniższy wykres, aż 53,7% osób badanych deklaruje, że zdecydowanie wiąże swoją przyszłość z gminą Człuchów. Kolejne 25,7% odpowiedzi, to wskazania na „Raczej tak”. Łącznie daje to blisko 80% pozytywnych stwierdzeń.

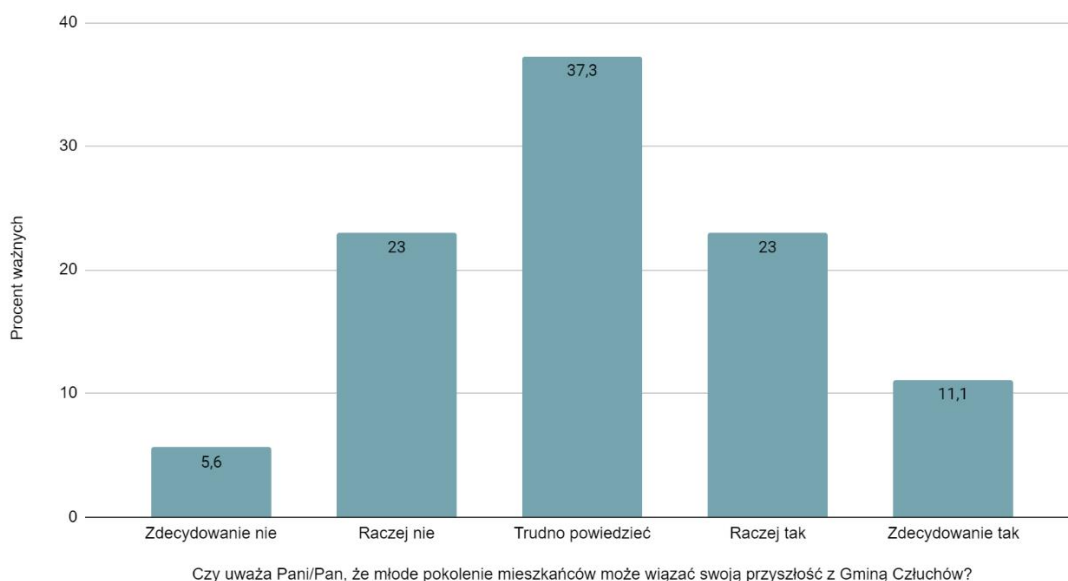
Brak chęci pozostania na terenie gminy Człuchów deklaruje zaledwie 8,2% osób mieszkańców, biorących udział w badaniu.

Wykres 50. Powiązanie przyszłości z gminą Człuchów.

Zdecydowanie bardziej zróżnicowany rozkład ma kolejna analizowana zmienna, czyli opinia na temat tego, czy młode pokolenie może wiązać swoją przyszłość z gminą Człuchów. W tym przypadku odpowiedzi są mniej jednorodne. Można nawet uznać, że liczba osób, która udzieliła odpowiedzi twierdzących i ta, która udzieliła odpowiedzi negujących jest bardzo podobna. Liczba mieszkańców, którzy odpowiedzieli „Raczej tak” i liczba mieszkańców, którzy udzielili odpowiedzi „Raczej nie” jest wręcz równa i wynosi po 23%. Różnica pomiędzy odpowiedziami „Zdecydowanie nie” i Zdecydowanie tak” wynosi zaledwie 5,5% na korzyść tej drugiej. Relatywnie liczna jest też kategoria mieszkańców, która udzieliła odpowiedzi ambiwalentnych (trudno powiedzieć” – aż 37,5% badanych.

Procent ważnych a Czy uważa Pani/Pan, że młode pokolenie mieszkańców może wiązać swoją przyszłość z Gminą Człuchów?

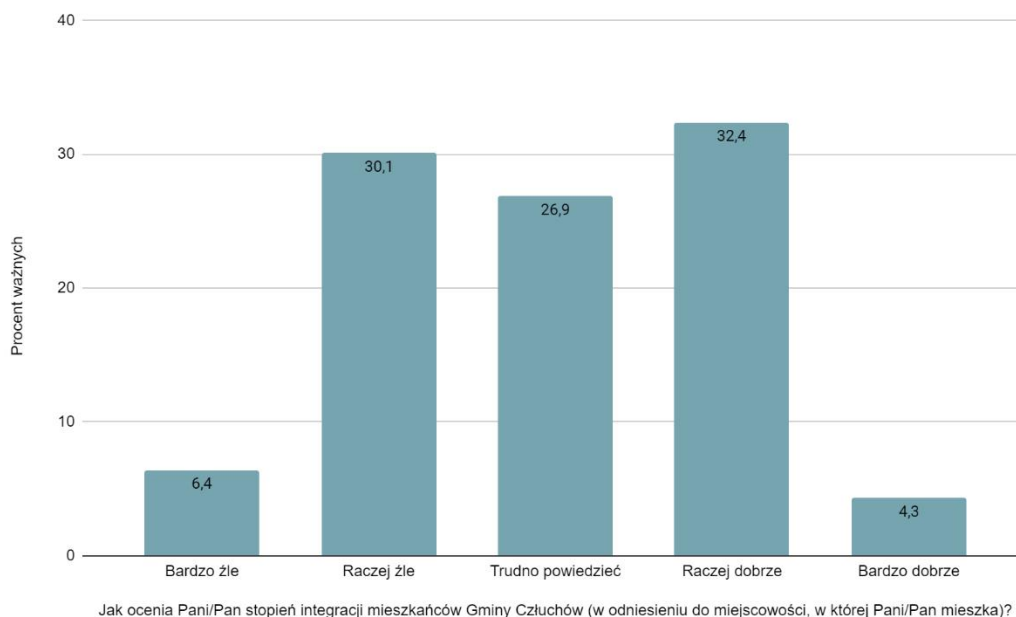
Odpowiedzi na pytania o plany pozostania na terenie gminy Człuchów oraz o to, czy młode pokolenie mieszkańców może wiązać przyszłość z gminą, są skorelowane z wiekiem osób badanych. Analizy statystyczne pokazują, że istnieje istotna statystycznie zależność pomiędzy wiekiem i wskazanymi zmiennymi. W przypadku planów pozostania na terenie gminy, jest to współczynnik relatywni silny (0,533) i oznacza, że wraz ze wzrostem wieku, rośnie też przywiązanie do terenu gminy. W przypadku drugiego pytania zależność jest trochę słabsza, ale wyraźna i istotna statystycznie. Współczynnik Spearmana wynosi w tym przypadku 0,336 i oznacza, że wraz z wiekiem wzrasta przekonanie o tym, że młodzi mieszkańcy mogą wiązać swoją przyszłość z terenem gminy Człuchów.

rho Spearmana		Czy planuje Pani/Pan mieszkać na terenie Gminy Człuchów w ciągu następnych 5-7 lat?	Czy uważa Pani/Pan, że młode pokolenie mieszkańców może wiązać swoją przyszłość z Gminą Człuchów?
Współczynnik korelacji		0,533**	,336**
	Istotność (dwustronna)	0	0
Wiek	N	373	378

** Korelacja jest istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).

W kontekście oceny „przywiązania” jednostek do lokalnej społeczności oraz próby scharakteryzowania samych społeczności, zadano osobom biorącym udział w badaniu pytania dotyczące subiektywnej oceny stopnia integracji społeczności (mieszkańców miejscowości), w której mieszkają oraz stopnia zaangażowania mieszkańców w życie tej miejscowości.

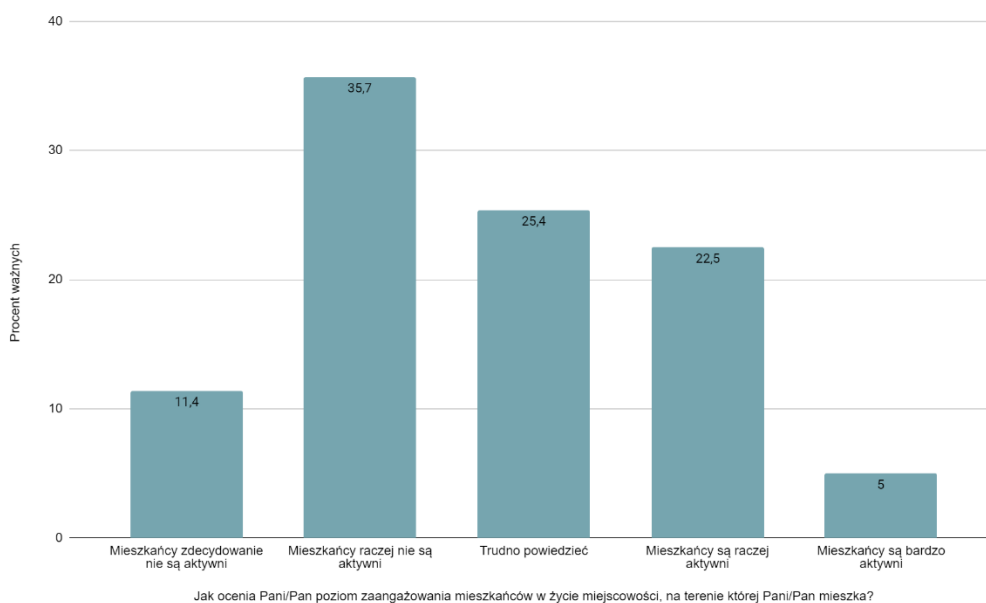
Wykres 51. Ocena stopnia integracji mieszkańców gminy Człuchów.

W pierwszym przypadku rozkład procentowy pokazuje, że co prawda duża część badanych uznała, że stopień integracji ocenia „Raczej dobrze” (32,4% odpowiedzi) lub „Bardzo dobrze” (4,3% odpowiedzi), ale ponad 30,1% badanych oceniło go na poziomie „Raczej źle”, a 6,4% badanych na poziomie „Bardzo źle”.

Jeszcze gorzej wygląda poziom zaangażowania mieszkańców. W tym przypadku suma odpowiedzi negatywnych znacząco przekracza sumę odpowiedzi o zabarwieniu pozytywnym. Łącznie odpowiedzi „Raczej źle” i „Bardzo źle” udzieliło 47,1% osób.

Wykres 52. Ocena stopnia zaangażowania mieszkańców w życie miejscowości.

Warto zwrócić uwagę, że istnieją pewne różnice w ocenie stopnia integracji w odniesieniu do charakteru miejscowości, w której mieszkają respondenci. Okazuje się, że mieszkańcy miejscowości o rosnącej liczbie mieszkańców¹³ gorzej oceniają stopień integracji mieszkańców.

Wnioski z warsztatów i spotkań konsultacyjnych

Proces konsultacji społecznych, niezbędnych do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Człuchów, przypadł na okres dużych ograniczeń wynikających z obowiązującego stanu pandemii. Zagrożenie COVID-19 i wynikające z niego ograniczenia w przemieszczaniu się, bezpośrednich spotkaniach i organizowaniu zgromadzeń, w dużym stopniu skomplikowały kwestie realizacji warsztatów i spotkań konsultacyjnych. Sytuacja ta spowodowała, że duży ciężar diagnostyczny został przeniesiony na prowadzone ilościowe badania ankietowe. W ujęciu diagnostycznym reprezentatywność typologiczna przeprowadzonych badań ankietowych dała też zdecydowanie większą szansę na zebranie opinii od bardzo zróżnicowanej grupy mieszkańców, często nie angażujących się na co dzień w życie społeczne i nie wygłaszających swoich opinii i przekonań.

Przeprowadzenie szeroko zakrojonych badań ilościowych, nie mogło jednak wyeliminować prac w grupach roboczych oraz grupach eksperckich. W trakcie opracowywania diagnozy społecznej i gospodarczej oraz przed rozpoczęciem badań ankietowych, odbyły się robocze spotkania z przedstawicielami Urzędu Gminy Człuchów. Bezpośrednio po zakończeniu badań ankietowych, zorganizowano także dwa dwugodzinne spotkania konsultacyjne. Do prac w ramach tych warsztatów zaproszono mieszkańców, urzędników, kierowników jednostek gminnych oraz ekspertów w różnych dziedzinach. Konsultacje zostały przeprowadzone w trybie online – przy wykorzystaniu aplikacji ZOOM

Po opracowaniu diagnozy społecznej oraz całościowego raportu z konsultacji społecznych, zostało zorganizowane ostatnie spotkanie konsultacyjne, mające na celu omówienie przeprowadzonych analiz oraz zgłoszenie uwag i poprawek.

SPOTKANIA KONSULTACYJNE (OPRACOWANIE ANALIZY SWOT)

Charakter spotkań konsultacyjnych został podporządkowany prezentacji przedstawionej diagnozy społeczno-gospodarczej gminy oraz częściowych wyników badań ankietowych, zwłaszcza dotyczących oceny poszczególnych aspektów życia na terenie gminy Człuchów oraz kafeerii uzyskanych odpowiedzi diagnozujących szanse, zagrożenia, mocne i słabe strony gminy. W trakcie spotkań konsultacyjnych, uczestnicy weryfikowali oraz komentowali wyniki badań. Weryfikacji zostały poddane przede wszystkim różnorodne zewnętrzne i wewnętrzne czynniki rozwojowe oraz czynniki spowalniające rozwój gminy Człuchów. Na podstawie elementów diagnozy, wyników

¹³ W trakcie analiz dokonano podziału wszystkich miejscowości na te, które posiadają dodatni bilans demograficzny oraz te, które posiadają bilans ujemny. Kategoryzację oparto o dane statystyczne z ostatnich 10 lat.

badania oraz zebranych uwag, uczestnicy spotkań konsultacyjnych stworzyli zestaw analiz, które złożyły się na projekt analizy SWOT. Szczególnie istotne okazały się uwagi dotyczące kwestii związanych ze stopniem integracji lokalnych społeczności, rozwojem terenów inwestycyjnych oraz kwestiami związanymi z rozwojem infrastruktury. Problemy, które w trakcie badań ilościowych zostały jedynie zasygnalizowane, w trakcie spotkań konsultacyjnych zostały dokładnie omówione. Ustalenia warsztatowe, wyniki badań ankietowych oraz analizy danych zastanych posłużyły do stworzenia projektu analizy SWOT.

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Zarówno badania ankietowe, jak i spotkania warsztatowe, zaowocowały szeregiem wniosków i rekomendacji, które zostały wykorzystane zarówno w przygotowaniu analizy SWOT, jak i opracowaniu wizji gminy Człuchów oraz celów strategicznych i celów szczegółowych, będących centralnym punktem opracowanych założeń strategicznych.

Wnioski:

- Poszczególne społeczności na terenie gminy charakteryzują się relatywnie niskim stopniem integracji i zaangażowania społecznego (im mniejsza miejscowość tym większy stopień integracji i zaangażowania).
- Małe zaangażowanie społeczne widoczne jest też w niewielkiej potrzebie mieszkańców do aktywnego działania w ramach podmiotów III sektora. Należy jednak przyznać, że na terenie gminy działa relatywnie dużo kół gospodyń wiejskich i organizacji tego typu.
- Teren gminy można podzielić na dwa rodzaje obszarów. Pierwszy stanowią miejscowości o dużym potencjale wzrostu liczby mieszkańców, drugi to miejscowości o ujemnym bilansie demograficznym i migracyjnym. Podział ten różnicuje też postrzeganie niektórych kwestii społecznych oraz gospodarczych.
- Na terenie całej gminy mieszkańcy zgłaszają problem dostępności do transportu publicznego.
- Jedną z najbardziej negatywnie ocenianych kwestii i najczęściej sygnalizowanych problemów, jest dostępność do usług medycznych na terenie gminy. Problem ten narasta wraz z wiekiem mieszkańców.
- Znaczącym problemem zgłaszanym przez mieszkańców jest brak lub słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna. W trakcie warsztatów uwidoczniono także problemy z budową takiej infrastruktury. Rekomendacją na etapie tworzenia modelu rozwojowego, powinny być działania animujące rozwój infrastruktury.
- W trakcie konsultacji stwierdzono także pewne niedostatki w kwestiach związanych z promocją gminy. O ile aktywność samorządu np. w mediach społecznościowych jest w miarę duża, to konstruowany przekaz nie trafia do wszystkich odbiorców. Problem sprowadza się do identyfikacji grup odbiorców oraz konstruowania różnorodnych przekazów, które są formą dopasowane do odbiorców (brak informatorów drukowanych).

- Zarówno w trakcie badań, jak i spotkań konsultacyjnych, pojawiła się kwestia zagrożenia rozwojowego ze strony negatywnych procesów demograficznych. O ile na tle innych gmin, sytuacja gminy Człuchów wygląda relatywnie dobrze, to procesy starzenia się społeczności i ujemnych bilansów migracyjnych postępują także na terenie gminy.

Analiza SWOT

Podstawowym narzędziem wykorzystywanym w analizie strategicznej jest Analiza SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats). Analiza ta opiera się na zestawieniu pozytywnych i negatywnych czynników o charakterze zewnętrznym (szans i zagrożeń) oraz czynników rozwojowych o charakterze wewnętrznym, które kategoryzuje się jako mocne i słabe strony. Poniższe zestawienia są wynikiem analiz, które zostały oparte o:

- wnioski z opisu charakterystyki gminy,
- dane liczbowe, opisowe i przestrzenne,
- wyniki badań ankietowych,
- wnioski w przeprowadzonych warsztatach.

Analizę SWOT dla gminy Człuchów przedstawia poniższe zestawienie. Dokonane kategoryzacje są efektem przeprowadzonych analiz diagnostycznych.

MOCNE STRONY GMINY CZŁUCHÓW

Położenie geograficzne (droga krajowa 25/droga krajowa nr 22)
Posiadane tereny inwestycyjne
Położenie w bezpośrednim sąsiedztwie Człuchowa i Chojnic
Walory przyrodnicze (jeziora, lasy)
Infrastruktura drogowa
Dobra infrastruktura energetyczna – tereny inwestycyjne
Duża liczba realizowanych zadań inwestycyjnych
Duży i stabilny budżet gminy (duże dochody własne)
Dodatnie wskaźniki demograficzne (rosnąca liczba mieszkańców)
Relatywnie niska stopa bezrobocia
Doinwestowana baza edukacyjna
Cisza i spokój
Tereny pod budownictwo mieszkaniowe
Potencjał turystyczny (niezurbanizowane tereny nad jeziorami)
Infrastruktura sportowo-rekreacyjna
Rozwój infrastruktury sportowej
Bliskość innych atrakcji turystycznych (zamek, szlaki kajakowe itp.)
Czyste środowisko
Brak uciążliwego przemysłu

Tabela 67. Mocne strony gminy Człuchów.

SŁABE STRONY GMINY CZŁUCHÓW

Słaba komunikacja publiczna (transport zbiorowy)
Nierównomierny rozwój różnych części gminy (gmina dwóch prędkości)
Brak rozpoznawalnej marki gminy
Brak rozpoznawalnych produktów lokalnych (wydarzenie, produkt, miejsce rozpoznawalne w perspektywie regionu lub Polski)
Problem z identyfikacją „nowych” mieszkańców w miejscu
Mała aktywność społeczna
Słaby dostęp do usług medycznych
Emigracja młodych, wykształconych mieszkańców
Duże oddalenie od dużych ośrodków miejskich (Gdańsk, Szczecin, Poznań)
Starzejące się społeczności
Brak zachęt do rozwoju małej przedsiębiorczości
Niezagospodarowane tereny inwestycyjne
Słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna
Brak rozbudowanej współpracy zagranicznej
Brak Centrum Kultury
Brak form budżetu partycypacyjnego

Tabela 68. Słabe strony gminy Człuchów.

SZANSE GMINY CZŁUCHÓW

Systematycznie rosnąca liczba mieszkańców
Oddalenie od dużych aglomeracji
Zjawisko suburbanizacji
Położenie na styku dwóch miast, dla których gmina może stać się „sypialnią”
Możliwość pracy zdalnej (część wykonywanych zawodów nie wymaga mieszkania w dużym mieście)
Rozwój turystyki
Mała konkurencyjność większości okolicznych gmin
Rozwój przedsiębiorczości
Rozwój odnawialnych źródeł energii
Polepszający się poziom infrastruktury drogowej w kraju
Zwiększenie się ruchu turystycznego na terenie kraju (zwłaszcza w obrębie terenów oddalonych od aglomeracji oraz oddalonych od dużych ośrodków turystycznych)
Partnerstwo z podmiotami III sektora oraz rozwój sieci NGO
Rozwój edukacji i oferty szkół i przedszkoli
Rozwój infrastruktury kulturalnej i sportowej
Możliwość pozyskania zewnętrznych środków finansowych

Tabela 69. Szanse rozwojowe gminy Człuchów.

ZAGROŻENIA DLA GMINY CZŁUCHÓW

Konkurencja z ościennymi gminami
Oddalenie od dużych aglomeracji
Niestabilne i często zmieniające się przepisy prawa
Mniejsze środki finansowe z UE (w nowej perspektywie mniejsze o ok 40% środki przeznaczone dla województwa Pomorskiego)
Obciążanie samorządu dodatkowymi zadaniami
Brak dużej rozpoznawalności gminy
Brak identyfikacji z gminą osób przeprowadzających się na jej teren
Duża liczba miejscowości i sołectw – co wymusza rozdrobnienie działań inwestycyjnych
Wieloletnie zaniedbania w kontekście budowania oferty turystycznej i rekreacyjnej
Peryferyjne położenie regionu na przestrzeni kraju (niska dostępność transportowa kraju)
Wysokie obciążenia finansowe i koszty pracy
Emigracja ludności, głównie młodych osób, które wyjeżdżają do większych ośrodków
Emigracja osób wykwalifikowanych
Brak dostosowania systemu edukacyjnego do potrzeb rynku pracy
Konkurencyjność innych regionów turystycznych
Niesprzyjająca koniunktura w gospodarce światowej i krajowej (przedłużająca się pandemia)

Tabela 70. Zagrożenia dla gminy Człuchów.

Uwagi i spostrzeżenia

Okres realizacji konsultacji narzucił pewne ograniczenia i spowodował, że liczba przedsięwzięć konsultacyjnych o charakterze spotkań i warsztatów, musiała zostać zredukowana. Ogromną część materiału analitycznego dostarczyły jednak badania ilościowe, które dzięki kwotowemu charakterowi doboru próby, jej liczebności oraz dużej ilości uzyskanych danych, dostarczyły wielu ważnych i interesujących wniosków. Wraz z przeprowadzoną diagnozą stanu gminy Człuchów oraz analizami o charakterze statystycznym, konsultacje społeczne pozwoliły na przygotowanie wniosków, które posłużyły między innymi do stworzenia syntetycznej analizy SWOT. Ostateczna wersja tej analizy powstała bowiem w oparciu o dane uzyskane w badaniach ankietowych, stwierdzenia uczestników spotkań konsultacyjnych oraz szereg wniosków wynikających z analizy danych zastanych.

WNIOSKI Z DIAGNOZY SPOŁECZNO GOSPODARCZEJ

Wyzwania i potrzeby rozwojowe gminy Człuchów zostały opracowane na podstawie przeprowadzonych analiz: desk research (analiza danych zastanych), przeprowadzonych badań ankietowych, spotkań konsultacyjnych oraz analizy SWOT. Wyniki powyższych analiz umożliwiły określenie potrzeb rozwojowych w wybranych obszarach strategicznych:

Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej

Mimo położenia na przecięciu dwóch dróg krajowych (nr 222 i nr 25), które są głównymi szlakami komunikacyjnymi, łączącymi największe ośrodki miejskie w okolicy. Ich położenie na terenie gminy jest z jednej strony szansą rozwojową, ale może też przysparzać kłopotów, takich jak ryzyko destabilizacji kierunków rozwojowych stref podmiejskich w kontekście budowy obwodnicy Człuchowa.

Równocześnie gmina Człuchów położona jest w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Człuchów oraz bardzo małej odległości od miasta Chojnice. Sprawia, to, że pełni ona rolę gminy podmiejskiej. W stosunku do miasta Człuchów, gmina ma wręcz charakter obwarzankowy. Dzięki bliskości ośrodków miejskich następuje systematyczne przenoszenie się mieszkańców i przedsiębiorców do strefy podmiejskiej.

Zjawisko suburbanizacji powoduje systematyczny wzrost liczby mieszkańców, ale stanowi także przyczynę nierównomiernego rozwoju poszczególnych obszarów gminy. Peryferyjne obszary, które są oddalone od Człuchowa i Chojnic, rozwijają się zdecydowanie wolniej, a w wielu przypadkach stanowią wręcz obszary drugiej prędkości.

Różnicę w tempie rozwoju widać również w sferze planowania przestrzennego. Większość planów miejscowych jest tworzona w obrębie obszarów podmiejskich i wiąże się zwłaszcza z rozwojem osiedli mieszkalnych.

Nadrzędnym dokumentem planistycznym jest *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Człuchów*. Na terenie gminy Człuchów obowiązuje również 35 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obejmują one łącznie ok 6% powierzchni gminy, czyli 3754 ha.

Na terenach nieobjętych obecnie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, wydaje się decyzje o warunkach zabudowy i decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

W kontekście sytuacji przestrzennej należy zaznaczyć, że obszar gminy ma w większości charakter rolniczy. Aż 55% powierzchni gminy stanowią użytki rolne, a 36 % lasy. Struktura funkcjonalna obszaru gminy w dużym stopniu jest również uwarunkowana występowaniem licznych obszarów ochronnych oraz licznych stanowisk archeologicznych. **Jednym z największych problemów w sferze przestrzennej, jest relatywnie słabo rozwinięty transport publiczny oraz postępujące w związku z tym wykluczenie komunikacyjne części mieszkańców gminy.**

Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej

Na tle wyników dla województwa, powiatu i okolicznych gmin, gmina Człuchów nie jest obszarem, który charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem rozwoju przedsiębiorczości. W 2019 roku w bazie REGON znajdowało się 751 podmiotów przypadających na 10 tys mieszkańców. Od kilku lat systematycznie rośnie liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących. Na terenie gminy nie ma również instytucjonalnego wsparcia w postaci inkubatora przedsiębiorczości, powierzchni biurowych i produkcyjnych dla startupów i firm rozpoczynających działalność.

Na terenie gminy Człuchów znajdują się natomiast specjalnie wydzielone i przygotowane tereny inwestycyjne. Strefy przeznaczone pod inwestycje, umiejscowione są w Kiełpinie (76,46 ha) oraz Rychnowach (29,1764 ha). W momencie opracowywania tego dokumentu na terenach inwestycyjnych rozpoczynały się przygotowania do pierwszych inwestycji podejmowanych przez zewnętrznych inwestorów. Na terenie gminy znajdują się także przestrzenie przygotowane pod budowę elektrowni wiatrowych. Specjalnie pod ten cel opracowane są cztery miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które obejmują łącznie ponad 3000 ha terenu. Pewnym problemem w sferze gospodarczej, jest bardzo słabe wykorzystanie potencjału turystycznego gminy. Przekłada się ono na znikomą aktywność gospodarczą mieszkańców w tym zakresie oraz na prawie zupełny brak strategicznego planowania w kontekście branży turystycznej na terenie gminy Człuchów

Sytuacja gospodarcza wiąże się również z obrazem rynku pracy. Mimo, że liczba osób bezrobotnych systematycznie spada, to w opiniach mieszkańców jest to nadal jedna z głównych bolączek gminy Człuchów. Jest tak przede wszystkim dlatego, że w wachlarzu dostępnych miejsc pracy, nadal jest relatywnie mało ofert skierowanych do pracowników wykwalifikowanych. Powoduje to ciągły i systematyczny odpływ mieszkańców z większymi kwalifikacjami. Sytuacja na rynku pracy, mimo to, nie należy

do najgorszych. Jest tak również dlatego, że gmina Człuchów stanowi swoiste zaplecze ludzkie dla ośrodków takich jak Człuchów i Chojnice.

Ostatnim aspektem opisującym kwestie gospodarcze jest kondycja finansowa samorządu. Jak obrazują to dane finansowe, Gmina Człuchów jest jednym z najbogatszych JST w powiecie człuchowskim. Jeżeli przyjmiemy wysokość wydatków budżetowych, przypadających na jednego mieszkańca, to gmina Człuchów jest zdecydowanym liderem. Sytuacja budżetowa jest stabilna, a sam budżet ma duży potencjał rozwojowy, co widać przede wszystkim w strukturze systematycznie rosnących dochodów własnych gminy.

Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej

Gmina Człuchów jest gminą wiejską o charakterystyce rolniczej. Zarówno układ osadniczy jak i struktura demograficzna poszczególnych społeczności, pokazuje relatywnie duże zróżnicowanie wewnętrzne. Jest ono efektem zarówno położenia gminy, jak i jej rozległości. Warto zaznaczyć, że liczba mieszkańców gminy Człuchów systematycznie rośnie, co jest ewenementem w porównaniu z innymi jednostkami samorządu terytorialnego w powiecie człuchowskim. Jest to zarówno efekt procesów suburbanizacyjnych, jak i dużej aktywności planistycznej gminy – zwłaszcza w kontekście przygotowywania terenów pod zabudowę mieszkaniową. Poza dodatnim bilansem migracyjnym, gmina Człuchów może pochwalić się także dodatnim bilansem demograficznym, co stanowi ważny czynnik rozwojowy.

Na terenie gminy Człuchów funkcjonuje dobrze działająca sieć szkół i przedszkoli. Niestety, zwłaszcza opieka przedszkolna wymaga tworzenia nowych oddziałów. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku opieki żłobkowej. Braki w tym zakresie stanowią znaczący problem dla lokalnej społeczności oraz potencjalnych nowych mieszkańców.

Lokalne społeczności powstawały w złożonych, powojennych procesach migracyjnych, a system osadnictwa wymusił wymieszanie się różnych grup regionalnych, religijnych i narodowościowych. Dziś stanowi to swoisty koloryt i wartość dodaną dla lokalnych społeczności. Niestety zarówno dane dotyczące aktywności społecznej, jak i stopnia przywiązania do miejsca pokazują, że mieszkańcy gminy charakteryzują się relatywnie małą aktywnością i poziomem integracji społecznej. Aktywność i poziom integracji zależy oczywiście od charakteru poszczególnych miejscowości, ale bezsprzecznie obszar ten wymaga interwencji. Pewnym rozwiązaniem może być zwiększenie aktywności kulturalnej oraz rekreacyjnej. Rozbudowana sieć świetlic wiejskich na terenie gminy, wymaga jednak nowej oferty programowej i impulsów rozwojowych generowanych przez instytucje kultury.

Starzejące się lokalne społeczności, wymagają również coraz doskonalszej opieki zdrowotnej oraz coraz szerszego wachlarza usług opiekuńczych. Słaby dostęp do usług medycznych jest jednym z najczęściej przytaczanych problemów na terenie gminy.

Wizja i misja rozwoju gminy

Strategia Rozwoju gminy Człuchów na lata 2021-2028 jest dokumentem, opierającym się na szczegółowej diagnozie aktualnej sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej. W trakcie prowadzonych analiz i konsultacji społecznych starano się zwrócić uwagę na różnorodne kwestie rozwojowe, które opierały się na analizie zarówno mocnych strony gminy, jak i obszarów problemowych. Odzwierciedleniem tych analiz jest określenie misji i wizji. Są to elementy strategii, wskazujące najważniejsze kierunki rozwoju.

Misja to odzwierciedlenie podstawowych wartości, które przyświecają władzom gminy i jej mieszkańcom. Misja ma również wskazać czynniki uzasadniające przyjęcie określonych wartości. W pewnym sensie zawiera ona w sobie odpowiedzi na pytania: *Kim jesteśmy? Czym się zajmujemy? Dlaczego to robimy? Gdzie zmierzamy?*

Wizja Gminy, to swoista projekcja oczekiwań stawianych wobec samorządu w długiej perspektywie czasowej. Wizja jest stanem docelowym, który planuje się osiągnąć w określonym czasie

WIZAJA GMINY CZŁUCHÓW

Gmina otwarta, proekologiczna i zorientowana na dynamiczny, wszechstronny i zrównoważony rozwój. Wykorzystująca potencjał przestrzenny, turystyczny i społeczny oraz wspierająca przedsiębiorczych mieszkańców.

MISJA GMINY CZŁUCHÓW

Gmina przyciągająca nowych mieszkańców i inwestorów. Gmina tworząca idealne warunki do życia, pracy i rozwoju społecznego oraz aktywnego wypoczynku mieszkańców i turystów.

Cel główny

Gmina Człuchów przyjazną przestrzenią do życia i inwestowania.

Cele strategiczne i cele operacyjne

CEL STRATEGICZNY I – SPÓJNA PRZESTRZEŃ I NOWOCZESNA INFRASTRUKTURA

Cel operacyjny 1.1 Poprawa dostępności komunikacyjnej

Kierunki działań:

- Rozbudowa sieci połączonych ze sobą ścieżek rowerowych na terenie gminy.
- Poprawa stanu technicznego dróg gminnych – zmiana nawierzchni dróg gruntowych.
- Poprawa stanu technicznego dróg powiatowych, wojewódzkich oraz krajowych.
- Wzmocnienie roli transportu kolejowego.
- Efektywna obsługa samochodowego ruchu tranzytowego na terenie gminy.
- Wspieranie rozwoju niepublicznej komunikacji zbiorowej.
- Rozwój infrastruktury transportowej.

Oczekiwane rezultaty:

- Budowa odcinków ścieżek rowerowych położonych przy drogach gminnych.
- Współdziałanie przy budowie ścieżek rowerowych z zarządcami dróg powiatowych, wojewódzkich i krajowych.
- Systematyczna przebudowa kolejnych odcinków dróg gminnych (wymiana nawierzchni na nawierzchnie bitumiczne, utwardzone nawierzchnie z kostki betonowej lub inne nawierzchnie o podobnych właściwościach).
- Zwiększenie mobilności mieszkańców – zwłaszcza mieszkających w miejscowościach peryferyjnych.
- Budowa i remonty przystanków i wiat przystankowych oraz budowa nowych chodników.

Wskaźniki osiągnięcia celu:

Liczba kilometrów wybudowanych ścieżek rowerowych (km.).	Wzrost
Liczba kilometrów przebudowanych dróg nieutwardzonych (km.).	Wzrost
Większa liczba dostępnych połączeń w formie transportu zbiorowego (km.)	wzrost

Liczba wybudowanych lub wyremontowanych przystanków i wiat przystankowych (km.).	wzrost
Liczba metrów wybudowanych chodników (metry).	wzrost

Cel operacyjny 1.2 Rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej

Kierunki działań:

- Systematyczny rozwój infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej.
- Rozwój infrastruktury komunikacyjnej.
- Wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.
- Budowa mieszkań komunalnych i socjalnych.
- Rozwój sieci gazowej na terenie gminy.
- Rozwój nowoczesnej sieci telekomunikacyjnej.

Oczekiwane rezultaty:

- Budowa infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej.
- Przygotowanie terenów i budowa mieszkań komunalnych i mieszkań socjalnych.
- Rozbudowa sieci gazowej i przyłączenie do niej kolejnych miejscowości.
- Zwiększenie dostępności internetu.

Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego 1.2	
Liczba kilometrów wybudowanej sieci wodociągowej i sieci kanalizacyjnej (km.).	Wzrost
Liczba nowo przyłączonych budynków do sieci wodociągowej i sieci kanalizacyjnej (szt.).	Wzrost
Liczba udostępnionych lokali komunalnych i lokali socjalnych (szt.).	wzrost
Liczba mieszkańców korzystających z internetu światłowodowego.	wzrost

Cel operacyjny 1.3 Spójne planowanie zagospodarowania przestrzeni

Kierunki działań:

- Planowanie zagospodarowania przestrzeni przez sukcesywne sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i objęcia nimi jak największego obszaru Gminy.
- Ochrona unikatowych walorów przyrodniczych oraz elementów dziedzictwa kulturowego.

- Aktualizowanie studium ukierunkowania i kierunków zagospodarowania w oparciu o różnorodny potencjał rozwojowy poszczególnych części gminy.
- Stworzenie spójnego projektu rewitalizacji przestrzeni zdegradowanych na terenie gminy.

Oczekiwane rezultaty:

- Rozwój zabudowy mieszkaniowej z zachowaniem ładu przestrzennego.
- Rozwój zabudowy letniskowej i turystycznej z zachowaniem naturalnych walorów przestrzennych i krajobrazowych.
- Opracowanie planu budowy infrastruktury (sieć wodociągowa, sieć kanalizacyjna, sieć gazowa, drogi) na terenach planowanych inwestycji.
- Rozwój ogólnodostępnych przestrzeni publicznych.
- Rozwój przestrzeni przeznaczonych do budowy odnawialnych źródeł energii.
- Ochrona krajobrazu i racjonalne korzystanie z zasobów środowiska.
- Ochrona planistyczna najlepszych jakościowo gleb i wzmacnianie rolniczego charakteru terenów związanych z funkcjami rolnymi.
- Rewitalizacja przestrzeni zdegradowanych na terenie gminy.

Wskaźniki osiągnięcia celu:

Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego 1.3	
Stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego powierzchni Gminy (%).	Wzrost
Stopień aktualności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (%).	Wzrost
Powierzchnia przestrzeni publicznych dostępnych dla mieszkańców (szt.).	wzrost
Powierzchnia gminy objęta planami rewitalizacji (km ²).	wzrost

CEL STRATEGICZNY II – KONKURENCYJNOŚĆ OPARTA NA ROZWOJU GOSPODARCZYM

Cel operacyjny 2.1 Czyste środowisko i czysta energia

Kierunki działań:

- Realizacja programu dofinansowań do wymiany źródeł ciepła na proekologiczne w budynkach mieszkalnych.
- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej.
- Wymiana źródeł ciepła w budynkach komunalnych oraz budynkach użyteczności publicznej.
- Prowadzenie działań edukacyjnych i kształtowanie świadomości proekologicznej mieszkańców.
- Zwalczanie roślin potencjalnie niebezpiecznych i inwazyjnych takich jak Barszcz Sosnowskiego.
- Promowanie ekologicznej produkcji energii.
- Promowanie elektromobilności.
- Rozbudowa sieci kanalizacyjnej.
- Realizacja zadań związanych z retencją na wsi .
- Promowanie budowy instalacji służących przydomowej retencji.
- Wspierania działań melioracyjnych na terenach rolniczych.

Oczekiwane rezultaty:

- Zwiększenie ilości odprowadzanych ścieków do systemu kanalizacji sanitarnej
- Poprawa jakości wód powierzchniowych.
- Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń (zwłaszcza pyłów PM 2,5, PM 10 oraz emisji CO₂).
- Zwiększenie liczby gospodarstw domowych ogrzewanych ekologicznymi źródłami energii.
- Zwiększenie liczby gospodarstw domowych produkujących ekologiczną energię
- Rozwój elektromobilności.
- Zwiększenie ilości wody zatrzymywanej na terenie gminy.
- Uregulowanie gospodarki wodnej i zapobieganie zalewaniu i nadmiernemu wysuszeniu terenów rolniczych.

Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego 2.1	
Liczba wymienionych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych (szt.)	Wzrost
Liczba budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji (szt.) Liczba budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji (szt.)	Wzrost

liczba stacji ładowania pojazdów elektrycznych na terenie Gminy (szt.)	wzrost
Liczba proekologicznych wydarzeń lub akcji edukacyjnych (szt.)	wzrost
Liczba przydomowych instalacji retencyjnych na terenie gminy (szt.)	wzrost
Liczba zrealizowanych zadań związanych z retencją na wsi	wzrost
Długość urządzeń melioracyjnych poddanych konserwacji lub odtworzeniu (km.)	wzrost
Liczba nowych instalacji fotowoltaicznych powstałych na terenie gminy (szt.)	wzrost
Powierzchnia występowania Barszczu Sosnowskiego (ha)	spadek

Cel operacyjny 2.2 Rozwój turystyki jako czynnika wzmacniającego gospodarkę gminy Człuchów

Kierunki działań:

- Rozbudowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w rejonach szczególnie atrakcyjnych turystycznie.
- Tworzenie warunków do budowy zabudowy letniskowej.
- Wspieranie rozwoju bazy noclegowej na terenie gminy.
- Wspieranie rozwoju bazy gastronomicznej na terenie gminy.
- Wspieranie rozwoju usług turystycznych.
- Stworzenie spójnej oferty turystycznej (pobytovej i przejazdowej).
- Współpraca z nadleśnictwami w celu zwiększenia dostępności do okolicznych lasów.
- Współpraca z okolicznymi samorządami w tworzeniu spójnej oferty skierowanej do turystów.
- Tworzenie infrastruktury rekreacyjnej takiej jak ścieżki rowerowe, stacje i plaże.
- Kształcenie profesjonalnych kadr zajmujących się obsługą ruchu turystycznego.

Oczekiwane rezultaty:

- Zwiększenie dostępnej liczby miejsc noclegowych (sezonowych i całorocznych).
- Zwiększenie liczby turystów odwiedzających gminę.
- Zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych związanych z obsługą ruchu turystycznego.
- Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych.
- Zwiększenie liczby stanic i plaż.
- Zwiększenie liczby dostępnych pól namiotowych oraz campingów.
- Zwiększenie liczby obiektów letniskowych.

Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego 2.2	
Liczba dostępnych miejsc noclegowych (całorocznych).	Wzrost
Liczba dostępnych miejsc noclegowych (sezonowych).	Wzrost
Liczba podmiotów gospodarczych zajmujących się turystyką.	wzrost
Długość dostępnych ścieżek rowerowych.	wzrost
Liczba dostępnych stanic turystycznych.	wzrost
Liczba dostępnych plaż.	wzrost
Liczba wybudowanych obiektów letniskowych.	wzrost

Cel operacyjny 2.3 Rozwój oferty inwestycyjnej i wspieranie rozwoju przedsiębiorczości

Kierunki działań:

- Tworzenie w dokumentach planistycznych przestrzeni dedykowanych dla rozwoju przemysłu.
- Tworzenie infrastruktury technicznej dla terenów inwestycyjnych.
- Tworzenie zachęt dla potencjalnych inwestorów.
- Pogłębianie współpracy z lokalnymi firmami i przedsiębiorcami.
- Wspieranie przedsiębiorczości i samozatrudnienia.
- Tworzenie warunków do przekwalifikowania osób bezrobotnych i wprowadzania ich na rynek pracy.
- Wspieranie startupów i firm wykorzystujących nowoczesne technologie i rozwiązania innowacyjne.
- Wspieranie podmiotów ekonomii społecznej.

Oczekiwane rezultaty:

- Przyciągnięcie na teren gminy nowych inwestorów.
- Zwiększenie konkurencyjności i atrakcyjności inwestycyjnej gminy.
- Stworzenie nowych terenów inwestycyjnych na terenie gminy.
- Zmniejszenie bezrobocia wśród mieszkańców.

Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego 2.3	
Liczba miejsc pracy utworzonych na terenie wyznaczonych obszarów inwestycyjnych.	Wzrost
Liczba podjętych działań we współpracy z lokalnymi firmami i przedsiębiorcami.	Wzrost
Powierzchnia dostępnych terenów inwestycyjnych na terenie gminy.	wzrost
Liczba programów i działań mających na celu wsparcie tworzenia nowych podmiotów gospodarczych.	wzrost
Liczba podmiotów ekonomii społecznej utworzonych na terenie gminy.	wzrost
Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym na terenie gminy Człuchów.	spadek

Cel operacyjny 2.4 Rozpoznawalna marka i skuteczna promocja

Kierunki działań:

- Stworzenie spójnego systemu informacji turystycznej na terenie gminy.
- Stworzenie systemu informacyjnego dla mieszkańców i turystów, wykorzystującego różne kanały komunikacyjne.
- Tworzenie nowych produktów turystycznych i promocja istniejących atrakcji.
- Wspieranie lokalnych podmiotów działających w branży turystycznej w promocji ich produktów i usług.
- Uczestniczenie w wydarzeniach promocyjnych i targowych.
- Promocja oferty inwestycyjnej i osadniczej.
- Rozszerzanie współpracy międzynarodowej w oparciu o sieć partnerstw z podmiotami z innych krajów.
- Oznakowanie atrakcji turystycznych na terenie gminy.

Oczekiwane rezultaty:

- Zwiększenie rozpoznawalności gminy w regionie i Polsce.
- Zwiększenie atrakcyjności oferty inwestycyjnej osadniczej i rekreacyjnej.
- Zwiększenie aktywności mieszkańców i uczestnictwa w życiu gminy, dzięki lepszemu dostępowi do informacji .
- Zwiększenie świadomości walorów turystycznych i rekreacyjnych wśród mieszkańców Gminy i turystów.

Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego 2.4	
Liczba utworzonych punktów informacji turystycznej.	Wzrost
Liczba oznakowanych atrakcji turystycznych na terenie gminy.	Wzrost
Liczba nowych produktów turystycznych.	wzrost
Liczba wydarzeń i imprez promocyjnych w których uczestniczyła gmina.	wzrost
Liczba osób korzystających z elektronicznych narzędzi promocyjnych (strona www, profile w mediach społecznościowych).	wzrost

CEL STRATEGICZNY III – DYNAMICZNA I AKTYWNA SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA

Cel operacyjny 3.1 Bogata oferta kulturalna i rekreacyjna

Kierunki działań:

- Rozbudowa infrastruktury społecznej i kulturalnej (świetlic wiejskich).
- Utworzenie Gminnego Centrum Kultury.
- Budowa lub adaptacja pomieszczeń na potrzeby siedziby Centrum Kultury.
- Stworzenie oferty kulturalnej skierowanej do świetlic wiejskich.
- Stworzenie produktu kulturalnego (wydarzenie, festiwal), które będzie miało zasięg ponadlokalny.
- Rozbudowa bazy rekreacyjnej takiej jak place zabaw, siłownie plenerowe, ścieżki edukacyjne).
- Wspieranie sportowców i twórców kultury w szczególności przez programy stypendialne, nagrody i wyróżnień.
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze sportu, kultury i rekreacji.

Oczekiwane rezultaty:

- Poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego przez mieszkańców gminy.
- Zwiększanie atrakcyjności gminy jako miejsca do zamieszkania, dzięki dostępności infrastruktury sportowej, kulturalnej i rekreacyjnej.
- Poprawa stanu zdrowia mieszkańców dzięki aktywności fizycznej.
- Tworzenie warunków do budowania relacji społecznych i zmniejszania ryzyka występowania patologii społecznych.
- Pobudzenie aktywności mieszkańców w oparciu o ofertę świetlic wiejskich.

Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego 3.1	
Liczba organizacji pozarządowych działających w obszarze sportu, kultury i rekreacji.	Wzrost
Liczba wybudowanych placów zabaw i siłowni zewnętrznych.	Wzrost
Liczba wybudowanych obiektów sportowych.	wzrost
Liczba wydarzeń kulturalnych organizowanych na terenie gminy.	wzrost
Liczba przyznanych stypendiów w zakresie sportu i kultury.	wzrost
liczba przeprowadzonych wydarzeń kulturalnych w świetlicach wiejskich (szt.).	wzrost
Liczba cyklicznych zajęć zrealizowanych na świetlicach wiejskich.	wzrost

Cel operacyjny 3.2 Silna tożsamość i aktywność lokalna

Kierunki działań:

- Pobudzenie oddolnej aktywności mieszkańców.
- Wspieranie budowania się więzi mieszkańców z gminą i tożsamości lokalnej.
- Promowanie historii gminy i dziedzictwa kulturowego.
- Utworzenie Gminnej Rady Seniorów.
- Utworzenie Gminnej Rady Młodzieżowej.
- Utworzenie budżetu partycypacyjnego.
- Tworzenie wydarzeń lokalnych mających na celu podnoszenie poziomu integracji społecznej.

Oczekiwane rezultaty:

- Zwiększenie aktywności mieszkańców.
- Zwiększenie poziomu identyfikacji mieszkańców z gminą.
- Zwiększenie wiedzy mieszkańców na temat historii gminy oraz dziedzictwa materialnego i niematerialnego.
- Zwiększenie partycypacji mieszkańców w podejmowaniu decyzji dotyczących lokalnych społeczności.
- Zwiększenie liczby wydarzeń lokalnych.

Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego 3.2	
Liczba inicjatyw zgłoszonych w ramach budżetu partycypacyjnego.	Wzrost
Liczba wydarzeń lokalnych organizowanych przez mieszkańców.	Wzrost
Liczba organizacji społecznych (fundacji, stowarzyszeń) działających na terenie gminy.	wzrost
Liczba posiedzeń Rady Seniorów.	wzrost
Liczba posiedzeń Rady młodzieżowej.	wzrost

Cel operacyjny 3.3 Nowoczesne usługi społeczne

Kierunki działań:

- Utworzenie placówek wsparcia dziennego dla seniorów z terenu gminy.
- Przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przeciwdziałania narkomanii oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.
- Identyfikacja i eliminacja barier architektonicznych utrudniających. przemieszczanie się osobom niepełnosprawnym w budynkach użyteczności publicznej.
- Podjęcie działań mających na celu przeciwdziałaniu wykluczeniu seniorów i dzieci z rodzin wieloproblemowych.
- Podnoszenie stopnia integracji mieszkańców, ich aktywności społecznej i zapobieganie osłabianiu pozycji rodziny w strukturze lokalnych społeczności.
- Zwiększanie liczby działań profilaktycznych mających na celu zapobieganie rozwojowi uzależnień.

Oczekiwane rezultaty:

- Stworzenie systemu wsparcia dziennego dla rodzin, osób niesamodzielnych, seniorów i osób niepełnosprawnych.
- Likwidacja istniejących barier architektonicznych.
- Tworzenie klubów seniora.
- Wspieranie organizacji społecznych zajmujących się działaniami profilaktycznymi.
- Tworzenie mieszkań chronionych.
- Zwiększenie dostępności do usług psychologicznych.
- Rozbudowywanie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci.
- Przeciwdziałanie problemowi uzależnienia od internetu i cyberprzemocy.

Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego 3.3	
Liczba rodzin korzystających ze wsparcia opieki społecznej.	spadek
Liczba osób korzystających ze wsparcia opieki społecznej.	spadek
Liczba „Niebieskich Kart”.	spadek
Liczba funkcjonujących klubów seniora.	wzrost
Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych .	wzrost
Liczba osób korzystających ze wsparcia dziennego osób niesamodzielnych, seniorów, rodzin i osób niepełnosprawnych.	wzrost

Cel operacyjny 3.4 Rozbudowana sieć przedszkoli i żłobków

Kierunki działań:

- Budowa lub modernizacja istniejących placówek przedszkolnych.
- Budowa żłobka gminnego.
- Dostosowanie sieci przedszkoli i żłobków do sytuacji demograficznej oraz układu osadniczego.

Oczekiwane rezultaty:

- Zwiększenie liczby dostępnych miejsc w żłobkach i przedszkolach.
- Zwiększenie atrakcyjności zamieszkania na terenie gminy poprzez zapewnienie opieki żłobkowej i wczesnoszkolnej.
- Zwiększenie aktywności zawodowej rodziców poprzez odciążenie ich z obowiązku opieki nad dziećmi w wieku do lat 5.

Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego 3.4	
Liczba dostępnych miejsc w żłobkach (szt.).	wzrost
Liczba dostępnych miejsc w przedszkolach (szt.).	wzrost
Liczba wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów przedszkolnych lub żłobków (szt.).	wzrost

Cel operacyjny 3.5 Bezpieczeństwo zdrowotne mieszkańców

Kierunki działań:

- Tworzenie warunków do zwiększenia liczby podmiotów medycznych działających na terenie gminy.
- Realizowanie programów profilaktycznych w zakresie chorób cywilizacyjnych i innych chorób.
- Budowanie świadomości mieszkańców dotyczącej współodpowiedzialności za ich stan zdrowia.

Oczekiwane rezultaty:

- Zwiększenie się liczby dostępnych lekarzy pierwszego kontaktu i lekarzy specjalistów na terenie gminy.
- Zwiększenie się liczby dostępnych usług medycznych, takich jak usługi rehabilitacyjne, opiekuńcze i pielęgniarstwa.
- Zwiększenie świadomości społecznej dotyczące profilaktyki zdrowotnej.

Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego 3.5	
Liczba pacjentów przypadających na jednego lekarza rodzinnego.	spadek
Liczba przychodni lekarskich funkcjonujących na terenie gminy.	wzrost
Liczba akcji profilaktycznych i badań przesiewowych.	wzrost

Cel operacyjny 3.6 Nowoczesne szkoły i wysoki poziom kształcenia

Kierunki działań:

- Budowa nowych lub rozbudowa istniejącej infrastruktury edukacyjnej.
- Dostosowanie sieci szkół do sytuacji demograficznej oraz układu osadniczego.
- Rozwój obszarów edukacyjnych związanych w nowymi technologiami i branżą IT.
- Rozwój zajęć pozalekcyjnych kształtujących postawy kreatywne i związane z edukacją artystyczną.
- Rozwój zajęć pozalekcyjnych o charakterze wyrównawczym.
- Stworzenie gminnego systemu stypendialnego, promującego najlepszych uczniów.
- Tworzenie klas o charakterze profilowanym.
- Tworzenie oferty przygotowującej młodzież do świadomego wyboru zawodu – podnoszenie świadomości istnienia zawodów deficytowych.
- Edukacja ekonomiczna i rozbudowane doradztwo zawodowe.

Oczekiwane rezultaty:

- Poprawa warunków nauczania w szkołach podstawowych.
- Rozszerzenie oferty edukacyjnej przez wprowadzenie dużego wachlarza zajęć dodatkowych i elementów profilowania ścieżek edukacyjnych.
- Zwiększanie konkurencyjności lokalnych szkół i podnoszenie atrakcyjności gminy przez dostęp mieszkańców do atrakcyjnej oferty edukacyjnej.
- Zwiększenie szans lokalnych uczniów na kontynuacji nauki w lepszych szkołach średnich, dzięki dobrym wynikom egzaminów, wynikającym z wdrożenia oferty zajęć pozalekcyjnych.

Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego 3.6	
Średnie wyniki egzaminów końcowych (%).	wzrost
Liczba realizowanych zajęć pozalekcyjnych (szt.).	wzrost
Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów edukacyjnych.	wzrost

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Zmiany zachodzące w sferze gospodarczej i społecznej, nie mogą być oderwane od umiejscowienia ich w konkretnej przestrzeni. Potencjalne zmiany są wręcz od niej uzależnione, bo charakter zagospodarowania przestrzennego wymusza lub ogranicza konkretne planowane działania.

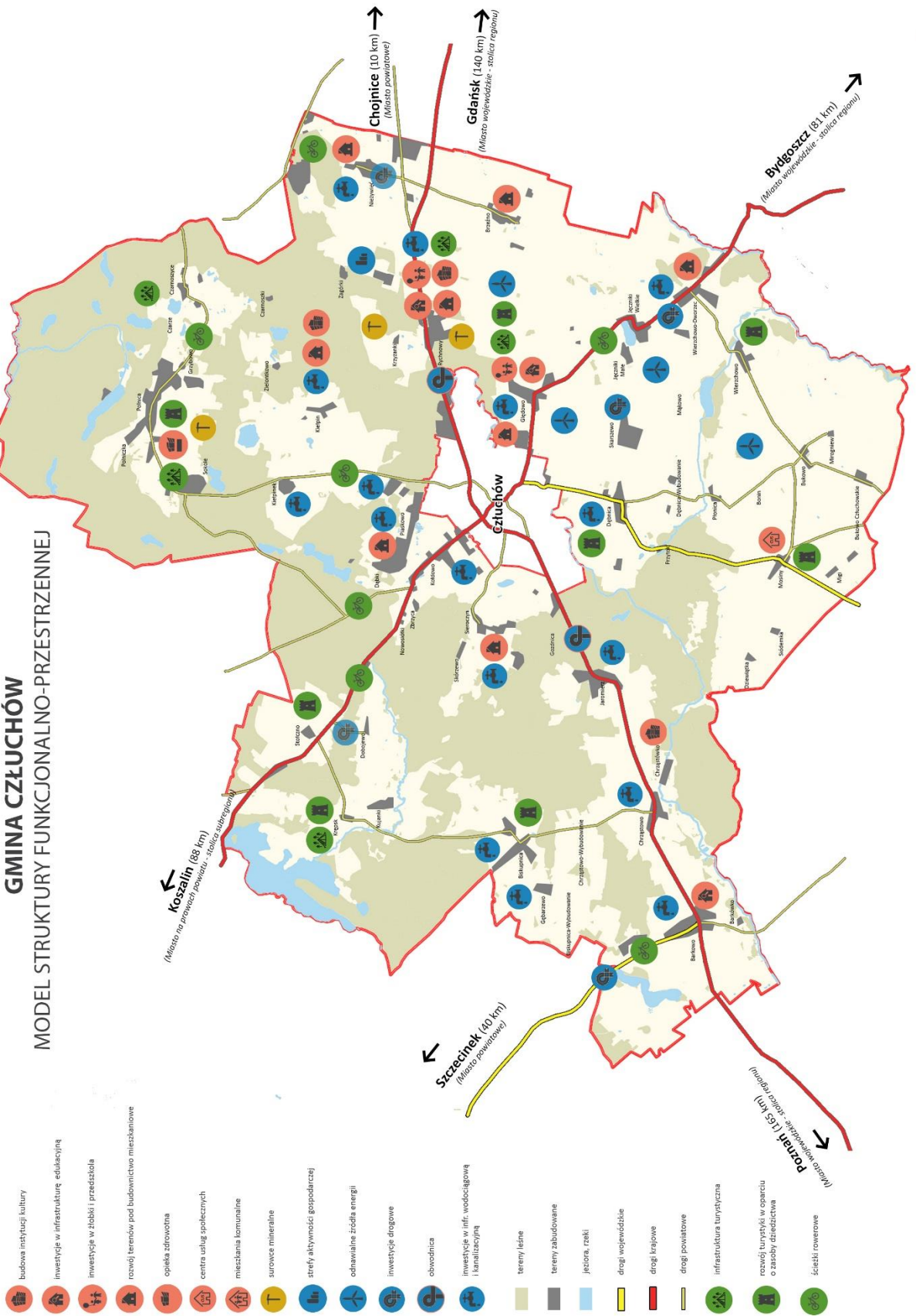
Gmina Człuchów graniczy bezpośrednio z miastem Człuchów. Jest też położona w niewielkiej odległości od miasta Chojnice. Oba ośrodki miejskie stanowią lokalne centra usługowe, gospodarcze i handlowe. Ze względu na swoje położenie, gmina Człuchów stanowi przede wszystkim funkcje zaplecza mieszkaniowego. Postępujące procesy suburbanizacji sprawiają, że dynamicznie rozwijają się strefy podmiejskie. Nie zmienia to jednak faktu, że gmina ma charakter przede wszystkim rolniczy. Blisko 55% powierzchni gminy stanowią grunty rolne, a 36% lasy. Na terenie gminy znajduje się również ponad 20 zbiorników wodnych oraz obszary ochronne. Czynniki te sprawiają, że na terenie gminy znajdują się liczne obszary o dużych walorach przyrodniczych oraz potencjale turystycznym.

Teren gminy Człuchów przecięty jest przez dwie drogi krajowe. Pierwsza z nich jest droga nr 25, łącząca Koszalin i Bydgoszcz. Druga, to droga krajowa nr 22, prowadząca od przejścia granicznego polsko-rosyjskiego w Grzechotkach do granicy polsko-niemieckiej w Kostrzynie nad Odrą. Oprócz dwóch głównych szlaków komunikacyjnych, na terenie gminy funkcjonuje rozbudowana sieć dróg wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych. Gmina ma charakter obwarzankowy, co oznacza, że swoim terenem otacza miasto Człuchów, które pełni rolę ośrodka administracyjno-usługowego i gospodarczego o znaczeniu lokalnym. W skali gminy można zauważyć duże zróżnicowanie, między innymi pod względem charakteru sieci osadniczej, pod względem zasobów środowiska naturalnego i pod względem demograficznym. Teren gminy można podzielić na tereny podmiejskie, charakteryzujące się rosnącą liczbą mieszkańców oraz dynamicznym rozwojem – zwłaszcza w sferze budownictwa mieszkaniowego oraz tereny oddalone od lokalnych ośrodków miejskich, które charakteryzuje zarówno słabsza infrastruktura, jak i systematycznie spadająca liczba mieszkańców.

Poniższy model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Człuchów, jest zobrazowaniem zmian, które są efektem zaplanowanych w strategii gminy kierunków rozwoju oraz ich wpływu na strukturę przestrzeni. Model uwzględnia naturalne uwarunkowania, powiązania komunikacyjne, sieć osadniczą, zasoby naturalne i obszary, które są szczególnie cenne przyrodniczo oraz problemy i potrzeby, które zostały zdiagnozowane w trakcie procesu tworzenia Strategii Rozwoju Gminy Człuchów.

GMINA CZŁUCHÓW

MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ

- budowa instytucji kultury
- inwestycje w infrastrukturę edukacyjną
- inwestycje w ziołobki i przesiadła
- rozwój terenów pod budownictwo mieszkaniowe
- opieka zdrowotna
- centra usług społecznych
- mieszkania komunalne
- surowce mineralne
- strefy aktywności gospodarczej
- odnawialne źródła energii
- inwestycje drogowe
- obwodnica
- inwestycje w inf. wodociągową i kanalizacyjną
- tereny leśne
- tereny zabudowane
- jeziora, rzeki
- drogi wojewódzkie
- drogi krajowe
- drogi powiatowe
- infrastruktura turystyczna
- rozwój turystyki w obszarze o zasoby dziedzictwa
- ścieżki rowerowe

CHARAKTERYSTYKA POSZCZEGÓLNYCH OBSZARÓW I KIERUNKÓW INTERWENCJI

- Jednym z kluczowych założeń Strategii Rozwoju Gminy Człuchów jest stałe przygotowywanie terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe. Kierunki rozwoju takich terenów powiązано przede wszystkim z obszarami podmiejskimi. Miejscowości, na terenie których rozwijana będzie przestrzeń pod budownictwo mieszkaniowe, to: Sieroczyn, Dąbki, Piaskowo, Głędowo, Kiełpin, Rychnowy, Nieżywieć, Brzeźno i Wierzchowo Dworzec.
- Rozwój zabudowy mieszkaniowej wymusza inwestycje związane z budową nowych wodociągów oraz kanalizacji sanitarnej. Inwestycje tego typu zaplanowano prawie na całym obszarze gminy Człuchów. Wśród miejscowości z dużym priorytetem realizacji tego typu prac znalazły się: Barkowo, Chrząstowo, Gębarzewo, Biskupnica, Jaromierz, Sieroczyn, Piaskowo, Kołdowo, Dębica, Głędowo, Rychnowy, Kiełpinek, Kiełpin, Wierzchowo-Dworzec i Nieżywieć.
- Rozwój budownictwa mieszkaniowego wymusza także ciągłe inwestycje w infrastrukturę drogową. Zadania mające na celu poprawę dostępności komunikacyjnej podzielone są na dwa rodzaje. Pierwszym z nich są inwestycje w drogi lokalne (gminne) i drogi wewnętrzne. Ich rozbudowana sieć utrudnia wskazanie obszarów priorytetowych. Zakłada się systematyczne interwencje (remonty, przebudowy oraz budowy) we wszystkich obszarach, które będą tego wymagały. Szczególny nacisk planuje się położyć na obszary o dużym potencjale rozwoju zabudowy oraz rozwoju funkcji przemysłowych.
- Ważnym elementem poprawy infrastruktury drogowej są remonty dróg wojewódzkich oraz dróg powiatowych. W przypadku dróg wojewódzkich remontu wymaga droga wojewódzka nr 201, biegnąca z Barkowa w kierunku Szczecinka. W przypadku dróg powiatowych, szczególnej interwencji wymagają drogi do Nieżywiecia, Skarszewa, Dobojeva oraz droga prowadząca do Wierzchowo-Dworzec.
- Jednym z największych wyzwań komunikacyjnych jest rozładowanie ruchu tranzytowego przebiegającego przez miasto Człuchów poprzez budowę obwodnicy. Wyprowadzenie ruchu tranzytowego przyspieszy komunikację pomiędzy wschodnim i zachodnim obszarem gminy. Biorąc pod uwagę, fakt, że gmina położona jest w obszarze podmiejskim, ułatwi to także komunikację z miastem (rozładowanie ruchu wewnątrz Człuchowa). Na etapie projektowania tego dokumentu nie została jeszcze podjęta decyzja o proponowanym przebiegu obwodnicy.
- Dostępność komunikacyjna, to nie tylko drogi, ale także ścieżki rowerowe. Perspektywa najbliższych lat, to plan systematycznej rozbudowy sieci dróg przeznaczonych dla rowerów. Pożądane kierunki rozwoju, to ścieżki rowerowe wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 201, drogi krajowej nr 25 oraz dróg w kierunku Przechlewa, Polnicy i Nieżywiecia.
- Szczegółowa analiza sieci szkół i stanu technicznego bazy edukacyjnej (w kontekście sytuacji demograficznej) wskazuje na potrzebę interwencji w Barkowie, Głędowie oraz Rychnowach.

- Ważnym aspektem, który wpłynął na strukturę celów jest konieczność rozwoju sieci opieki przedszkolnej i żłobkowej. Ze względu na duże rozproszenie struktury osadniczej, trudna jest lokalizacja inwestycji tego typu. Koncentracja interwencji została więc zaplanowana w oparciu o wskaźniki demograficzne oraz potencjał rozwojowy poszczególnych obszarów gminy. Infrastruktura związana z opieką żłobkową i przedszkolną będzie rozwijana w Głędowie i Rychnowach.
- W przestrzeni gminy wskazano także obszary przeznaczone na rozwój odnawialnych źródeł energii w postaci ferm wiatrowych. Inwestycje tego typu zaplanowane zostały w oparciu o istniejące plany miejscowe i zajmują obszar południowo wschodniej części gminy.
- W wielu miejscowościach istnieje rozbudowana infrastruktura kulturalna i rekreacyjna. Sieć świetlic wiejskich na terenie gminy Człuchów jest bardzo rozbudowana. Mimo to, ciągły rozwój społeczności wymusza także inwestycje w tym zakresie. Infrastruktura kulturalna będzie rozbudowywana w Chrzastówko, Kiełpinie i Rychnowach.
- W wielu miejscowościach położonych na terenie gminy Człuchów znajdują się zabytki o dużym znaczeniu dla podtrzymania dziedzictwa kulturowego regionu. W wielu przypadkach mają one także potencjał do budowania oferty turystycznej w oparciu o dziedzictwo kulturowe. W najbliższej perspektywie rozwojowej działania zmierzające w tym kierunku powinny być podjęte w: Biskupnicy, Krępsku, Stołcznie, Polnicy, Głędowie, Dębnicy, Wierzchowie i Mosinach.
- Ze względu na ponadprzeciętne walory przyrodniczo-krajobrazowe rozwój infrastruktury turystycznej powinien być realizowany w okolicach Krępska (sąsiedztwo największego akwenu wodnego na terenie gminy – Jeziora Krępsko), Polnicy, Czarnoszyca oraz Głędowa i Rychnów (bezpośrednie sąsiedztwo jeziora Rychnowskiego).

System finansowania i wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Człuchów

WDRAŻANIE STRATEGII

System realizacji strategii powiązany jest bezpośrednio, nie tylko z wdrażaniem poszczególnych zapisów dokumentu, ale także z monitoringiem oraz ewaluacją. Kluczowymi instytucjami i podmiotami, które powinny być zaangażowane w proces wdrażania strategii będą:

Urząd Gminy Człuchów

Władze samorządowe

Rada Gminy Człuchów

Jednostki organizacyjne Gminy Człuchów

Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy

Przedsiębiorcy działający na terenie gminy

Kluczową rolę w procesie wdrażania strategii będzie miał jednak Urząd Gminy Człuchów, którego zadaniem będzie koordynacja całego procesu wdrażania, monitorowanie wyników oraz ewaluacja podjętych działań.

RAMY FINANSOWE

Realizacja założeń Strategii Rozwoju Gminy Człuchów na lata 2021-2028 wymaga dywersyfikacji źródeł jej finansowania. Strategia będzie realizowana przy udziale różnych źródeł finansowania. Najistotniejsze źródło stanowić będzie budżet Gminy Człuchów. Zakres zaplanowanych interwencji strategicznych, wyklucza jednak możliwość sfinansowania całości tylko w oparciu o środki budżetowe. Z tego też powodu poszczególne kierunki rozwoju gminy będą wymagały włączenia innych źródeł finansowania. Do źródeł tych należą:

- Środki finansowe pochodzące z budżetu Gminy Człuchów.
- Środki finansowe pochodzące z budżetu państwa.
- Środki finansowe pochodzące z Unii Europejskiej – w szczególności z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego.
- Środki finansowe pochodzące ze źródeł partnerów publicznych.
- Środki finansowe pochodzące ze źródeł partnerów prywatnych.
- Środki finansowe ze źródeł organizacji pozarządowych .
- Inne środki zewnętrzne.

Spójność kierunków rozwoju gminy Człuchów z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa

Planowanie strategiczne jest procesem, który wymaga aby założenia opracowywanych dokumentów, a zwłaszcza kierunki działania, cele i poszczególnych przedsięwzięcia, były zgodne z obowiązującymi aktami prawnymi na poziomie regionalnym, krajowym i międzynarodowym UE. W tym kontekście opracowując założenia powyższej Strategii, analizowano ich zgodność z podstawowymi aktami prawnymi obowiązującymi w naszym kraju na dzień sporządzenia Strategii.

Przedstawiona Strategia Rozwoju Gminy Człuchów jest w pełni zgodna z aktami prawnymi, zarówno na poziomie krajowym, jak i Unii Europejskiej – które to dokumenty w wielu przypadkach ukierunkowywały założenia Strategii w celu dostosowania celów rozwoju gminy do wymagań prawa polskiego i międzynarodowego.

Specyfika tworzenia dokumentów strategicznych wymaga, aby były one w pełni zgodne i nie wykazywały sprzecznych zapisów z dokumentami strategicznymi na poziomie wyższym tzn. regionalnym czy krajowym. W trakcie opracowywania tego dokumentu, twórcom przyświecało założenie, że Strategia Rozwoju Gminy Człuchów ma swoimi założeniami przyczynić się do realizacji innych dokumentów strategicznych. Nadrzędnym założeniem było dążenie do tego, aby niniejsza Strategia nie była w żadnym wypadku sprzeczna z dokumentami nadrzędnymi. W ramach prac nad przedmiotową Strategią, dokonano zbadania jej szczegółowej zgodności z założeniami dokumentów strategicznych, istniejących na poziomie regionalnym i krajowym.

- W odniesieniu do poziomu województwa analizę oparto o projekt Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 (projekt przyjęty przez zarząd Województwa w dniu 15 października 2020 r. uchwałą nr 914/190/20).
- W odniesieniu do poziomu krajowego wykazano natomiast związek przede wszystkim z „Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030”, która stanowi podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa.

W ramach przeprowadzonych analiz porównawczych, nie odniesiono się do dokumentu strategicznego na poziomie powiatu. Analizy takiej nie przeprowadzono ze względu na brak aktualnej strategii na poziomie powiatu (obecna strategia obejmuje okres do roku 2020).

Tabela 71. Komplementarność założeń Strategii z dokumentami strategicznymi w skali lokalnej i krajowej.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030		Powiązania celów Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego i celów Strategii Rozwoju Gminy Człuchów
Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym,		
1.1	Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo.	x

1.2	Zwiększenie wykorzystania potencjału miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.	
1.3	Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego śląska	
1.4	Przeciwdziałanie kryzysom w obszarach zdegradowanych	x
1.5	Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszenie atrakcyjność inwestycyjną obszarów.	x
Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych		
2.1	Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	x
2.2	Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym	x
2.3	Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych specjalizacjach	
Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażanie polityk ukierunkowanych terytorialnie.		
3.1	Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem	
3.2	Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym.	x
3.3	Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych	x
3.4	Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej	

Tabela 72. Komplementarność założeń Strategii z dokumentami strategicznymi w skali regionalnej.

Powiązania celów Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego i celów Strategii Rozwoju Gminy Człuchów		TRWAŁE BEZPIECZEŃSTWO			OTWARTA WSPÓLNOTA REGIONALNA				ODPORNA GOSPODARKA			
		Bezpieczeństwo środowiskowe	Bezpieczeństwo energetyczne	Bezpieczeństwo zdrowotne	Fundamenty edukacji	Wrażliwość społeczna	Kapitał społeczny	Mobilność	Pozycja międzynarodowa	Zasoby pracy	Oferata czasu wolnego	Integracja z globalnym systemem transportowym
SPÓJNA PRZESTRZEŃ I NOWOCZESNA INFRASTRUKTURA	Poprawa dostępności komunikacyjnej											
	Rozwój infrastruktury technicznej											

KONKURENCYJNOŚĆ OPARTA NA ROZWOJU GOSPODARCZYM	Spójne planowanie zagospodarowania przestrzeni	
	Nowoczesna i estetyczna przestrzeń publiczna	
Rozpoznawalna marka i skuteczna promocja		
Rozwój oferty inwestycyjnej Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości		
Rozwój turystyki jako czynnika wzmacniającego gospodarkę gminy Czulchów		
Czyste środowisko i czysta energia		
Rozwój planowanie zagospodarowania przestrzeni		
Nowoczesna i estetyczna przestrzeń publiczna		
Spójne planowanie zagospodarowania przestrzeni		

Dynamiczna i aktywna społeczność lokalna					
Bezpieczeństwo zdrowotne mieszkańców	Bogata oferta kulturalna i rekreacyjna	Silna tożsamość i aktywność społeczności	Nowoczesne usługi społeczne skierowane do osób starszych, niepełnosprawnych i wykluczonych społecznie	Rozbudowana sieć przedszkoli i żłobków	Nowoczesne szkoły i wysoki poziom kształcenia

Monitorowanie i ewaluacja strategii

Monitoring i ewaluacja stopnia realizacji Strategii, są oparte o systematyczne zbieranie oraz analizowanie ilościowych i jakościowych danych, dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Człuchów.

Główny cel działań monitorujących, jest systematyczne zbieranie informacji na temat postępów w zakresie realizacji wskazanych w niej zadań i celów. Monitoring ma również na celu umożliwienie reagowania, na pojawiające się problemy realizacyjne oraz ewentualne różnice pomiędzy przyjętymi założeniami, a uzyskiwanymi efektami.

Za realizację Strategii odpowiedzialność ponosi Wójt Gminy Człuchów. Na jego polecenie, za monitoring o ewaluację Strategii odpowiadać będzie właściwa komórka organizacyjna Urzędu Gminy Człuchów.

Ocena realizacji Strategii powinna być wykonywana raz na dwa lata. Zespół zajmujący się wdrażaniem Strategii, będzie w wyznaczonym okresie czasowym dokonywał opracowania okresowych raportów monitoringowych. Raporty te będą zawierały wykaz podjętych działań w odniesieniu do celów głównych oraz celów operacyjnych. Analizy będą oparte o zestaw wskaźników, służących do monitorowania i oceny realizacji poszczególnych celów operacyjnych.

Tabela 73. Harmonogram wdrażania Strategii.

Zadanie	Realizator	Termin
Realizacja poszczególnych celów Strategii	Zespół Wdrażający Strategię	Cały okres programowania Strategii – od 2021 do 2028 roku.
Zbieranie informacji na temat realizowanych zadań przyjętych w Strategii.	Komórka w Urzędzie gminy odpowiedzialna za zbieranie danych do celów monitoringowych.	2023 rok
		2025 rok
		2027 rok
Opracowanie raportów monitoringowych dot. realizacji Strategii.	Zespół Wdrażający Strategię	2023 rok
		2025 rok
		2027 rok
Przedstawianie Radzie Gminy Człuchów sprawozdań z realizacji Strategii (raportów monitoringowych).	Zespół Wdrażający Strategię	2023 rok
		2025 rok
		2027 rok
Upublicznianie raportów monitoringowych na stronie internetowej Urzędu Gminy Człuchów	Urząd Gminy Człuchów	2023 rok
		2025 rok
		2027 rok

Spis tabel

Tabela 1. Powierzchnia poszczególnych gmin na terenie powiatu człuchowskiego.	6
Tabela 2. Miejscowości wchodzące w skład poszczególnych sołectw oraz liczba mieszkańców sołectw.....	6
Tabela 3. Zabytki wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Pomorskiego.....	7
Tabela 4. Wykaz zespołów zabudowy ujętych w gminnej ewidencji zabytków.....	8
Tabela 5. Zbiorniki wodne na terenie gminy Człuchów.....	9
Tabela 6. Surowca naturalne na terenie gminy Człuchów.	12
Tabela 7. Pożądany układ dróg na terenie Gminy Człuchów.....	14
Tabela 8. Sieć ścieżek rowerowych na terenie gminy w odniesieniu do obszaru województwa i całego kraju.....	16
Tabela 9. Sieć wodociągowa na terenie gminy Człuchów na koniec 2019 roku.	16
Tabela 10. Ujęcia wód podziemnych na terenie gminy Człuchów.	17
Tabela 11. Sieć kanalizacyjna na terenie gminy Człuchów.....	17
Tabela 12. Liczba mieszkańców gminy Człuchów w latach 2015-2019.	18
Tabela 13. Liczba mieszkańców gminy Człuchów na tle innych gmin.....	18
Tabela 14. Urodzeni, zgony i przyrost naturalny w latach 2015-2019.....	21
Tabela 15. Migracje wewnętrzne i zewnętrzne.....	22
Tabela 16. Struktura ludności wg wieku mieszkańców.	23
Tabela 17. Wskaźniki obciążenia demograficznego.....	24
Tabela 18. Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy Człuchów w latach 2015-2019.	26
Tabela 19. Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.	27
Tabela 20. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym - mężczyźni.	29
Tabela 21. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym - kobiety.	29
Tabela 22. Bezrobocie wg wieku.....	30
Tabela 23. Bezrobocie wg okresu pozostawania bez pracy.	31
Tabela 24. Liczba pracowników niepedagogicznych w latach 2015-2019.....	35
Tabela 25. Wydatki ogółem oraz wydatki bieżące na oświatę i wychowanie.....	36
Tabela 26. Czytelnicy na terenie gminy Człuchów.....	39
Tabela 27. Świetlice wiejskie na terenie gminy Człuchów.	40
Tabela 28. Aktywność sportowa na terenie gminy Człuchów.....	42

Tabela 29. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych na terenie gminy Człuchów.....	43
Tabela 30. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych na tle powiatu i województwa.....	44
Tabela 31. Organizacje pozarządowe znajdujące się w Krajowym Rejestrze Sądowym.	45
Tabela 32. Stowarzyszenia zwykłe posiadające siedzibę na terenie gminy Człuchów. ...	45
Tabela 33. Uczniowskie i szkolne kluby sportowe mające siedzibę na terenie gminy Człuchów.....	46
Tabela 34. Koła Gospodyń Wiejskich wpisane do Krajowego Rejestru Gospodyń Wiejskich.....	46
Tabela 35. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców - porównanie wskaźników różnych JST.....	47
Tabela 36. Główne przyczyny przyznawania świadczeń pomocy społecznej przez GOPS w gminie Człuchów w latach 2017-2019 (dane zagregowane na poziomie rodzin).	49
Tabela 37. Liczba procedur "Niebieska Karta" w 2019 roku.	50
Tabela 38. Przychodnie i apteki na terenie gminy Człuchów, miasta Człuchów i miasta Chojnice.....	51
Tabela 39. Podmioty wg grup rodzajów działalności.	52
Tabela 40. Osoby fizyczne prowadzące działalność wg sekcji PKD.	56
Tabela 41. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys mieszkańców.	58
Tabela 42. Użytkowanie powierzchni ziemi na terenie Gminy Człuchów w 2020 roku.	60
Tabela 43 Liczba gospodarstw rolnych w 2010 roku.....	60
Tabela 44. Uprawy na terenie gminy Człuchów.....	61
Tabela 45. Pogłowie inwentarza żywego w latach 1989-2010.	61
Tabela 46. Wykaz planów miejscowych obowiązujących na terenie gminy Człuchów.	62
Tabela 47. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy Człuchów.....	64
Tabela 48. Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy w latach 2014-2019.....	64
Tabela 49 Dochody budżetowe Gminy Człuchów w latach 2011 – 2019.....	66
Tabela 50 Struktura dochodów Gminy Człuchów w latach 2016-2019.	66
Tabela 51 Struktura dochodów własnych Gminy Człuchów w latach 2016-2019.	67
Tabela 52 Wzrost wartości subwencji ogólnej w latach 2014 - 2019.....	69
Tabela 53. Dochody budżetowe poszczególnych gmin w latach 2011-2019.	70
Tabela 54. Wydatki budżetowe poszczególnych gmin w latach 2011-2019.....	72

Tabela 55. Wydatki i dochody budżetowe Gminy Człuchów w latach 2011-2019.	73
Tabela 56. Płeć respondentów biorących udział w badaniu.....	77
Tabela 57. Liczba osób w gospodarstwie domowym.	79
Tabela 58. Korelacja pomiędzy wiekiem i oceną dostępności do usług medycznych....	86
Tabela 59. Korelacja pomiędzy wykształceniem a oceną atrakcji turystycznych i obsługi ruchu turystycznego.	87
Tabela 60. Dziedziny, które powinny być szczególnie wspierane przez samorząd.	90
Tabela 61. Ocena potrzeby możliwości współdecydowania.	92
Tabela 62. Szanse rozwojowe wg ankietowanych.....	94
Tabela 63. Zagrożeniarozwojowe wg ankietowanych.....	95
Tabela 64. Mocne strony gminy Człuchów wg ankietowanych.	97
Tabela 65. Mocne strony gminy Człuchów wg ankietowanych.	99
Tabela 66. Mocne strony gminy Człuchów.....	106
Tabela 67. Słabe strony gminy Człuchów.	107
Tabela 68.. Szanse rozwojowe gminy Człuchów.	107
Tabela 69. Zagrożenia dla gminy Człuchów.	108
Tabela 70. Komplementarność założeń Strategii z dokumentami strategicznymi w skali lokalnej i krajowej.	132
Tabela 71. Komplementarność założeń Strategii z dokumentami strategicznymi w skali regionalnej.....	133
Tabela 72. Harmonogram wdrażania Strategii.	136

Spis rysunków

Wykres 1. Zmiana liczby mieszkańców poszczególnych gmin w latach 2015-2019 (wartość skumulowana.	19
Wykres 2. Zmiana liczby mieszkańców poszczególnych gmin w latach 2015-2019 (wartości analizowane rok do roku).....	20
Wykres 3. Urodzenia, zgony i przyrost naturalny.	21
Wykres 4. Saldo migracji na terenie gminy Człuchów.	22
Wykres 5. Wskaźniki obciążenia demograficznego gminy Człuchów i Województwa Pomorskiego.	24
Wykres 6. Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy Człuchów w latach 2015-2019.	26

Wykres 7. Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2014 -2019.....	28
Wykres 8. Struktura bezrobocia rejestrowanego w gminie Człuchów w latach 2014 – 2020 wg. płci.....	30
Wykres 9. Zmiany liczby osób bezrobotnych w podziale na grupy wiekowe.	31
Wykres 10. Stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Człuchów w latach 2014-2020 wg okresu pozostawania bez pracy.	32
Wykres 11. Podział bezrobotnych ze względu na długość pozostawania bez pracy - dane dla lat 2014-2020.....	32
Wykres 12. Placówki edukacyjne, liczba uczniów i liczba oddziałów w latach 2015 – 2019.	34
Wykres 13. Liczba uczniów w szkołach i przedszkolach w latach 2015-2019.	34
Wykres 14. Liczba etatów i zatrudnionych nauczycieli w latach 2015-2019.....	35
Wykres 15. Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego.....	37
Wykres 16. Uczniowie przypadający na jeden oddział w szkołach podstawowych.....	37
Wykres 17. Wyniki sprawdziany ósmoklasisty.....	38
Wykres 18. Liczba czytelników (korzystających z bibliotek) w poszczególnych latach.	39
Wykres 19. Liczba wypożyczeń książek w latach 2014-2019.	40
Wykres 20. Zestawienie przeznaczenia środków w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi i organizacjami pożytku publicznego.	48
Wykres 21. Podmioty gospodarcze wg rodzajów działalności.....	53
Wykres 22. Podmioty gospodarcze wg klas wielkości.	53
Wykres 23. Podmioty gospodarcze wg liczby zatrudnionych osób.	54
Wykres 24. Liczba podmiotów wg własności.....	55
Wykres 25. Podmioty gospodarki narodowej - powstające i likwidowane.....	56
Wykres 26. Osoby prawne i jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej wg sekcji PKD 2007.....	57
Wykres 27. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys mieszkańców.	59
Wykres 28 Wzrost dochodów własnych w latach 2014-2019 - wartość względne.	69
Wykres 29. Wydatki budżetowe Gminy Człuchów w latach 2011-2019.	71
Wykres 30 Podział wydatków budżetowych Gminy Człuchów w 2019 roku.....	71
Wykres 31. Wiek respondentów	77
Wykres 32. Wykształcenie osób biorących udział w badaniu ankietowym.....	78
Wykres 33. Wykonywane zajęcia.....	79
Wykres 34. Miejsce zamieszkania respondentów.....	80

Wykres 35. Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Człuchów.....	81
Wykres 36. Ocena działań podejmowanych przez samorząd.....	82
Wykres 37. Poziom poczucia bezpieczeństwa mieszkańców gminy Człuchów.....	82
Wykres 38. Zmiana sytuacji materialnej mieszkańców.....	83
Wykres 39. Ocena sytuacji mieszkaniowej.....	83
Wykres 40. Zależność pomiędzy wiekiem a oceną własnej sytuacji mieszkaniowej.....	84
Wykres 41. Ocena jakości edukacji na terenie gminy Człuchów.....	84
Wykres 42. Subiektywna ocena komfortu życia na terenie gminy Człuchów.....	85
Wykres 43. Ocena dostępu do usług medycznych.....	85
Wykres 44. Ocena poszczególnych dziedzin życia na terenie gminy Człuchów.....	86
Wykres 45. Ocena jakości obsługi klientów w Urzędzie Gminy Człuchów.....	88
Wykres 46. Negatywne zjawiska na terenie gminy Człuchów.....	88
Wykres 47. Najważniejsze kwestie dla społecznego i gospodarczego rozwoju gminy Człuchów.....	89
Wykres 48. Dziedziny, które powinny być szczególnie wspierane przez samorząd (% obserwacji).....	91
Wykres 49. Ocena potrzeby możliwości współdecydowania mieszkańców.....	93
Wykres 50. Powiązanie przyszłości z gminą Człuchów.....	101
Wykres 51. Ocena stopnia integracji mieszkańców gminy Człuchów.....	103
Wykres 52. Ocena stopnia zaangażowania mieszkańców w życie miejscowości.....	103

Spis rysunków

Rysunek 1. Gmina Człuchów na tle Województwa Pomorskiego.....	5
Rysunek 2. Obszary ochronne na terenie gminy Człuchów.....	12
Rysunek 3. Saldo migracji wewnętrznych i saldo migracji zewnętrznych.....	23
Rysunek 4. Zmiana liczby mieszkańców w poszczególnych sołectwach gminy Człuchów.....	25
Rysunek 5. Rozmieszczenie świetlic wiejskich na terenie gminy Człuchów.....	41